

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра обліку і оподаткування

МАРИНОВИЧ Оксана Олегівна

Облік та аналіз оборотних активів підприємства
/ Accounting and analysis of current assets of the
enterprise

Спеціальність: 071 – Облік і оподаткування
Магістерська програма – Облік, оподаткування та правове забезпечення
підприємництва

Магістерська робота

Виконала студентка групи
ОПДм-21
О.О. Маринович

Науковий керівник
к.е.н., доцент В.М. Панасюк

Дипломну роботу допущено до
захисту

«__» _____ 201__ р.

Завідувач кафедри

_____ **Н. В. Починок**

Тернопіль – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Сутність та характеристика оборотних активів як економічної категорії..	6
1.2. Класифікація і оцінка оборотних активів підприємства як об'єкта обліку та аналізу	12
1.3. Концептуальні засади управління оборотними активами підприємства ..	19
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ	28
2.1. Стан вітчизняної системи обліку немонетарних оборотних активів підприємства.....	28
2.2. Облік змішаних оборотних активів та управління ними	44
2.3. Організаційно-методичні основи обліку операцій з монетарними оборотними активами	57
Висновки до розділу 2.....	65
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ.....	67
3.1. Аналіз складу і структури оборотних активів та їх вплив на фінансовий стан..	67
3.2. Основні показники ефективності використання оборотних активів виробничого підприємства.....	76
3.3. Оптимізація оборотних активів в системі управління підприємством	85
Висновки до розділу 3.....	89
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	96
ДОДАТКИ.....	107

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. За сучасних умов господарювання особлива увага приділяється питанням формування, дослідження та використання оборотних активів, оскільки саме вони становлять основну частку в майні більшості промислових підприємств. Наявність оборотних активів та ефективне управління ними впливають на здатність підприємства втілювати виробничі плани, покривати зобов'язання перед контрагентами, втримувати стабільне фінансове становище та забезпечувати умови для подальшого конкурентного розвитку.

Щоб швидко та ефективно реагувати на потреби ринку, здійснювати безперервне виробництво під впливом інфляційних процесів, криз і посилення конкуренції, суб'єктам господарювання потрібно оптимізувати обсяги оборотних активів та раціонально їх споживати. Однак, незважаючи на наявність значної кількості теоретичних надбань, проблеми дослідження економічної сутності оборотних активів, розробки новітніх методів їх обліку і управління залишаються фрагментарно вирішеними та потребують подальшого наукового опрацювання.

Неоціненний внесок у дослідження та вдосконалення теоретичних і практичних аспектів обліку оборотних активів здійснили провідні вітчизняні науковці: Власова Н.О., Задорожний З.В., Крупка Я.Д., Панасюк В.М., Чобіток В.І., Юрій С.М. Велику увагу цим питанням приділяли і зарубіжні автори, зокрема, Бланк І., Брейли Р., Мэтьюс М.Р., Соколов Я.В., Майерс С. Проблеми класифікації та оцінки оборотних активів, а також шляхи вдосконалення системи управління ними, розглянули у своїх працях Бетехтіна Л.О., Буряк І.О., Колумбет О.П., Скоробогатова В.В., Стоянова-Коваль С.С. Наукове обґрунтування особливостей діагностики та аналізу оборотних активів дали Лебедева А. М., Кручак Л.В., Олександренко І.В., Партута Т.О. та багато інших. Проведене дослідження теоретичних розробок і практики діяльності промислового підприємства показало, що обрана тематика є надзвичайно

актуальною та недостатньо обґрунтованою, а тому потребує більш поглибленого вивчення та систематизації здобутих знань.

Метою роботи є подальше вдосконалення науково-методологічних і організаційних засад обліку та аналізу оборотних активів для забезпечення раціонального та ефективного управління майном підприємства.

Для досягнення мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- розкрити сутність категорії «оборотні активи»;
- дослідити основні підходи до їх класифікації та оцінки;
- визначити порядок відображення інформації про оборотні активи в первинних документах та реєстрах обліку;
- виявити засади обліку оборотних активів згідно нормативної літератури та особливості їх застосування в практичній діяльності промислового підприємства;
- провести діагностичний аналіз стану та структури оборотних активів ТОВ «Стандарт-Парк» для з'ясування динаміки зміни основних показників;
- оцінити ефективність використання оборотних активів ТОВ «Стандарт-Парк» для встановлення можливих резервів її підвищення.

Об'єктом дослідження виступає діюча система обліку оборотних активів в Україні та її практичне втілення на прикладі ТОВ «Стандарт-Парк».

Предметом дослідження є теоретичні та організаційно-методичні засади обліку й аналізу окремих складових оборотних активів підприємства.

Методи дослідження. У процесі роботи були використані як загальнонаукові, так і спеціальні методи. Зокрема, на основі методів системного аналізу досліджено підходи до визначення поняття «оборотні активи» та розкрито їх класифікацію. Вивчення особливостей організації документування операцій з оборотними активами та їх відображення у синтетичному й аналітичному обліку здійснювалось з використанням загальнонаукових методів: індукції та дедукції, вибіркового обстеження, аналізу і синтезу. Застосування традиційних прийомів аналізу, дало можливість визначити

особливості обліку оборотних активів на ТОВ «Стандарт-Парк». При цьому було забезпечено комплексний підхід до вивчення досліджуваної категорії, який дозволив виявити причини зміни окремих показників і встановити їх вплив на діяльність підприємства.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у вирішенні проблемних питань обліку оборотних активів, зокрема, розробці та теоретичному обґрунтуванні пропозицій щодо вдосконалення визначення досліджуваної категорії, її класифікації та оцінки, методики й організації обліку і аналізу тощо.

Практична значущість отриманих результатів полягає в розробці рекомендацій для вдосконалення методики й організації обліку оборотних активів та їх аналізу, що можуть бути застосовані у ТОВ «Стандарт-Парк» та інших промислових підприємствах.

Апробація результатів дослідження. За результатами дослідження опубліковано статті на теми: «Порівняння категорій, суміжних із поняттям «оборотні активи» (*Економіка і суспільство*, 2018), «Основні стратегії фінансування оборотних активів підприємства» (*Ефективна економіка*, 2019), «Обліково-аналітичний інструментарій управління оборотними активами підприємства в частині витрат майбутніх періодів» (*Проблеми системного підходу в економіці*, 2019); а також тези доповідей за наступною тематикою: «Класифікація оборотних активів для удосконалення обліку та аналізу» (Тернопіль: ТНЕУ, 2019), «Деякі аспекти обліку та управління дебіторською заборгованістю» (Київ, 2019) та «Рефінансування дебіторської заборгованості як засіб подолання проблеми неплатежів» (м. Кельце, Республіка Польща, 2019).

Обсяг та структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаної літератури та додатку. Основна частина займає 90 сторінок, містить 28 рисунків та 21 таблицю. В роботі було використано 103 джерела літератури.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та характеристика оборотних активів як економічної категорії

Ефективне управління оборотними активами (ОА) є основою успішної діяльності будь-якої компанії. Для забезпечення безперервного функціонування та дотримання зобов'язань перед контрагентами кожному підприємству потрібно мати у розпорядженні достатній обсяг оборотних активів, який повністю відповідатиме потребам суб'єкта господарювання і, водночас, не призведе до утворення наднормативних запасів та виникнення додаткових витрат на зберігання. Очевидним є те, що наукова спільнота приділяє дедалі більшу увагу питанням пов'язаним з розробкою і впровадженням таких методів управління оборотними активами, які забезпечать стійкий фінансовий стан, платоспроможність та інвестиційну привабливість вітчизняних підприємств.

На основі проведеного дослідження можемо стверджувати, що термін «оборотні активи» часто зустрічається в спеціалізованій літературі, проте науковці так і не дійшли єдиної думки щодо його економічної сутності.

Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (далі – П(С)БО) оборотні активи трактуються як сукупність грошових коштів та їх еквіваленти, не обмежених у використанні, а також інших активів, призначених для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу [74].

Вчені-економісти висувають власні трактування даної категорії (табл. 1.1), серед яких ми вважаємо доцільним виділити три основні підходи:

- 1) вартісний (ОА як кошти, що вкладаються у виробничі оборотні фонди та фонди обігу);
- 2) майновий (ОА як сукупність майнових цінностей);
- 3) фінансовий (ОА як активи, які протягом року перетворюються у готівку).

Таблиця 1.1

Тлумачення категорії «оборотні активи» вченими-економістами

№п/п	Автор	Визначення оборотних активів
А	1	2
Вартісний підхід		
	Нашкерська Г.В. [57, с.317], Кірейцев Г. Г. [36, с. 106]	кошти, вкладені в оборотні виробничі фонди та фонди обігу з метою гарантування безперервності виробництва та продажу продукції.
	Демченко Т. А. [21, с.179]	оборотні фонди і фонди обігу виражені в грошовій формі, що використовуються для фінансування повсякденної господарської діяльності.
	Олександренко І.В. [59, с. 278]	частина активів компанії, виражена у вартісній формі, яка набуває вигляду оборотних виробничих фондів і фондів обігу в процесі кругообігу.
Майновий підхід		
	Білик М.Д. [3,с. 161]	мобільні активи, які цілком споживаються на обслуговування операційної діяльності підприємства протягом одного року і внаслідок високої ліквідності забезпечують його платоспроможність за короткостроковими зобов'язаннями.
	Філімоненков О.С. [93, с. 229]	матеріально-речові цінності і грошові кошти, які повністю використовуються в процесі створення продукту упродовж операційного циклу або дванадцяти місяців з дати балансу та переносять на нього свою вартість.
	Бланк І. О. [4, с.162] Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. [31]	сукупність активів, які обслуговують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства та цілком споживаються у процесі одного операційного циклу.
	Терлецький О. [90, с. 129].	частина авансованих активів, що направляються на поточне забезпечення його господарської діяльності (придбання предметів праці, створення відповідних виробничих умов, тощо).
	Бетехтіна Л.О. [2, с. 74]	регулярно поновлювані активи, що використовуються для забезпечення поточної діяльності, вкладення в які обертаються протягом одного року чи виробничого циклу.
	Чобіток В.І., Пятилоктова К.С. [97, с. 230]	сукупність матеріальних та фінансових активів, що перебувають в процесі структурної трансформації, здійснюючи безперервний кругообіг форм вартості з ціллю забезпечення процесу виробництва, одержання прибутку, підтримки нормальної ліквідності підприємства та повинні повністю використовуватись протягом одного календарного року або

		операційного циклу.
	Зві Боді, Роберт Мертон [5, с. 114]	фінансові ресурси, вкладені в об'єкти, використання яких здійснюється суб'єктом господарювання в рамках одного відтворювального циклу, або відносно короткого проміжку часу.

Продовження табл. 1.1

A	1	2
Фінансовий підхід		
	Брейлі Р., Майерс С. [7, с. 740]	активи, які компанія найближчим часом планує перетворити в грошові кошти.
	Слав'юк Р.А. [84, с. 4]	ресурси компанії, які, як очікується, будуть конвертовані у грошові кошти або використані іншим способом протягом року з дати балансу.
	Крейніна М. Н. [42, с. 35]	рухома частина майна підприємства, тобто загальна вартість оборотних активів, що за звичайних умов праці протягом одного року (або навіть за менший строк) перетворюються у грошові кошти в результаті реалізації продукції чи цінних паперів тощо.
	Зелгавіліс І.В. [33, с. 68]	грошові ресурси та мобільні активи, які трансформуються у грошові кошти протягом кожного виробничого циклу, забезпечуючи безперервність процесу виробництва та обороту, а також одержання прибутку.

У процесі огляду літератури ми неодноразово зустрічали ототожнення терміну «оборотні активи» з рядом суміжних дефініцій [49]. Зокрема, у Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» (далі – МСБО) поняття «оборотні активи» відсутнє, а всі активи підприємства діляться на поточні та непоточні [53]. До перших відносять цінності, що відповідають хоча б одному з наступних критеріїв:

- a) очікується їх реалізація або споживання протягом нормального операційного циклу;
- b) утримуються переважно з метою продажу;
- c) будуть реалізовані протягом дванадцяти місяців після дати балансу;
- d) є коштами чи еквівалентами грошових коштів, які можна без обмежень обмінювати чи використовувати для погашення зобов'язань, принаймні, протягом дванадцяти місяців після дати балансу [30].

В наукових статтях зустрічаються наступні заміни досліджуваної категорії:

1. Оборотний капітал. С.М. Юрій, здійснивши аналіз наукової та навчально-методичної літератури, виявив, що оборотний капітал трактується як сукупність грошових коштів, матеріальних та нематеріальних цінностей, акумульованих підприємством у фондовій та не фондовій формах залежно від організаційно-правової форми господарювання; як грошові кошти та інші мобільні активи, що використовуються і реалізуються суб'єктом господарювання протягом року або операційного циклу; як авансовану вартість в оборотні активи та ін., [102, с. 186]. На думку Л.О. Коваленко оборотний капітал – це грошові кошти вкладені у формування оборотних виробничих активів і активів сфери обігу, а також у забезпечення безперервності процесу виробництва та реалізації [39, с. 71].

Таким чином, визначення подані авторами збігаються з тими, що використовуються для пояснення поняття «оборотні активи». Проте, ототожнення категорій «оборотний капітал» та «оборотні активи» некоректне. Погоджуємося з думкою О.П. Пархоменко, яка пояснює хибність такого ототожнення тим, що, вкладений в оборотні активи капітал приймає монетарно-речову форму, а після закінчення операційного циклу повертає свій первісний вигляд, проте, на відміну від активів, він не споживається і не витрачається, а лише авансується для повернення після закінчення кожного обороту в початкову форму для наступного авансування. Варто також врахувати, що капіталом стають не всі авансовані в оборотні активи грошові кошти, а лише ті, що забезпечують економічний, соціальний або екологічний ефект [68, с. 20].

Н.С. Носань та В.Г. Мартінович також трактують поняття «оборотні активи» та «оборотний капітал» як самостійні економічні категорії, тісно пов'язані між собою, а саме: оборотний капітал, будучи джерелом авансування, формує оборотні активи, які згодом повертають авансований капітал, забезпечуючи кругообіг капіталу [58, с. 274].

На практиці, формулювання «оборотний капітал» використовують для аналізу забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, і розглядають як різницю між оборотними активами та короткостроковими зобов'язаннями.

Тому, хоч дефініції «оборотні активи» й «оборотний капітал» включають одні й ті самі об'єкти (грошові кошти, виробничі запаси та дебіторську заборгованість), вважаємо, що «оборотний капітал» – це більш загальне поняття, яке показує складові оборотних активів, та водночас характеризує їх фінансування.

2. Оборотні кошти. І.О. Казачков та О.Е. Даньченко визначають їх як грошові кошти, у тому числі втілені у виробничих запасах, незавершеному виробництві тощо, які обслуговують виробничо-комерційні процеси протягом одного операційного циклу [35, с.138]. О. П. Колумбет стверджує, що оборотні кошти виступають формою руху вартості на підприємстві. Вони авансуються в грошовій формі у придбання сировини, матеріалів, виробничого інструменту та готової продукції і виконують функцію платіжно-розрахункового обслуговування цінностей. Проте, як відзначає дослідниця, таке трактування було притаманне для адміністративно-господарської системи, тоді як в сучасних умовах господарювання поняття «оборотні кошти» є застарілим [40, с. 327-328].

Окрім того, варто врахувати, що поняття «оборотні активи» є дещо ширшим за «оборотні кошти» оскільки включає не лише виробничі запаси, грошові кошти та дебіторську заборгованість, а й короткострокові фінансові інвестиції.

3. Оборотні засоби. Зокрема, О.О. Дробишева під оборотними засобами вбачає певну сукупність предметів праці в складі виробничих запасів, що цілковито споживається у кожному виробничому циклі, змінюючи або ж повністю втрачаючи свою натуральну форму, і переносить всю свою вартість на собівартість продукції [27, с. 21]. На думку С.Ю. Кулакової та Д.М. Лозовського, оборотні засоби є авансованою вартістю частини оборотних активів підприємства, що використовуються для забезпечення безперебійного кругообігу й послідовно змінюють свою функціональну форму, перетворюючись на засоби сфери виробництва та сфери обігу [44].

4. Оборотні фонди та фонди обігу. О.Д. Данілов розглядає оборотні фонди як складову виробничих фондів, певну сукупність предметів праці, що повністю споживаються у виробничому циклі, змінюючи або цілковито втрачаючи при цьому свою натуральну форму, і переносять всю вартість на вартість виготовленої продукції, [20, с. 70]. Т.О. Партута під фондами обігу розуміє частину засобів виробництва, яка не бере участі у виробничих циклах, але авансується підприємством на формування оборотних фондів: закупку матеріалів, сировини, деталей, палива та ін. [67, с. 63].

Виходячи з поданих визначень, можна зробити висновок, що оборотні фонди та фонди обігу є складовими оборотних активів підприємства (рис. 1.1).

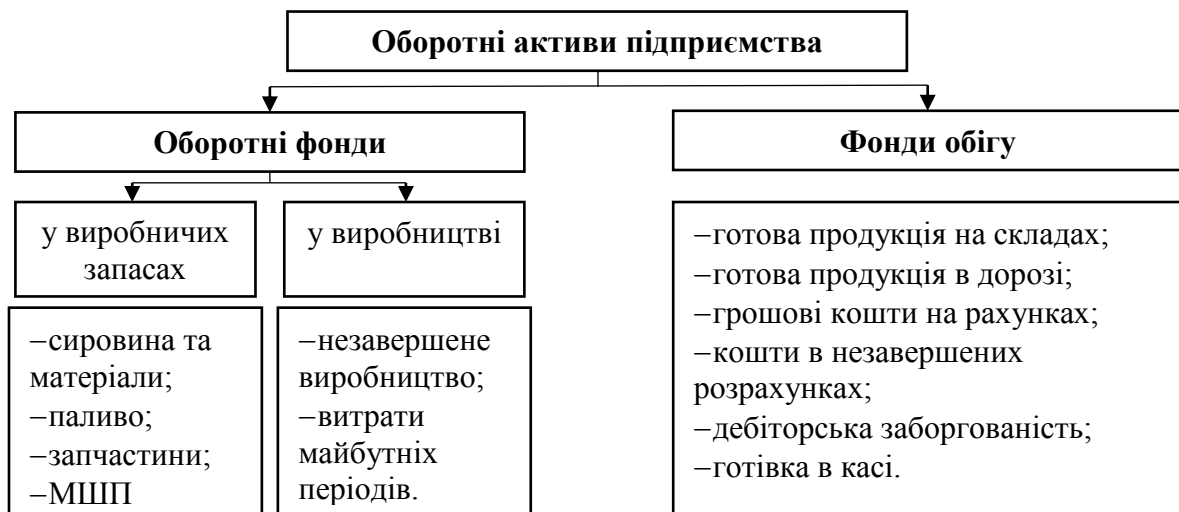

Рис. 1.1. Складові оборотних активів підприємства

Особливості оборотних активів варто розглянути в порівнянні з необоротними активами [40, с. 330]. Зокрема, до переваг ОА можна віднести:

✓ вищу ліквідність та спроможність забезпечити потік платежів при погіршенні стану підприємства;

✓ частина ОА вже знаходиться у формі готових засобів платежу;

✓ ОА можна порівняно швидко реструктурувати;

✓ ефективне управління дозволяє підвищити швидкість обороту ОА.

Недоліками оборотних активів є:

○ можливе знецінення активів під впливом інфляційних процесів;

○ необхідність додаткових витрат на утримання та зберігання ОА;

- високий рівень фінансових ризиків.

Проаналізувавши вищенаведені визначення оборотних активів та розглянувши їх характеристику, пропонуємо своє трактування даної категорії. Оборотні активи – це частина ресурсів підприємства, яка забезпечує поточну господарську діяльність та повністю переносить свою вартість на готову продукцію чи перетворюється на грошові кошти протягом одного календарного року або операційного циклу.

1.2. Класифікація і оцінка оборотних активів підприємства як об'єкта обліку та аналізу

Обґрунтована класифікація активів є важливою передумовою формування і ефективного функціонування системи бухгалтерського обліку та аналізу на підприємстві. Вона допомагає впорядкувати розрізнену інформацію, встановити взаємозв'язки між окремими обліковими категоріями, а відповідно впливає на своєчасність і продуктивність управління ОА, здатність аналізувати й прогнозувати операції, та в кінцевому рахунку, дає змогу приймати аргументовані управлінські рішення.

Згідно з П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [74] ОА поділяються на п'ять груп:

- 1) запаси товарно-матеріальних цінностей;
- 2) дебіторську заборгованість;
- 3) поточні фінансові інвестиції;
- 4) грошові кошти та їх еквіваленти;
- 5) інші види оборотних активів, у тому числі витрати майбутніх періодів.

В свою чергу, вчені-економісти виділяють цілий ряд групувальних ознак та підпорядкованих видів оборотних активів. Здійснивши огляд наукової літератури, ми сформувавши класифікацію ОА подану в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація оборотних активів

№	Класифікаційні ознаки	Види оборотних активів
---	-----------------------	------------------------

А	1	2
1	За характером фінансових джерел формування	1) валові ОА; 2) чисті ОА; 3) власні ОА.

Продовження табл. 1.2

А	1	2
2	За видами	1) запаси сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів; 2) запаси готової продукції; 3) дебіторська заборгованість; 4) грошові кошти; 5) інші види оборотних активів.
3	Залежно від участі в кругообігу	1) оборотні фонди; 2) фонди обігу.
4	За характером участі в операційному процесі	1) ОА, що обслуговують виробничий цикл підпр-а; 2) ОА, що обслуговують фінансовий цикл підпр-а.
5	Залежно від методів планування, принципів організації та регулювання	1) нормовані; 2) ненормовані.
6	За періодом функціонування	1) постійна частина ОА; 2) змінна частина ОА.
7	За часом перебування в кругообігу	1) початкові; 2) функціональні; 3) накопичені.
8	За ступенем ліквідності	1) абсолютно ліквідні (високоліквідні); 2) швидколіквідні (середньоліквідні); 3) малоліквідні (низьколіквідні).
9	За формою функціонування	1) монетарна форма; 2) речова форма.
10	За ризиком вкладення	1) ОА з високим ризиком вкладення; 2) ОА з середнім ризиком вкладення; 3) ОА з низьким ризиком вкладення.
11	За видом ризику	1) активи з ризиком нереалізації 2) активи з ризиком неповернення боргів 3) активи з ризиком інфляції
12	За ступенем захищеності від інфляції	1) ОА, що не піддаються інфляційним втратам; 2) ОА, що піддаються інфляційним втратам.

Джерело: [40, с. 331; 89, с. 102; 25, с. 78]

Вважаємо, що з метою здійснення аналізу ОА найзручніше використовувати класифікацію за елементами подану в Звіті про фінансовий стан:

✓ Запаси (ф.№1, р.1100):

- виробничі запаси (ф.№1, р.1101);
- незавершене виробництво (ф.№1, р.1102);
- готова продукція (ф.№1, р.1103);
- товари (ф.№1, р.1104);
- ✓ Поточні біологічні активи (ф.№1, р.1110);
- ✓ Дебіторська заборгованість:
 - за продукцію, товари, роботи, послуги (ф.№1, р.1125);
 - за розрахунками (ф.№1, р.1130+р.1135+р.1136);
- ✓ Інша поточна дебіторська заборгованість (ф.№1, р.1155);
- ✓ Грошові кошти та їх еквіваленти (ф.№1, р.1165);
- ✓ Витрати майбутніх періодів (ф.№1, р.1170);
- ✓ Інші оборотні активи (ф.№1, р.1190);

Проте, на думку Бурак І.О. та Гиршкан Р.Р. [9] для достовірної оцінки динаміки обсягу і структури оборотного капіталу необхідно згрупувати статті оборотних активів саме *за ознакою ліквідності*. В такому випадку аналітичне групування матиме вигляд представлений у таблиці 1.3. Варто відмітити, що дана класифікація має значний недолік, оскільки не враховує таку складову оборотних активів, як витрати майбутніх періодів.

Таблиця 1.3

Групування оборотних активів за ознакою ліквідності

Ступінь ліквідності	Вид ОА
Високий (високоліквідні)	+грошові кошти та їх еквіваленти; +поточна дебіторська заборгованість; +цінні папери (у складі короткострокових фінансових інвестицій).
Середній (швидколіквідні)	+товари; +готова продукція; +виробничі запаси; +незавершене виробництво.
Низький (низьколіквідні)	+сумнівна дебіторська заборгованість; +застарілі виробничі запаси; +готова продукція, що не користується попитом.

Джерело: [9, с. 279].

З метою забезпечення платоспроможності підприємства М.Д. Білик та С.С. Стоянова-Коваль [89] теж поділяють оборотні активи *за ступенем*

ліквідності на абсолютно ліквідні (у формі готових засобів платежу), швидколіквідні (дебіторська заборгованість, крім безнадійної) та низьколіквідні (запаси ТМЦ). Однак ми погоджуємося з А.М. Дядюк і вважаємо доцільним поділити оборотні активи на 5 наступних груп:

1. Абсолютно ліквідні ОА, що включають грошові кошти та еквіваленти й поточні фін. інвестиції, які не потребують реалізації, виступаючи готовими засобами платежу.

2. Високоліквідні ОА, тобто такі, що конвертуються в грошові кошти протягом одного місяця.

3. Середньоліквідні ОА, до яких відносимо всі види дебіторської заборгованості з строком погашення від 1 до 6 місяців, а також запаси готової продукції.

4. Низьколіквідні ОА – виробничі запаси та витрати майбутніх періодів з терміном погашення від 6 до 12 місяців.

5. Неліквідні ОА, які можуть бути реалізовані лише в складі цілісного майнового комплексу [28, с. 267].

Водночас деякі вчені (Герасимович А.М., Скоробогатова В.В.) стверджують, що найважливішим для управління оборотними активами є їх поділ за грошовою ознакою (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Класифікація оборотних активів за грошовою ознакою

Вид оборотного активу	
Монетарні / Змішані монетарні	Немонетарні / Змішані немонетарні
МОНЕТАРНІ	НЕМОНЕТАРНІ
1	2
<ul style="list-style-type: none"> - грошові кошти в касі в національній та іноземній валюті; - кошти на рахунках в банках в національній та іноземній валюті, як поточні, так і інші; - інші кошти 	<ul style="list-style-type: none"> - виробничі запаси; - поточні біологічні активи; - малоцінні швидкозношувані предмети; - виробництво; - брак у виробництві; - напівфабрикати; - готова продукція; - продукція с/г виробництва; - товари; - резерв сумнівних боргів; - витрати майбутніх періодів.

ЗМІШАНІ
- фінансові інвестиції (поточні); - дебіторська заборгованість; - векселі одержані (короткострокові).

Джерело: [83, с. 50]

Науковці пропонують різні класифікації, які охоплюють велику кількість ознак та видів ОА і важко визначити, яка з класифікацій є найефективнішою. Для цього, перш за все, варто враховувати з якою метою здійснюється групування. Якщо потрібно проаналізувати склад та структуру активів, доцільно використати класифікацію за елементами, подану у Звіті про фінансовий стан. Для розрахунку показників ліквідності корисним стане розподіл оборотних активів на високоліквідні, швидколіквідні та низьколіквідні. Ефективне управління ОА неможливе без врахування фактору сезонності, за яким активи поділяються на такі, що постійно використовуються підприємством (це дає можливість достовірно розрахувати мінімальну потребу підприємства в цих активах), та змінні, обсяг яких весь час коливається [48, с. 115].

Вибір класифікаційної ознаки та послідовне групування оборотних активів є важливою складовою обліково-аналітичного процесу, яка покращує розуміння ролі ОА, їх впливу на фінансовий стан підприємства та забезпечує єдність підходу щодо застосування всіх елементів методу бухгалтерського обліку. Та не менш важливим є вибір методу оцінки активів, який підприємство здійснює самостійно, враховуючи особливості облікової політики.

В науковій літературі згадуються різні види оцінок оборотних активів, пропонуємо наступну їх класифікацію:

- ❖ за історичним виміром: історична і калькуляційна оцінка;
- ❖ за відношенням до суб'єкта оцінки: суб'єктивні та об'єктивні;
- ❖ за часом: оцінки минулої, теперішньої та майбутньої вартості;
- ❖ за видами вимірників: номінальні та фіксовані;
- ❖ за типом розрахунків: затратні, доходні, умовні;

❖ за методом: початкові, співставні, відновні оцінки заміщення, реалізаційні, рентні, експертні, умовні;

❖ за функціями: економічні, страхові, юридичні, адміністративні, статистичні, інформаційні.

Вважаємо доцільним розглянути особливості оцінки окремих складових оборотних активів. Зокрема, оцінка запасів здійснюється згідно з НП(С)БО 9 «Запаси» (рис. 1.2) в момент їх надходження та не змінюється з часом, за виключанням випадків уцінки запасів, що втратили свої якісні характеристики внаслідок довгого зберігання, морального старіння чи з інших причин.

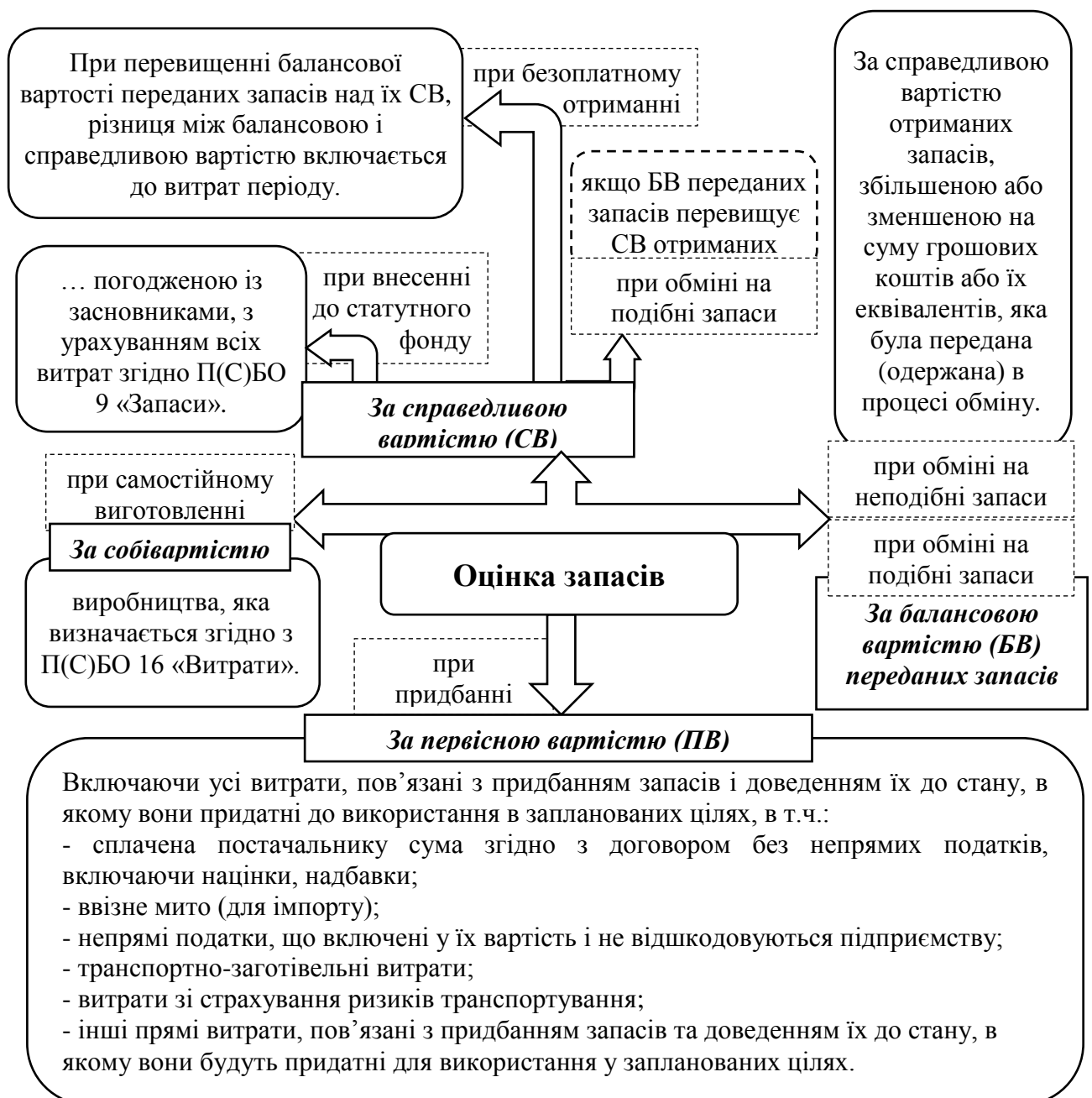

Рис. 1.2. Схема первісної оцінки запасів при надходженні

Джерело: розроблено автором на основі [75]

Справедлива вартість конкретного запасу залежить від класу до якого він належить, зокрема для:

- готової продукції і товарів справедлива вартість дорівнює ціні реалізації за мінусом витрат на реалізацію і сум надбавок (прибутку), виходячи з надбавки (прибутку) для аналогічної готової продукції і товарів;
- незавершеного виробництва – ціні реалізації готової продукції за мінусом витрат на завершення, реалізацію і надбавки, розрахована за розміром прибутку аналогічної готової продукції
- матеріалів – відновна вартість (теперішня вартість придбання) [38, с. 101].

Однак запаси оцінюються не лише при надходженні, але й при вибутті, для чого стандартами бухгалтерського обліку передбачено наступні методи: ідентифікованої та середньозваженої собівартості, ФІФО, нормативних витрат й ціни продажу.

Що стосується поточної дебіторської заборгованості за продукти, товари чи послуги, вона визнається активом в момент визнання доходу від реалізації та оцінюється за справедливою вартістю. Якщо платіж за продукцію було відстрочено, виникає дебіторська заборгованість за нарахованими доходами, тобто різниця між справедливою вартістю та номінальною сумою грошей, що мають бути отримані.

Грошові кошти є монетарним активом і повинні бути отримані у визначеній сумі грошей. Окрім того, за монетарними активами в іноземній валюті проводиться визначення курсових різниць на дату балансу та дату здійснення операції.

Оцінка оборотних активів є необхідною для відображення в облікових регістрах адекватної й надійної інформації, вірного її інтерпретування та формування достовірної звітності, без чого неможливе ефективне управління майном підприємства.

1.3. Концептуальні засади управління оборотними активами підприємства

Аналіз вартості активів та підтримання їх на достатньому рівні є одним з основних аспектів діяльності підприємства. Управління ОА орієнтоване на здійснення заходів з підвищення ефективності їх використання, а також на збільшення вартості активів, а відповідно вартості підприємства в цілому. Таким чином, під політикою управління оборотними активами варто розуміти систему обґрунтованих заходів, спрямованих на формування потрібного обсягу і складу ОА, раціоналізацію та оптимізацію структури джерел фінансування цих активів [37, с. 133-134].

Здійснивши дослідження системи управління оборотними активами вважаємо за необхідне виділити наступні її основні завдання:

- побудова системи управління ОА;
- оптимізація структури активів підприємства;
- підвищення ліквідності та платоспроможності на підприємстві;
- забезпечення надійності та стабільності діяльності підприємства;
- обґрунтування співвідношення складових оборотних активів на підприємстві;
- створення умов для скорочення операційного циклу;
- визначення оптимальної структури джерел фінансування оборотних активів, враховуючи вартість їх залучення;
- мінімізація втрат та ризиків;
- надбання спеціалізованого програмного забезпечення для управління оборотними активами підприємства [51, с. 55].

Проведені дослідження свідчать, що управління оборотними активами має здійснюватися з дотриманням певних принципів на кожному етапі, а саме:

1) Принцип єдності – передбачає дотримання єдності стратегічного і тактичного планування (тактичні плани повинні узгоджуватись з стратегічними цілями для дотримання безперервності виробничого процесу).

2) Принцип взаємопов'язаності – передбачає застосування системного підходу до управління, за якого кожен об'єкт розглядається як складна динамічна система, що включає пов'язані між собою та із зовнішнім світом елементи, та вивчається з урахуванням всіх зовнішніх і внутрішніх зв'язків. Таким чином, система управління ОА розглядається як складова загальної системи управління і кожне рішення прийняте в рамках цієї системи впливає на ефективність діяльності всього підприємства.

3) Принцип відповідності – полягає в необхідності враховувати під час прийняття управлінських рішень особливості державної економічної, соціальної, екологічної, міжнародної політики та вимоги законодавства.

4) Принцип об'єктивності – управління повинне бути об'єктивним та базуватись на достовірній, перевіреній інформації, що відображає реальну ситуацію на підприємстві; рішення мають ґрунтуватися на точних аналітичних розрахунках.

5) Принцип оперативності – передбачає здатність системи управління оборотними активами швидко ідентифікувати та оцінювати зміни у внутрішньому і зовнішньому середовищі, приймати й втілювати управлінські рішення.

6) Принцип науковості – управління повинне мати науковий характер, тобто використовувати досягнення науково-технічного прогресу і передовий досвід, новітні методи та моделі аналізу й управління [6, с.767-769].

7) Принцип оптимальності – кожне управлінське рішення щодо визначення обсягів оборотних активів та всіх їх складових має на меті знаходження та забезпечення їх оптимального розміру.

8) Принцип раціональності – всі групи оборотних активів повинні бути раціонально розподілені між стадіями відтворювального процесу підприємства [8, с. 32].

9) Принцип мінімізації – полягає в націленості системи управління ОА на досягнення максимальної ліквідності та рентабельності при мінімальних витратах та ризиках.

Що стосується інформаційного забезпечення системи управління оборотними активами, то до нього відносять, по-перше, зовнішню нормативну інформацію, по-друге, внутрішні положення та інструкції підприємства, по-третє, професійні знання висококваліфікованого управлінського персоналу. На основі зовнішньої нормативної інформації встановлюються особливості оформлення господарських договорів, виконання зобов'язань, відображення оборотних активів в бухгалтерському обліку; визначаються правила та норми зберігання, пакування, перевезення запасів, порядок проведення інвентаризації та утилізації. Внутрішня нормативна інформація забезпечує контроль та регулювання процесів управління активами в межах діяльності підприємства [8, с. 33].

Варто зазначити, що заходи стосовно управління ОА здійснюються в декілька етапів (рис. 1.4).

Рис. 1.3. Порядок управління оборотними активами підприємства

Джерело: [17, с. 2]

Перш за все, потрібно провести аналіз оборотних активів підприємства в попередньому періоді за різними напрямками, в тому числі проаналізувати

динаміку сукупного об'єму ОА, динаміку їх складу в розрізі основних видів, розрахувати оборотність та рентабельність, оцінити основні джерела фінансування оборотних активів. На першому етапі також відбувається виявлення об'єктивних і суб'єктивних факторів, що спричиняють зміни та впливають на ефективність використання ОА.

Далі відбувається процес розробки та реалізації політики формування та фінансування ОА. Деякі вчені вважають цей етап найголовнішим, зокрема, Є.О. Донін запропонував структурно-логічну схему політики управління оборотними активами (рис. 1.4), згідно якої дана політика включає два елементи: політику формування та політику фінансування ОА.

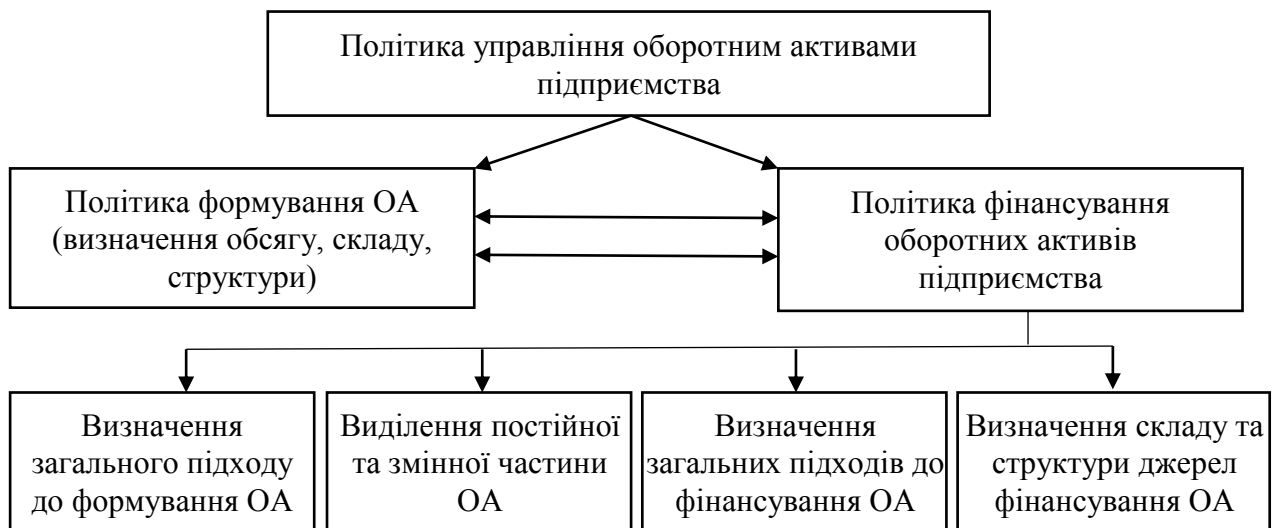

Рис. 1.4. Логічна схема політики управління ОА підприємства

Джерело: [26, с. 233]

Загалом, на другому етапі здійснюється ряд дій щодо:

- вибору політики формування та фінансування оборотних активів на основі стратегічних і тактичних цілей для забезпечення розвитку підприємства [72, с. 107];

- розрахунку потреби в запасах та коштах, оптимального розміру дебіторської заборгованості, цільового рівня ліквідності, оборотності, рентабельності й ризику;

- забезпечення необхідного обсягу всіх видів ОА, оптимального співвідношення їх постійної та змінної частин;

- забезпечення необхідного рівня ліквідності, рентабельності та швидкості обороту оборотних активів;
- моніторинг і контроль за поточним станом ОА та прийняття відповідних коригуючих рішень [12, с. 17-18].

На основі проведеного дослідження можна виділити три основні підходи до формування та фінансування оборотних активів: агресивний, компромісний та консервативний (рис. 1.5).

Агресивний підхід

- Висока питома вага ОА у загальній сумі активів, тривалий період оборотності.
- Постійна частина ОА фінансується за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань.
- Змінна частина ОА фінансується за рахунок короткострокових позик, які займають понад 50% у загальній сумі пасивів

Консервативний підхід

- Необоротні активи фінансуються за рахунок власного капіталу
- Низька питома вага ОА у загальній сумі активів, короткий період оборотності
- Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття всіх змінних ОА та частково постійної частини.
- Чисті оборотні активи дорівнюють оборотним активам (короткострокові позики відсутні)

Компромісний підхід

- Необоротні активи фінансуються за рахунок власного капіталу
- Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних активів, більшої половини постійної та приблизно половини змінної частини ОА.
- За рахунок короткострокових позик фінансується менша половина змінних ОА

Рис. 1.5. Підходи до формування та фінансування оборотних активів

Джерело: [26, с. 235-236; 50, с. 4-5]

Наступним етапом управління активами виступає оптимізація їх об'єму за критерієм забезпечення прийняттого рівня ліквідності та рентабельності, а також визначення оптимального співвідношення постійної та змінної частини оборотних активів.

Величина оборотних активів визначається потребами господарських процесів та іншими випадковими чинниками, через це з метою управління ОА визначають їх сезонну (змінну) складову. Ця складова являє собою різницю між

максимальною і мінімальною потребою в оборотних активах протягом року. На підприємстві розраховують базові нормативи обсягу та структури оборотних активів, які:

➤ розраховуються виходячи з критерію достатності активів для забезпечення товарообороту.

➤ можуть коригуватись з метою оптимізації (пошуку та вибору найкращого варіанта обсягу та структури оборотних активів з урахуванням критеріїв ліквідності та рентабельності) [13, с. 206].

Законодавчо затверджено право підприємств самостійно обирати методи за допомогою яких буде здійснюватися управління власними оборотними активами, їх оптимізація і контроль за раціональним розміщенням та використанням. На практиці підприємства використовують наступні методи управління ОА:

❖ метод коефіцієнтів – використовуючи цей метод економісти підприємства розраховують ряд показників (коефіцієнт обертання ОА, рентабельність ОА, абсолютне та відносне вивільнення оборотних коштів, коефіцієнти ліквідності, тощо), які дають детальну характеристику стану оборотних активів, ефективності їх використання, а також стану джерел формування оборотного капіталу [99, с. 441].

❖ нормування – передбачає обчислення економістами підприємства необхідного для забезпечення безперервного функціонування обсягу окремих видів оборотних активів (оборотних виробничих фондів, готової продукції на складі, а також відвантаженої продукції, на яку розрахункові документи ще не здані в банк). Застосування методу включає розробку та встановлення на підприємстві спеціальних норм за окремими видами матеріальних цінностей та затрат виробництва, а також розрахунок нормативу власних оборотних активів у грошовому виразі на кінець року, кварталу;

❖ метод АВС – відповідно до цього методу вся номенклатура запасів ділиться на три групи: А – дорогі запаси, які використовуються у малій кількості; В – запаси середньої вартості із середнім використанням у

господарській діяльності; С – широкий асортимент дешевих запасів. У процесі управління оборотними активами найбільша увага приділяється запасам групи А, далі груп В і С [17, с. 3].

❖ оптимізація – полягає у виборі з усіх можливих варіантів такого обсягу оборотних активів, який призведе до досягнення максимального ефекту. Варто погодитись з В. І. Чобітком та К. С. Пятилокотовою, що для здійснення ефективного управління оборотними активами підприємства необхідно:

1) оптимізувати розмір грошових коштів за допомогою постійного контролю розміру ОА у грошовій формі, а також шляхом зберігання частини коштів у короткострокових фінансових інвестиціях чи інших активах, які при необхідності швидко перетворюються на гроші. Така оптимізація допомагає підтримувати необхідний рівень платоспроможності підприємства;

2) сформувати більш ліквідну структуру та склад ОА за допомогою прискорення оборотності окремих видів запасів та оборотних активів у цілому;

3) удосконалити товарну номенклатуру за допомогою зменшення випуску менш рентабельних товарів та збільшення випуску товарів із позитивною рентабельністю та високим попитом;

4) розраховувати оптимальну потребу в сировині на певний період, періодично коригувати розмір замовлення сировини та здійснювати постійний контроль використання і зберігання запасів;

5) зменшити обсяги дебіторської заборгованості за допомогою постійного контролю стану розрахунків з дебіторами, оцінки їх платоспроможності та ділової репутації, страхування ризиків тощо;

6) зменшити тривалість фінансового циклу, прискоривши оборотність запасів та дебіторської заборгованості і некритично уповільнивши оборотність кредиторської заборгованості суб'єкта;

7) підвищити рентабельність, своєчасного використовуючи тимчасово вільні грошові кошти на формування портфеля поточних фінансових інвестицій [97, с. 230-239].

Основні елементи системи управління оборотними активами відображено на рис. 1.6.

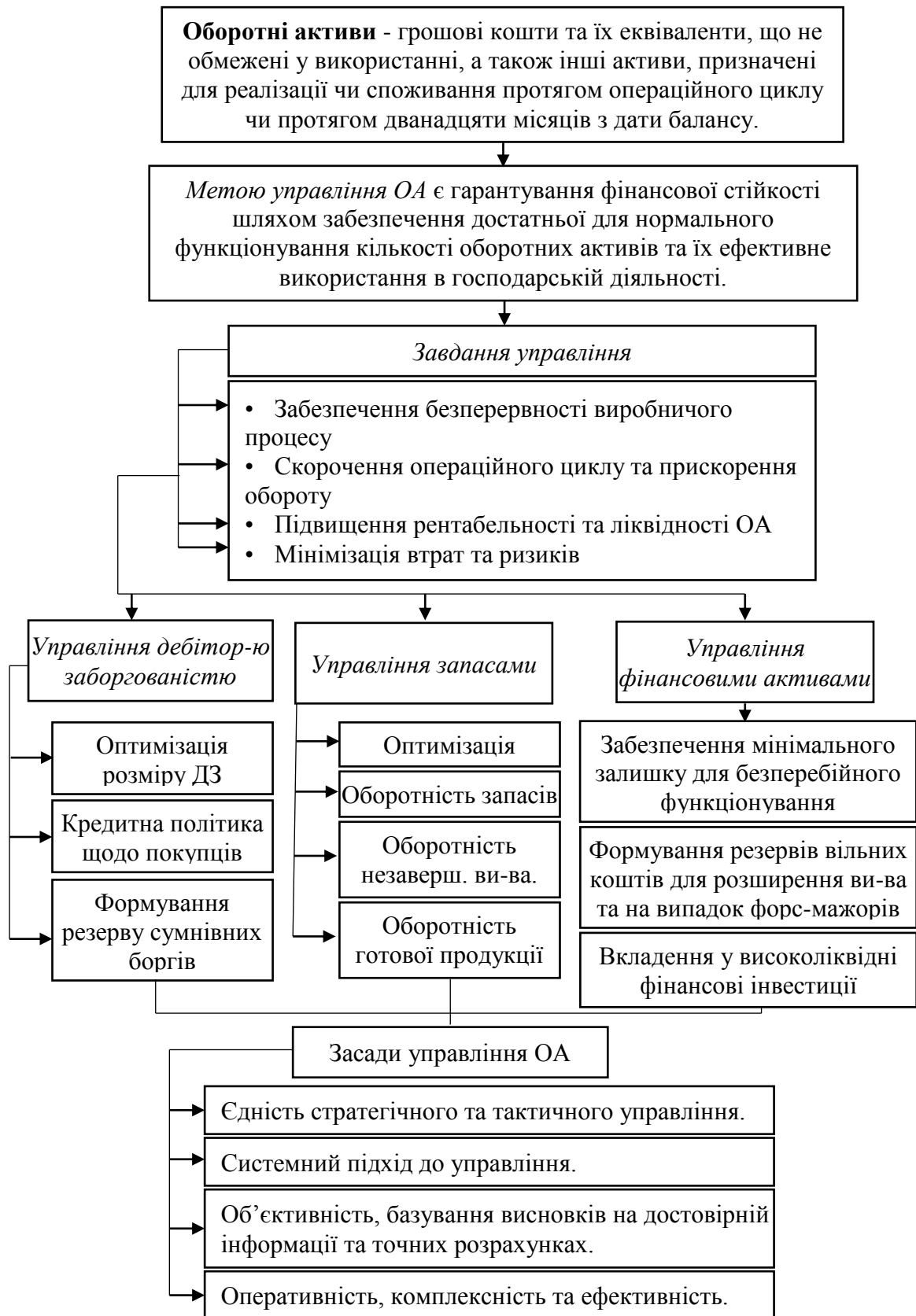

Рис. 1.6. Елементи системи управління оборотними активами

Дослідження показало, що від ефективності запровадженої системи управління оборотними активами залежить платоспроможність господарюючого суб'єкта, рівень його рентабельності, масштабність виробництва і реалізації, а також здатність працювати у непередбачуваних ситуаціях. За умови забезпечення вдалого управління ОА, на підприємстві відбувається вивільнення активів, які можна застосувати для забезпечення зростання прибутковості його функціонування, пришвидшення обіговості оборотних коштів, забезпечення безперервної виробничої діяльності та максимізації прибутковості, що беззаперечно є першочерговою місією для кожного суб'єкта господарювання.

Висновки до розділу 1

На основі проведеного дослідження теоретичних основ обліку оборотних активів підприємства можна зробити наступні висновки:

1. Проаналізувавши різні підходи до розуміння категорії «оборотні активи», пропонуємо під даними активами розуміти частину ресурсів підприємства, яка забезпечує поточну господарську діяльність та повністю переносить свою вартість на готову продукцію чи перетворюється на грошові кошти протягом одного календарного року або операційного циклу. Вважаємо недоцільним застосовувати терміни «оборотний капітал», «оборотні кошти», «оборотні фонди» тощо, як замітники для поняття «оборотні активи».

2. Розглянувши класифікації оборотних активів, запропоновані різними авторами, особливо виділяємо групи ОА за ступенем ліквідності та грошовою ознакою, які найповніше розкривають сутність окремих складових оборотних активів як об'єктів обліку. При цьому за ступенем ліквідності оборотні активи поділяємо на абсолютно-, високо-, середньо-, низьколіквідні та неліквідні. А за грошовою ознакою: монетарні, немонетарні та змішані.

3. Дослідивши наукову літературу щодо управління оборотними активами, визначили основні завдання, принципи та етапи такого управління. Побудували логічну схему управлінського процесу на підприємстві, до

основних складових якої віднесли визначення загального підходу до формування та фінансування активів, їх аналіз, оптимізацію і контроль за раціональним розміщенням та використанням.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

2.1. Стан вітчизняної системи обліку немонетарних оборотних активів підприємства

В процесі господарської діяльності усі промислові підприємства використовують немонетарні активи. В складі майна ці активи займають особливе місце, оскільки саме вони забезпечують безперервність та ритмічність виробничого процесу суб'єкта господарювання.

Термін «немонетарні активи» вкрай рідко згадується в нормативних документах з бухгалтерського обліку. Визначення даного поняття подається лише в НП(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», НП(С)БО 21 «Вплив зміни валютних курсів» та НП(С)БОдс 122 «Нематеріальні активи». Стандарти №19 та №122 відносять до немонетарних всі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості, оцінені у фіксованій сумі грошей [78]. Тоді як НП(С)БО 21 трактує немонетарні статті як статті інші, ніж монетарні [79].

А.М. Герасимович виділив так званий «критерій немонетарності», який базується на функції грошей як міри вартості та передбачає існування активу в конкретній матеріальній формі, що дає можливість його об'єктивного вартісного вимірювання [16, с. 86]. Відповідно до цього критерію, до немонетарних оборотних активів можна віднести запаси, резерв сумнівних боргів та витрати майбутніх періодів.

Проведене дослідження показало, що на промислових підприємствах України немонетарні активи становлять приблизно четверту частину від загальної суми оборотних активів з незначним коливанням по роках (табл. 2.1).

При цьому до складу запасів включають матеріальні цінності, які: утримуються суб'єктом господарювання з метою подальшого продажу в процесі звичайної діяльності; виробляються підприємством для подальшої реалізації; споживаються у процесі виробництва чи в адміністративних цілях [75].

Таблиця 2.1

Аналіз структури оборотних активів промислових підприємств України

Показники	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
1. Оборотні активи, з них: (тис. грн.)	838708,6	942236,5	1201590,5	1516831,9	1781004,4
1.1. Запаси	223348,3	237411,4	289901,2	349754,1	417778,5
в % до вартості ОА	26,63	25,20	24,13	23,06	23,46
1.2. Поточні біологічні активи	1085,4	1050,5	1451,9	1744,4	2785,4
в % до вартості ОА	0,13	0,11	0,12	0,12	0,16
1.3. Дебіторська заборгованість	512093,2	595111,0	767422,2	990702,4	1166430,7
в % до вартості ОА	61,06	63,16	63,87	65,31	65,49
1.4. Поточні фінансові інвестиції	13020,2	13560,7	22809,8	16013,6	11650,1
в % до вартості ОА	1,55	1,44	1,90	1,06	0,65
1.5. Грошові кошти	52376,3	59446,3	69070,5	80668,4	87973,8
в % до вартості ОА	6,24	6,31	5,75	5,32	4,94
1.6. Витрати майбутніх періодів	13718,6	15687,3	24671,6	40256,4	31789,2
в % до вартості ОА	1,64	1,66	2,05	2,65	1,78
1.7. Інші оборотні активи	23066,6	19969,3	26263,3	37692,6	62596,7
в % до вартості ОА	2,75	2,12	2,19	2,48	3,51

Джерело: Розроблено автором на основі [61]

Вважаємо за доцільне запропонувати дещо інше визначення запасів, а саме розглядати їх як сукупність предметів праці, малоцінних засобів праці, що використовуються менше року, а також продуктів виробництва й інших оборотних активів утримуваних для продажу, які належать підприємству та беруть участь у його господарських процесах.

Що стосується витрат майбутніх періодів, як складової немонетарних оборотних активів, то вони виступають умовним активом і включають витрати, здійснені протягом поточного або попередніх періодів, які мають бути визнані у наступних звітних періодах [34].

Однак, якщо запаси та витрати майбутніх періодів відображають окремими статтями в Звіті про фінансовий стан, то резерв сумнівних боргів, що

є засобом покриття безнадійної дебіторської заборгованості, взагалі не показується в Балансі, а вираховується з суми поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

Для дослідження немонетарних оборотних активів вважаємо за необхідне вивчити особливості організації їх обліку на вітчизняних підприємствах, а саме комплекс заходів, здійснюваних для визначення й затвердження порядку і методів збирання, накопичення та обробки інформації про немонетарні ОА. Варто відмітити, що основною метою організації обліку в даному випадку виступає розробка такої системи, яка б забезпечила персонал підприємства достовірною та своєчасною інформацією про немонетарні активи для виконання управлінських функцій та здійснення контролю за діяльністю суб'єкта.

Нами було виділено наступні завдання організації обліку немонетарних активів промислового підприємства:

- 1) моніторинг повноти і своєчасності оприбуткуванням цінностей;
- 2) забезпечення необхідної і достатньої кількості запасів та їх об'єктивна оцінка при надходженні й вибутті;
- 3) документування всіх операцій з запасами у встановлені строки;
- 4) контроль за правильністю списання запасів, їх рухом та зберіганням залишків на складах;
- 5) обчислення фактичної собівартості одиниці продукції, порівняння з нормативним, прогнозним значенням та рівнем ринкових цін;
- 6) формування відповідної інформації про обсяг витрат та виготовленої продукції (робіт, послуг);
- 7) контроль за формуванням цін на продукцію та товари;
- 8) своєчасне надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про стан, наявність, рух немонетарних активів з метою ефективного управління ними та підприємством в цілому.

Облік немонетарних активів являє собою безперервний процес, що складається з логічно обґрунтованої послідовності етапів (рис. 2.1), які

здійснюються в чіткому порядку з зазначенням конкретних термінів здійснення операцій та відповідальних осіб.

Рис. 2.1. Модель процесу обліку немонетарних активів

Джерело: розроблено автором

На організаційному етапі досліджуваним підприємством було розроблено і затверджено Посадові інструкції для працівників бухгалтерської служби та Наказ про облікову політику, який містить наступні пункти щодо обліку немонетарних активів:

- ✓ Організувати аналітичний облік руху товарно-матеріальних цінностей:
 - у бухгалтерії – в кількісно-сумарному виразі;
 - на складі – в кількісному виразі.

- ✓ Одиницею запасів рахувати кожне найменування.
- ✓ Оцінку вибуття запасів, матеріалів, МШП, інших виробничих запасів здійснювати за методом середньозваженої собівартості.
- ✓ Транспортно-заготівельні витрати включати до собівартості запасів.
- ✓ Створювати резерв сумнівних боргів.

Наказом про облікову політику регламентовано затвердження графіку документообігу. Безперечно, ефективність управління немонетарними активами залежить від інформаційного забезпечення рішень (сукупності первинних та зведених даних), тому всі операції з немонетарними активами підлягають суцільному документуванню.

Зокрема, щоб отримати запаси від постачальника в бухгалтерії підприємства виписується Довіреність (ф. М-2) та реєструється в Журналі реєстрації виданих довіреностей (ф. М-3). Довіреність діє лише певний період часу (не більше 10 днів) та може бути видана обмеженій кількості працівників (довірених осіб), які поіменно вказуються у відповідному наказі керівника.

При отриманні цінностей фактична поставка запасів порівнюється з даними супровідних документів, до яких належать:

- Товарно-транспортна накладна (ф. 1-ТН) – комбінований документ, що містить інформацію про вантаж, вантажні та розвантажувальні роботи, тощо.
- Накладна на відпуск ТМЦ (ф. М-20) – є основною підставою для реєстрації операції придбання (оприбуткування) запасів.
- Акт закупки ТМЦ – у випадку купівлі запасів підзвітною особою.

Окрім того постачальником виписується Рахунок-фактура (ф. №63) на кожну партію відвантажених цінностей. І якщо фактична наявність відвантажених запасів відповідає задокументованій, формується Прибутковий ордер (ф. М-4), який також складають при надходженні матеріалів з переробки. У випадку виявлення розбіжностей, спеціальною комісією підписується ще й Акт про приймання матеріалів (ф. М-7) у трьох примірниках, в якому вказують позиції запасів за якими виявлено розходження. Такий акт складають і у

випадку невідфактурованої поставки, він є підставою для оприбуткування запасів, якщо супровідні документи відсутні.

Складський облік запасів здійснюється завідувачем складу або спеціальним бухгалтером зі складського обліку, якщо такий є на підприємстві. Він реєструє отримані первинні документи та передає їх у бухгалтерію. З метою правильної організації обліку формуються Картки складського обліку (ф. М-12) на кожен номенклатуру запасів, в яких відображаються всі операції з надходження чи витрачання ТМЦ. При цьому для відпуску запасів зі складу використовують:

- ❖ Лімітно-забірні картки (ф. М-8, М-9, М-28а) – є підставою для передачі однієї номенклатури запасів протягом одного місяця в межах витратних нормативів та обсягу виробничої програми.

- ❖ Акти-вимоги на заміну (додатковий відпуск) матеріалів (ф. М-10) – можуть використовуватись для періодичного відпуску запасів, їх заміни та подальшого (додаткового, понадлімітного) відпуску.

- ❖ Накладні-вимоги на відпуск матеріалів (ф. М-11) – застосовують для разового відпуску (передачі) матеріалів в межах підприємства.

Станом на останній день місяця відповідальна особа формує Відомість залишків матеріалів на складі (ф. М-14) в кількісних вимірниках та Сигнальну довідку (ф. М-18) при відхиленні фактичних залишків від норми. В бухгалтерії проставляються ціни, здійснюється таксування, підбиття оборотів та підсумовування залишків запасів на складі.

Для обліку руху запасів, надзвичайно велике значення мають джерела їх надходження та напрямки витрачання. Погоджуючись з думкою Степаненко О.І., вважаємо за необхідне додати в первинні документи (Прибутковий ордер, Накладну-вимогу на відпуск матеріалів, Видаткову накладну тощо) реквізит «Шляхи надходження/витрачання виробничих запасів» [87, с. 235].

В науковій літературі неодноразово висловлюється думка про необхідність розробки єдиної форми документа для відпуску запасів, яка б

прискорила машинну обробку операцій. Тому пропонуємо використовувати Видаткову накладну на відпуск запасів відображену на рис. 2.2.

(підприємство, організація)	Відпуск у виробництво	
(склад)	Реалізація покупцю за грошові кошти	
Ідентифікаційний код ЄДРПОУ	Безоплатна передача	
	Обмін на подібний актив	
	Обмін на неподібний актив	
	Внесок до статутного капіталу іншого підприємства	
	Внутрішнє переміщення	
	Інше вибуття	

Номер документа	Дата складання	Код запасу

**ВИДАТКОВА НАКЛАДНА
на відпуск/переміщення/реалізацію запасів**

Підстава _____

Кому _____ Через кого _____

Матеріальні цінності		Кореспондуючі рахунки		Одиниця виміру		Кількість		Ціна за од.	Вартість	
Найменування, сорт, розмір, марка	номенклатурний номер	Дебет (рахунок, субрахунок)	Кредит (рахунок, субрахунок)	код	найменування	відправлено (належить відпустити, затребувано)	прийнято (відпущено)			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

Всього відпущено _____ найменувань, на суму _____ грн.
(прописом) (прописом)

Відпуск дозволив _____ Головний бухгалтер
Здав (відпустив) _____ Прийняв (одержав)

Рис. 2.2. Вдосконалена форма Видаткової накладної

Інформація про рух запасів групується в облікових регістрах. Для запасів таким регістром є Відомість 5.1, в якій ведеться аналітичний облік запасів за центрами відповідальності (МВО) та місцями (рахунками, субрахунками) витрат. Також у відомості вказуються суми транспортно-заготівельних витрат, відхилення фактичної собівартості запасів від поточної облікової оцінки, та фактичну собівартість вибулих запасів, при здійсненні оцінки за середньозваженою собівартістю. Дані про рух запасів з відомості переносяться

в Журнал 5 (витрачання) та у Головну книгу, що виступає основним джерелом інформації для формування фінансової звітності. Класифікація немонетарних активів в співвідношенні з рахунками бухгалтерського обліку подана на рис. 2.3.

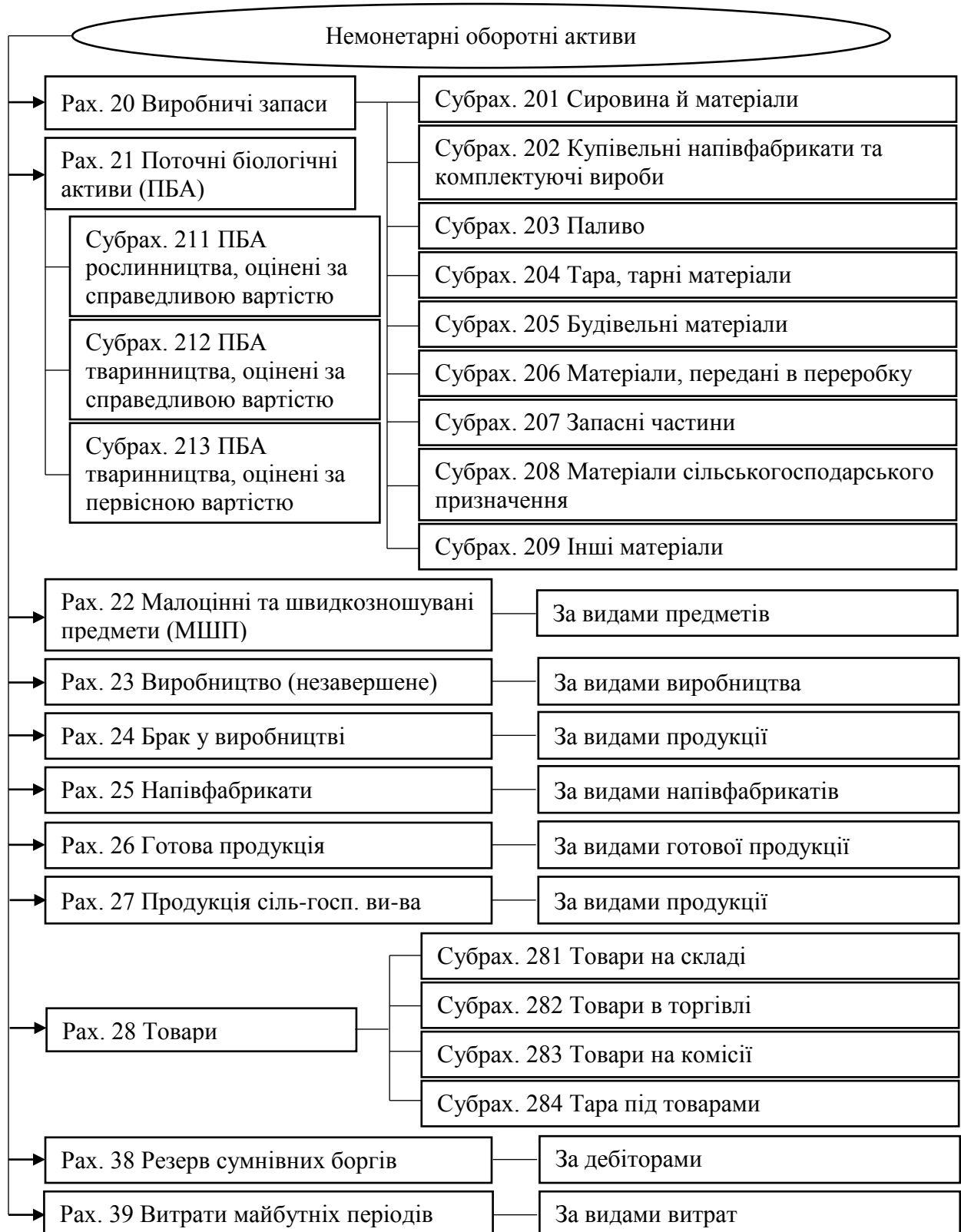

Рис. 2.3. Класифікація немонетарних активів в бухгалтерському обліку

Джерело: Розроблено автором на основі [69]

Варто відмітити, що на досліджуваному підприємстві облік запасів ведеться помічником бухгалтера безпосередньо на складі, шляхом внесення кількісних та сумових даних з первинних документів отриманих від постачальників в програму 1С, де формуються картки складського обліку запасів. Далі, для контролю й управління, на складі формується Відомість обліку запасів, у якій в кількісному вимірі (з переведенням у грошову форму) вказуються надходження, витрачання, початкові і кінцеві залишки кожної номенклатури запасів, та яка згодом порівнюється з Відомістю обліку товарно-матеріальних цінностей сформованою у бухгалтерії з вказаними залишками запасів у грошовій формі.

Синтетичний облік запасів здійснюється на рахунках класу 2 «Запаси». Схема відображення операцій із запасами в обліку показана на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Схема обліку виробничих запасів та МПП

Джерело: розроблено автором на основі [10, с. 95-98]

Зокрема, облік сировини, матеріалів, напівфабрикатів, палива, тари, запасних частин, тощо ведеться на рахунку 20 «Виробничі запаси». Досліджуючи особливості обліку цих активів в ТОВ «Стандарт-Парк», ми звернули увагу на субрахунок 209 «Інші матеріали» на якому підприємство веде облік пакувальних матеріалів. Оскільки товари підприємством реалізуються як в Україні, так і за кордоном, а вимоги до пакування всюди різні, керівництвом було прийнято рішення включати вартість пакування у вартість товарів, а не списувати на збутові витрати. Таким чином замість загальноприйнятого первинного документа типової форми 1-Вт «Облік відходів та пакувальних матеріалів і тари» необхідним є більш деталізований документ,

який дозволить співвідносити витрачені пакувальні матеріали з конкретною поставкою товарів та стане підставою для бухгалтерського проведення:

Дт 902 «Собівартість реалізованих товарів»

Кт 2091 «Пакувальні матеріали».

Що стосується поточних біологічних активів, як складової немонетарних оборотних активів, то під ними розуміють поточні активи тваринництва (тварин на вирощуванні і відгодівлі) та сільськогосподарські культури, що використовуються підприємством менше року [86, с. 109-110]. Цей вид активів застосовується здебільшого сільськогосподарськими підприємствами, тому не підлягає аналізу в рамках цієї роботи.

Оскільки досліджуване підприємство є виробничим, досить значну частку в його оборотних активах займають малоцінні та швидкозношувані предмети. Планом рахунків передбачено відкриття до рахунку 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» субрахунків за видами предметів. Однак, ми вважаємо, що деталізувати МШП за предметами варто в аналітичному обліку, а субрахунки пропонуємо відкривати наступного виду:

- 221 Спецодяг та спецвзуття
- 222 Спецоснащення
- 223 Інструменти
- 224 Господарський інвентар
- 225 Канцелярське приладдя
- 226 МШП власного виробництва
- 227 Інші МШП

В табл. 2.2 наведено графік документообігу з обліку даного виду активів.

Таблиця 2.2

Графік документообігу з обліку МШП

Найменування документа						Форма			
КЛІ-ТЬ СЛІЗ	Створення документа			Перевірка та обробка		Хто підписує	Зберігання		
	Відповід. за оформ.	Відповід. за викон.	строк складан	Відповід. за перевір.	Строки		місце зберіг.	відповід альний	строк

			ня						
Картка обліку МШП						МШ-2, ДКСУ, №145 22.05.96р.			
1	Поміч. бухг.	Поміч. бухг.	при надходженні	Гол. бухг.	Щокв.	Поміч. бухг.	бухгалтерія	Гол. бухг.	3 роки
Акт вибуття МШП						МШ-4 ДКСУ, №145 22.05.96р.			
1	комісія	голова комісії	при вибутті	Гол. бухг.	3 дні	комісія	бухгалтерія	Гол. бухг.	3 роки
Акт на списання МШП						МШ-8 ДКСУ, №145 22.05.96р.			
1	комісія	голова комісії	при списанні	Гол. бухг.	3 дні	комісія	бухгалтерія	Гол. бухг.	3 роки
Особова картка обліку спецодягу, спецвзуття						МШ-6, ДКСУ, №145 22.05.96р.			
1	Поміч. бухг.	Поміч. бухг.	при надходженні	Гол. бухг.	Щокв.	Поміч. бухг.	бухгалтерія	Гол. бухг.	3 роки
Відомість обліку видачі(повернення) спецодягу, спецвзуття						МШ-7, ДКСУ, №145 22.05.96р.			
1	Поміч. бухг.	зав. складом	при поверненні	Гол. бухг.	Щокв.	Поміч. бухг.	бухгалтерія	Гол. бухг.	3 роки

На нашу думку, необхідно використовувати Відомість МШП в експлуатації, для контролю фактичного використання малоцінних та швидкозношуваних предметів. Зокрема, пропонуємо здійснювати детальну перевірку за підрозділами, МВО та номенклатурами, при цьому основна частина Відомості матиме вигляд відображений в таблиці 2.3.

А.А. Штех та Н.В. Харченко також пропонують вводити Картки складського обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів, які дадуть змогу отримувати більш оперативну інформацію про наявність та рух МШП [101, с. 65]. Однак, вважаємо, що стандартна Картка обліку МШП ф. МШ-2 цілком відповідає потребам підприємства, а збільшення кількості документів складського обліку лише підвищить імовірність виникнення помилок та неточностей.

Таблиця 2.3

Відомість МШП в експлуатації

Підрозділ	Початковий залишок	Передача в експлуатацію	Вибуття з експлуатації	Кінцевий залишок
МВО				

Номенклатура	К-сть	Зал. варт	К-сть	Вартість	К-сть	Зал. варт	К-сть	Перв. варт	Зал. варт

Деяку складність становить визначення залишків іншого немонетарного активу – незавершеного виробництва, до якого відносять незакінчені деталі та вироби, що не пройшли всіх етапів обробки, але й не можуть бути віднесені до напівфабрикатів. Планом рахунків не передбачено окремого рахунку обліку незавершеного виробництва, його балансова вартість визначається в кінці періоду за допомогою інвентаризації і становить сальдо рахунка 23 «Виробництво».

Такі вироби, що не пройшли перевірку на відповідність стандарту та не можуть бути реалізовані за призначенням обліковуються на рахунку 24 «Брак у виробництві» (рис. 2.5), їх виникнення документується Актом на брак (ф. Т-46), а вартість (у випадку невиправного браку) списується на собівартість реалізованої продукції чи відшкодовується за рахунок винних осіб.

До запасів відносять і напівфабрикати, тобто продукцію, яка ще не пройшла всіх стадій виробництва, однак може виступати окремим об'єктом обліку. Облік таких активів здійснюється на рахунку 25 «Напівфабрикати», за дебетом якого показують надходження напівфабрикатів, а за кредитом – вибуття внаслідок реалізації, передачі в переробку, безоплатної передачі, тощо. Проте, зазвичай в якості напівфабрикатів виділяють такі цінності, які в подальшому будуть реалізовані на сторону як готова продукція, а ті, що використовуються виключно для власних виробничих потреб, продовжують обліковувати у складі незавершеного виробництва.

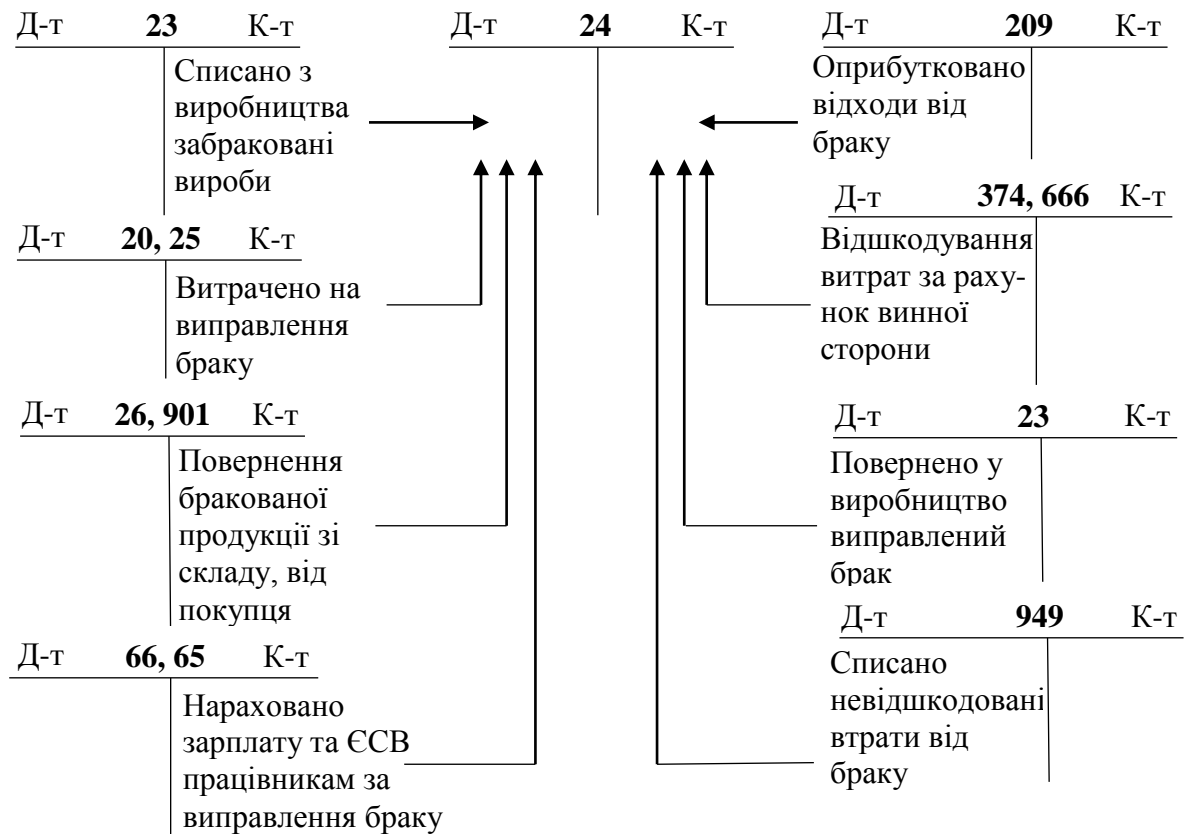

Рис. 2.5. Схема обліку браку у виробництві

Джерело: розроблено автором на основі [10, с. 286]

Рахунки 26 «Готова продукція» та 27 «Продукція сільськогосподарських підприємств» призначені для обліку самостійно виробленої продукції готової до продажу, з тією різницею, що перший рахунок використовується промисловими підприємствами, а другий – сільськогосподарськими.

Тому пропонуємо створити рахунок «Продукція для продажу» на якому відкрити субрахунки «Напівфабрикати для продажу», «Готова продукція промислового виробництва», «Продукція сільськогосподарського виробництва» з подальшою аналітикою за видами продукції.

На рахунку 28 «Товари» обліковується рух товарно-матеріальних цінностей, спеціально придбаних з метою реалізації (без переробки чи попереднього використання у виробничому процесі) за первісною вартістю, або за цінами реалізації. Система бухгалтерських проведення для обліку готової продукції та товарів відображена на рис. 2.6.

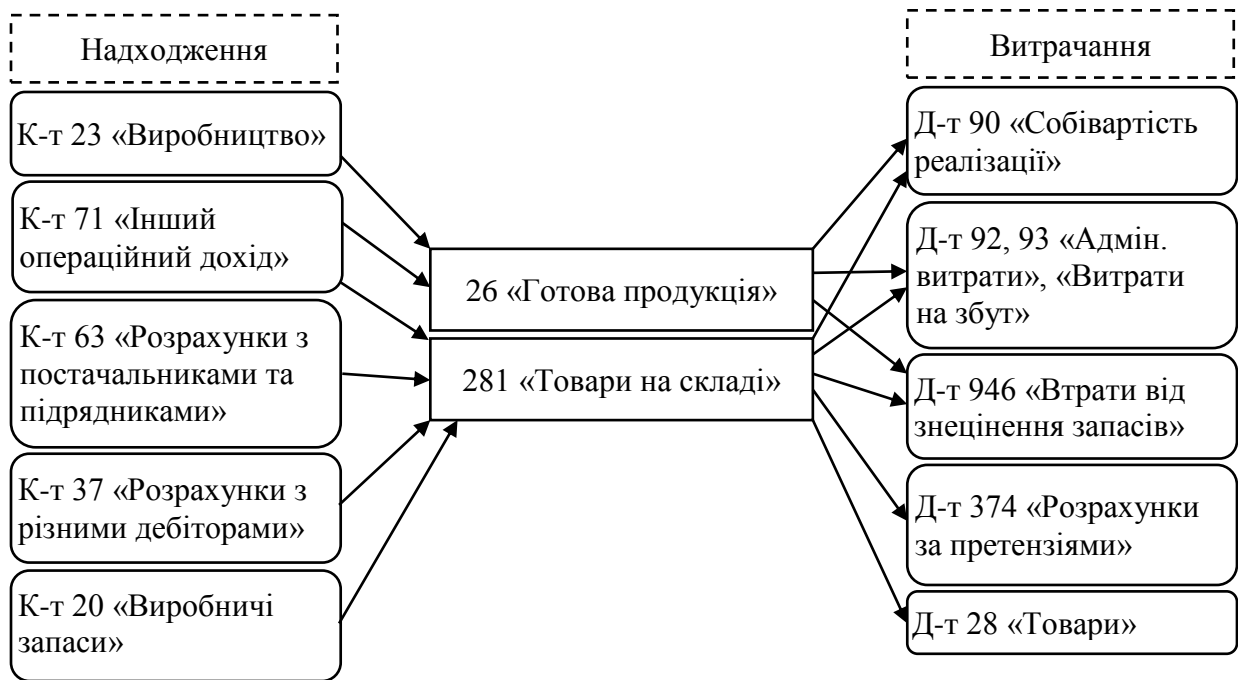

Рис. 2.6 Схема обліку готової продукції та товарів

Джерело: розроблено автором на основі [34]

Окрім запасів до немонетарних активів входить резерв сумнівних боргів, нарахування якого оформлюється розрахунком бухгалтерії. Перш за все, необхідним є письмове підтвердження визнання заборгованості сумнівною. Таким підтвердженням можуть бути договори та рахунки, що свідчать про прострочення термінів оплати, акти інвентаризації ДЗ, а також постанови суду [63, с. 85].

Нарахування резерву відображається за дебетом субрахунку 944 «Сумнівні та безнадійні борги» і кредитом рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів», а списання дебіторської заборгованості за рахунок резерву оформлюється наступним бухгалтерським проведенням:

Д-т 38 «Резерв сумнівних боргів»

К-т 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

Відповідно до НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» резерв можна розраховувати зі застосуванням абсолютної суми сумнівної заборгованості чи коефіцієнтів сумнівності. Дослідивши методику розрахунку резерву сумнівних боргів на підприємстві, ми виявили, що бухгалтерія використовує перший

метод і створює резерв на суму заборгованості неплатоспроможних дебіторів (рис. 2.7).

Стандарт-Парк ТОВ									
Картка рахунку 381 за Грудень 2018 р. - Грудень 2019 р.									
Виведені дані: БО (дані бухгалтерського обліку)									
Відбір: Контрагенти Дорівнює ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "НІНА"									
Період	Документ	Аналітика Дт	Аналітика Кт	Дебет		Кредит		Поточне сальдо	
				Рахуноі		Рахуноі			
Сальдо на початок									0,00
29.12.2018	Операція (бухгалтерський і податковий учет) БТС00000076 от 29.12.2018 12:00:00	Витрати на створення резерву сумнівних боргів	ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "НІНА"	944		381	29 475,00	К	29 475,00
Обороти за період і сальдо на кінець					0,00		29 475,00	К	29 475,00

Рис. 2.7. Картка рахунку 381 «Резерв сумнівних боргів»

Суперечливою складовою немонетарних оборотних активів є витрати майбутніх періодів. Здійснивши аналіз даної категорії, відмітили, що на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів», слід відображати виключно витрати зі строком списання до 12 місяців. Для обліку витрат з терміном розподілу більше року, якщо такі виникнуть, рекомендуємо використовувати субрахунок 184 «Інші необоротні активи» чи створити новий субрахунок 185 «Довгострокові витрати майбутніх періодів». Відповідно в Балансі (Звіті про фінансовий стан) довгострокові витрати майбутніх періодів будуть відображатися в складі необоротних активів [66, с. 183].

Приклади ВМП та підтверджуючі документи відображені в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Документування господарських операцій, пов'язаних з ВМП

№ п/п	Зміст операції	Підтверджуючі документи
1	Понесено витрати на освоєння нових виробництв та агрегатів;	Платіжні відомості, Акти виконаних робіт (наданих послуг), Накладні-вимоги на відпуск матеріалів, тощо
2	Сплачено авансом орендні платежі;	Договори оренди, акти оцінки вартості орендованого майна, платіжні доручення, чеки
3	Придбано страховий поліс	Страховий поліс, квитанція про оплату, видатковий касовий ордер, авансовий звіт, платіжне доручення
4	Оплачено торговий патент	Патент, квитанція про сплату плати за патент, ВКО, авансові звіти, платіжні доручення
5	Передплачено періодичні видання	Рахунки, платіжні доручення, Акти наданих послуг

Нарахування витрат майбутніх періодів обліковують за дебетом рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів» з кредитом рахунків 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 20 «Виробничі запаси», 66 «Розрахунки з оплати праці» тощо. А щомісячне списання певної їх частини показують за дебетом рахунку витрат звітного періоду чи витрат виробництва та кредитом рахунку 39 «Витрати майбутнього періоду».

Трансформаційні перетворення вітчизняної економіки вимагають від підприємств постійного пошуку нових шляхів підвищення ефективності діяльності, удосконалення організації обліку і контролю [56, с. 203]. Одним з переважаючих видів ресурсів суб'єктів господарювання виступають немонетарні активи. Тому кожне підприємство повинне виважено будувати політику управління такими активами, адже вони займають значну частину майна підприємства та відіграють вагомую роль у формуванні структури витрат.

2.2. Облік змішаних оборотних активів та управління ними

Поділ активів на монетарні та немонетарні є одним з найважливіших факторів, що впливають на ефективність діяльності суб'єкта господарювання, оскільки прийняття управлінських рішень значно ускладнюється за відсутності достовірної оцінки майна підприємства. Однак деякі об'єкти обліку неможливо однозначно включити до першої чи другої групи, тому їх доцільно виділити в третю групу – змішані активи.

Переважаюча більшість рахунків розрахунків не мають яскраво вираженої монетарної чи немонетарної форми, все залежить від того, яким чином вони будуть погашатися. У випадку погашення дебіторської заборгованості та векселів грошовими коштами чи отримання коштів за здійсненими фінансовими інвестиціями, вищезгадані статті виступають монетарними.

Однак, якщо погашення передбачається іншими активами (наприклад, шляхом бартеру), то виникають немонетарні статті балансу [83, с. 51]. Тому вважаємо за необхідне включити до складу змішаних оборотних активів

дебіторську заборгованість (ДЗ), поточні фінансові інвестиції та короткострокові векселі одержані.

Згідно з даними Державної служби статистики України в 2011 році обсяг поточної дебіторської заборгованості в загальній сукупності оборотних активів вітчизняних підприємств становив 58,04%, в 2014 р. – 59,99%, а в 2017 р. – 61,22% [61]. Таким чином, дебіторська заборгованість стабільно займає перше місце серед оборотних активів суб'єктів господарювання (рис. 2.8).

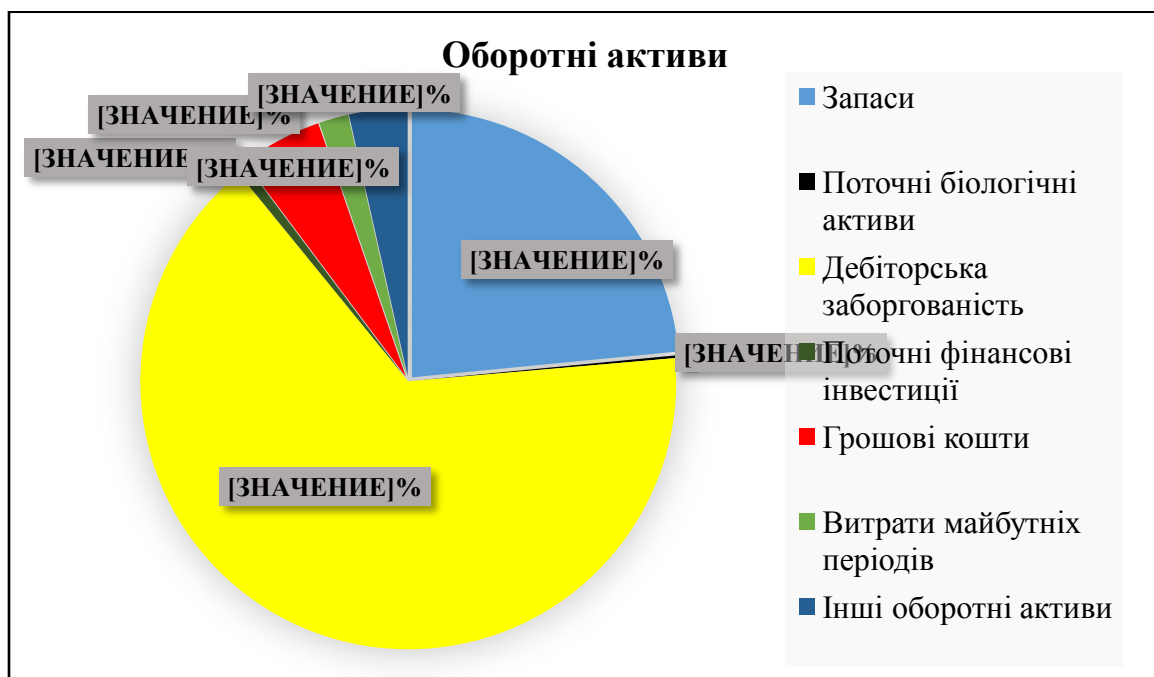

Рис. 2.8. Структура оборотних активів промислових підприємств у 2017 р.

Джерело: Розроблено автором на основі [61]

Пошук шляхів удосконалення обліку дебіторської заборгованості на сьогодні є одним з основних напрямків наукової діяльності, що не дивно, адже дебіторська заборгованість займає ключову позицію серед оборотних активів і саме від ефективного стратегічного й тактичного управління нею залежить платоспроможність підприємства.

В науковій та нормативній літературі існує чотири підходи до трактування поняття «дебіторська заборгованість», які відображені на рис. 2.9. Кожен з цих підходів має свої недоліки, тому ми пропонуємо трактувати досліджувану категорію як суму боргових зобов'язань контрагентів перед

підприємством, розраховану на конкретну дату, яка виникає в процесі господарської діяльності та має бути погашена протягом певного періоду часу [64, с. 13].

Виділяють різні види дебіторської заборгованості, для подальшого дослідження особливе значення відіграють наступні:

- за строком погашення: довгострокова та поточна;
- за надійністю погашення: нормальна, сумнівна та безнадійна.

Рис. 2.9. Підходи до визначення поняття «дебіторська заборгованість»

Джерело: [16, с. 87; 98, с. 183]

До поточної дебіторської заборгованості включається така, що буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу, а до довгострокової – заборгованість з терміном погашення більше року.

Під нормальною ДЗ розуміють заборгованість, щодо якої немає жодних сумнівів в її погашенні; сумнівними є такі заборгованості, щодо яких існує невпевненість, а безнадійними – борги, щодо яких немає жодної впевненості в погашенні, можливо навіть минув строк позовної давності.

Також розглядаючи ДЗ як змішаний актив можемо поділити її на два види:

- ❖ монетарну заборгованість – погашається у грошовій формі;
- ❖ немонетарну дебіторську заборгованість – виникає в ході бартерних операцій та погашається шляхом взаємозаліку заборгованостей з контрагентом.

Основні засади обліку дебіторської заборгованості регламентовані П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», однак, потрібно враховувати й норми інших стандартів, зокрема, П(С)БО 13 «Фінансові інструменти». Здійснивши аналіз таблиці 2.5, можна констатувати, що стандарти містять певні розбіжності стосовно оцінки дебіторської заборгованості. До того ж П(С)БО 13 «Фінансові інвестиції» не передбачає формування резерву сумнівних боргів. Згідно цього стандарту, на дату балансу ДЗ відображається за справедливою (фактичною) вартістю, при цьому розраховується (та відноситься до інших витрат періоду) сума втрат від зменшення корисності, як різниця між балансовою і теперішньою вартістю очікуваних грошових потоків, що дисконтуються за поточною ринковою ставкою відсотка на схожий фінансовий актив [77].

Таблиця 2.5

Схема оцінки поточної дебіторської заборгованості

Період оцінювання	Поточна дебіторська заборгованість		
	Утримувана для погашення	Призначена для продажу	Не призначена для продажу
	за П(С)БО 10	за П(С)БО 13	
При первісному визнанні	Первісна вартість	Фактична вартість	Фактична вартість
На дату балансу	Чиста вартість реалізації	Справедлива вартість	Фактична вартість

Джерело: [76; 77]

На нашу думку, щодо регламентування обліку дебіторської заборгованості більшу вагу мають положення національного стандарту 10 «Дебіторська заборгованість». Зарахування поточної ДЗ на баланс має здійснюватися за історичною собівартістю, тобто вартістю придбаних дебітором активів. А висвітлення ДЗ за товари, роботи, послуги в балансі передбачається за чистою вартістю реалізації, тобто за мінусом резерву сумнівних боргів. Тому пропонуємо додати до ф. №1 рядки 1126 «Первісна вартість» та 1127 «Резерв сумнівних боргів». Відповідно в рядку 1125 буде відображатися різниця рядків 1126 та 1127.

Однак, якщо розглядати дебіторську заборгованість як монетарну статтю, відповідно до концепції управління вартістю, необхідно відображати її за

справедливою вартістю, тобто на дату операції та дату балансу здійснювати розрахунок курсових різниць за заборгованостями у іноземній валюті. А оцінка немонетарних заборгованостей при обміні на подібні активи здійснюватиметься за історичною (переоціненою) вартістю, а на неподібні – за справедливою вартістю.

Короткострокові векселі отримані є складовою поточної дебіторської заборгованості. В Україні вони виступають цінним папером, платіжним інструментом та навіть товаром, при цьому видавати як прості так і переказні векселі можна лише за фактично отримані товари, надані послуги й виконані роботи. В обіг випускаються процентні векселі (з включенням до вартості відсотків за час обігу векселя) та безпроцентні.

Операція з видачі звичайного векселя відбувається в наступному порядку: отримавши товар від кредитора (продавця), боржник (покупець) виписує та видає кредиторіві вексель за актом приймання-передачі векселів. На основі цього акту та переданого векселя покупець (боржник) у бухгалтерському обліку закриває кредиторську заборгованість щодо отриманих товарів й формує вексельну заборгованість за кредитом рахунку 62 «Короткострокові векселі видані». А продавець (кредитор) закриває дебіторську заборгованість за надані товари і формує вексельну за дебетом рахунку 34 «Короткострокові векселі одержані».

Облік переказного векселя буде здійснюватися з використанням тих же рахунків, що і простого, однак, в процесі обігу такого векселя візьмуть участь не менш як три особи: векселедавець (трасант, котрий віддає наказ платити), векселеотримувач (особа, на користь якої видано вексель) та платник (трасат, якому дано наказ платити за векселем). До настання терміну платежу платник має дати згоду (акцепт) на оплату векселя [15, с. 303].

Погашення вексельної заборгованості відбувається за номінальною вартістю (з виплатою відсотків за процентним векселем). Доцільно підкреслити, що погашення заборгованості за векселем має здійснюватися безготівково у встановлені терміни.

Окрім того переказний вексель є одним з інструментів рефінансування дебіторської заборгованості, за допомогою передачі якого банківській установі чи продажу на фондовому ринку можна отримати необхідний оборотний капітал та мінімізувати ризики неплатежу [65, с. 118].

Поточна ДЗ за товари, роботи та послуги виникає у випадку реалізації підприємством товарів в кредит, тобто з відстроченням платежу. На нашу думку, підприємство повинно уважно контролювати цей вид поточної дебіторської заборгованості. Виходячи з цих позицій, пропонуємо наступну послідовність контрольних дій щодо перевірки стану та достовірності розрахунків з покупцями та замовниками:

I. Встановлення основних дебіторів, тобто таких юридичних та фізичних осіб, у яких внаслідок минулих подій виникла заборгованість перед підприємством.

II. Перевірка виконання договірних зобов'язань, вжиття заходів щодо стягнення сум боргу та з'ясування чи існує реальна можливість погашення заборгованості дебіторами [54].

III. Аналіз динаміки та структури заборгованості (розрахунок оптимального розміру ДЗ, виявлення найкращого співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованостей задля прискорення їх оборотності).

IV. Класифікація заборгованості на дійсну, сумнівну та безнадійну (ДЗ визнається безнадійною після закінчення строку позовної давності чи якщо існує абсолютна впевненість в тому, що вона не буде погашена).

V. Контроль за своєчасністю проведення інвентаризації (проводиться шляхом перевірки первинних документів, які є основою для здійснення розрахунків і відображення операцій в обліку, та звірки залишків з контрагентами). Регулярне проведення інвентаризації допоможе вчасно виявляти безнадійні заборгованості та потенційні зобов'язання, обґрунтує необхідність в резерві сумнівних боргів.

VI. Перевірка правильності та достовірності кожної суми заборгованості та контроль строків позовної давності, виявлення потреби в зміні умов кредитування різних дебіторів чи рефінансуванні дебіторської заборгованості за допомогою факторингу; обліку векселів, виданих покупцями; форфейтингу.

Первинними документами, що виступають підставою для відображення ДЗ та товари, роботи, послуги на рахунках обліку (рис. 2.10) є: накладні, рахунки-фактури (Invoice), акти прийнятих робіт, ТТН, платіжні документи про перерахування сум митних платежів та інших податків на рахунки митних установ, розрахунки бухгалтерії про наявність курсових різниць, тощо [47, с. 93].

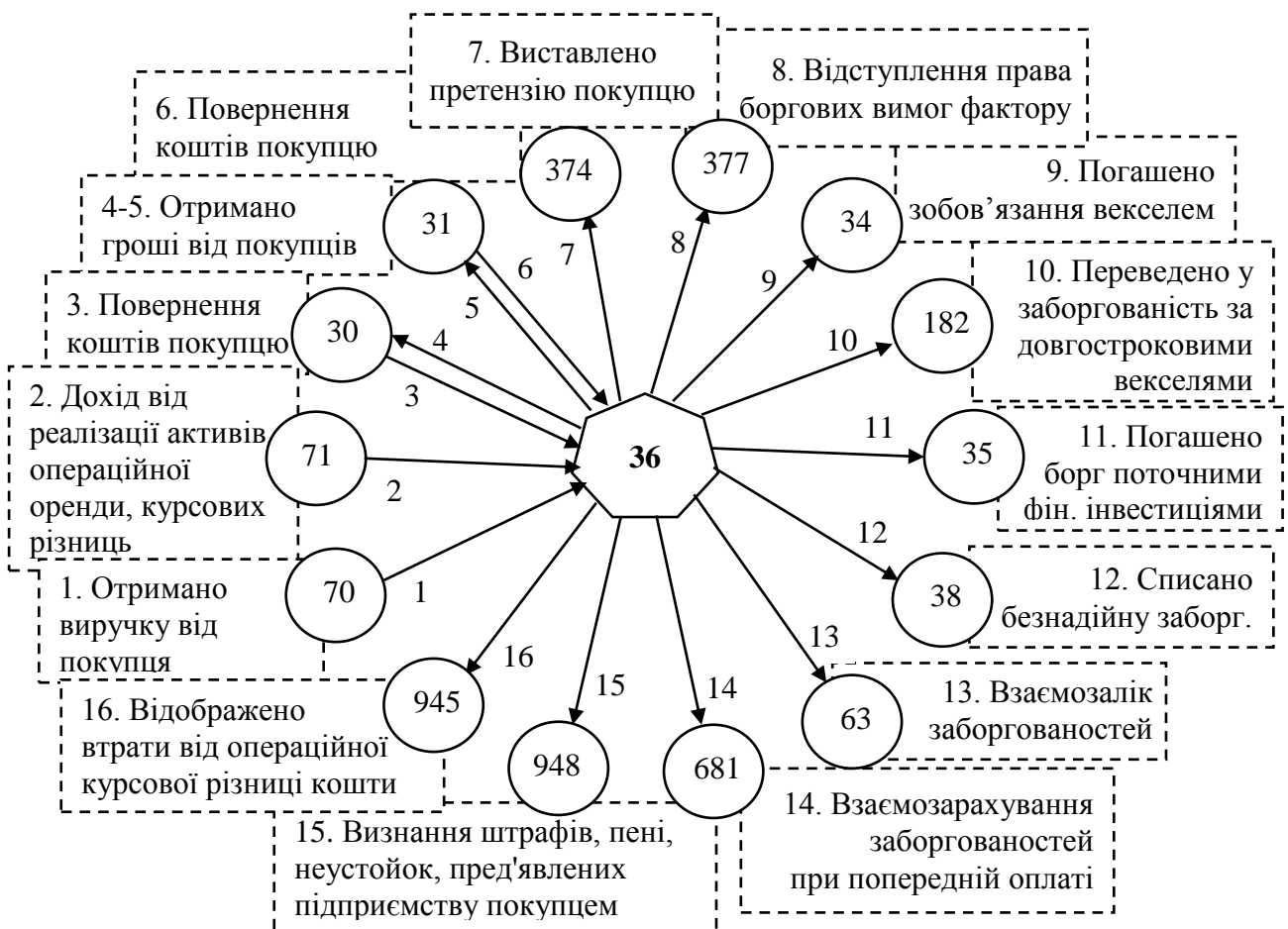

Рис. 2.10. Схема обліку розрахунків з покупцями

Джерело: розроблено автором на основі [10, с. 148]

Для документування операцій з іншими видами дебіторської заборгованості використовуються також накази керівника (про відрядження та ін.), Звіти про використання коштів виданих на відрядження або під звіт,

претензії, акти інвентаризації тощо. Наприклад, авансовий платіж постачальнику здійснюється за допомогою платіжного доручення, що містить посилання на укладений договір. Підтвердженням операції виступає виписка банку, а зарахування оформлюється розрахунком бухгалтерії. Аналітичний облік на субрахунках ведеться в розрізі окремих дебіторів [14, с. 53].

Механізм формування облікової інформації про поточну дебіторську заборгованість підприємств наведений на рисунку 2.11.

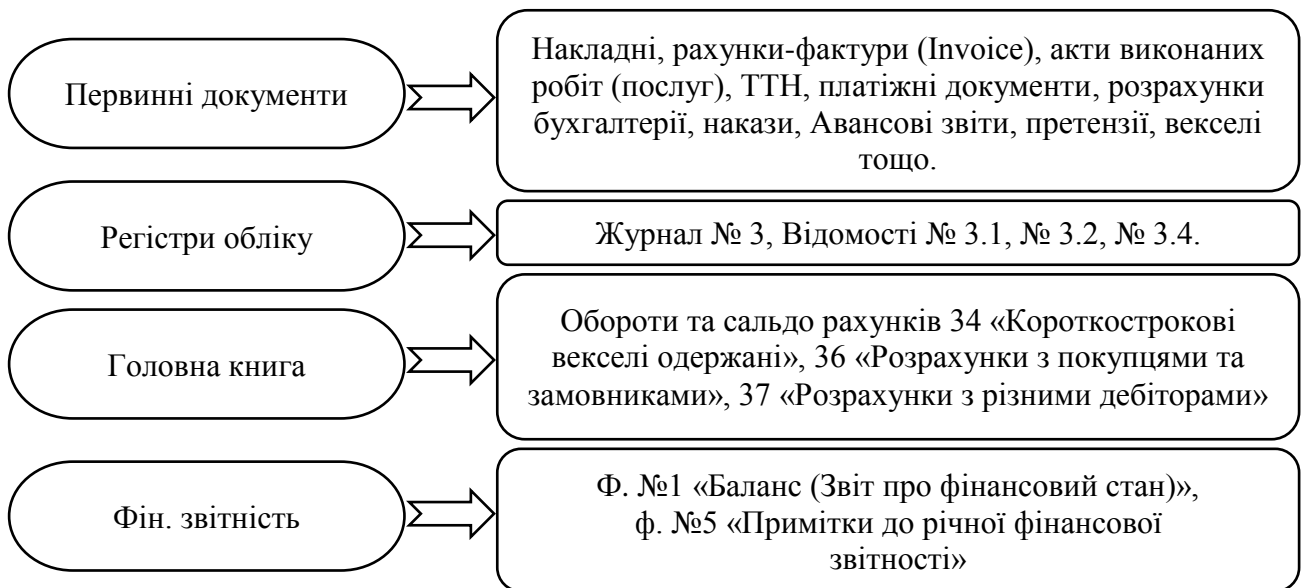

Рис. 2.11. Формування інформації про поточну дебіторську заборгованість

Синтетичний облік заборгованостей різних дебіторів ведеться на рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами», з використанням наступних субрахунків:

- 371 – ведеться облік авансів виданих постачальникам;
- 372 – відображаються операції по видачі коштів підзвітним особам та їх використанню;
- 373 – показують суми дивідендів, роялті та відсотків до отримання;
- 374 – здійснюється облік претензій, виставлених іншим господарюючим суб'єктам, та нарахованих за ними штрафів, неустойок;
- 375 – розкривається інформація про розрахунки з працівниками чи іншими організаціями щодо збитків, завданих підприємству;

- 376 – використовується для обліку внутрішніх позик кредитними спілками;
- 377 – відображення інших операцій з дебіторами, для яких немає окремого субрахунку;
- 378 – здійснюється облік розрахунків щодо тимчасової непрацездатності та інших розрахунків з цільовими фондами;
- 379 – обліковуються розрахунки за деривативами.

Аналітичний облік здійснюється за окремими дебіторами, за видами заборгованостей, термінами їх виникнення й погашення.

Що стосується заходів з удосконалення обліку поточної дебіторської заборгованості, до них відносимо:

1) розробку облікових реєстрів, що дозволять накопичувати інформацію про розрахунки з дебіторами такого рівня деталізації, якого буде достатньо для аналізу цих розрахунків та прогнозування ймовірності настання платіжної кризи підприємств [82, с. 1002].

2) регулярне (бажано не рідше одного разу на місяць) проведення звірки взаєморозрахунків для контролю за правильністю відображення операцій.

3) періодичний перегляд договорів з контрагентами з метою перевірки строків їх дії та розгляд можливості надання комерційного кредиту для сприяння збільшенню обсягів продажу та прибутку;

4) фінансовий моніторинг та оцінка ступеня ризику непогашення, розрахунок оптимального розміру резерву сумнівних боргів [23, с. 219];

5) контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості.

6) застосування таких форм рефінансування ДЗ як факторинг і форфейтинг, що прискорить перетворення дебіторської заборгованості у грошові активи.

Для полегшення контролю та управління дебіторською заборгованістю варто також складати узагальнюючі аналітичні таблиці (приклад в табл. 2.6).

Запропонована форма Звіту по наявній дебіторській заборгованості

Назва підприємства-дебітора	Номер договору	Дата виникнення заборгованості	Кількість днів прострочення погашення ДЗ	Дата закінчення строку позовної давності	Сума боргу, грн.
1	2	3	4	5	6

Варто відмітити, що потрібні зміни й на макрорівні, а саме гармонізація П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», стосовно особливостей трактування, класифікації й оцінки ДЗ [103, с. 346].

Ще один вид змішаних оборотних активів – поточні фінансові інвестиції, тобто такі активи, що утримуються підприємством з метою підвищення прибутку (отримання відсотків, дивідендів, тощо), збільшення вартості капіталу або інших вигод для інвестора. Таким чином до складу фінансових інвестицій відносять також дебіторську заборгованість призначену для продажу та векселі одержані, придбані підприємством за грошові кошти.

Для обліку поточних фінансових інвестицій призначений рахунок 35 «Поточні фінансові інвестиції», до якого передбачено два субрахунки:

- 351 Еквіваленти грошових коштів
- 352 Інші поточні фінансові інвестиції

Перелік бухгалтерських рахунків, що кореспондують з вищенаведеними субрахунками наведено на рис. 2.12.

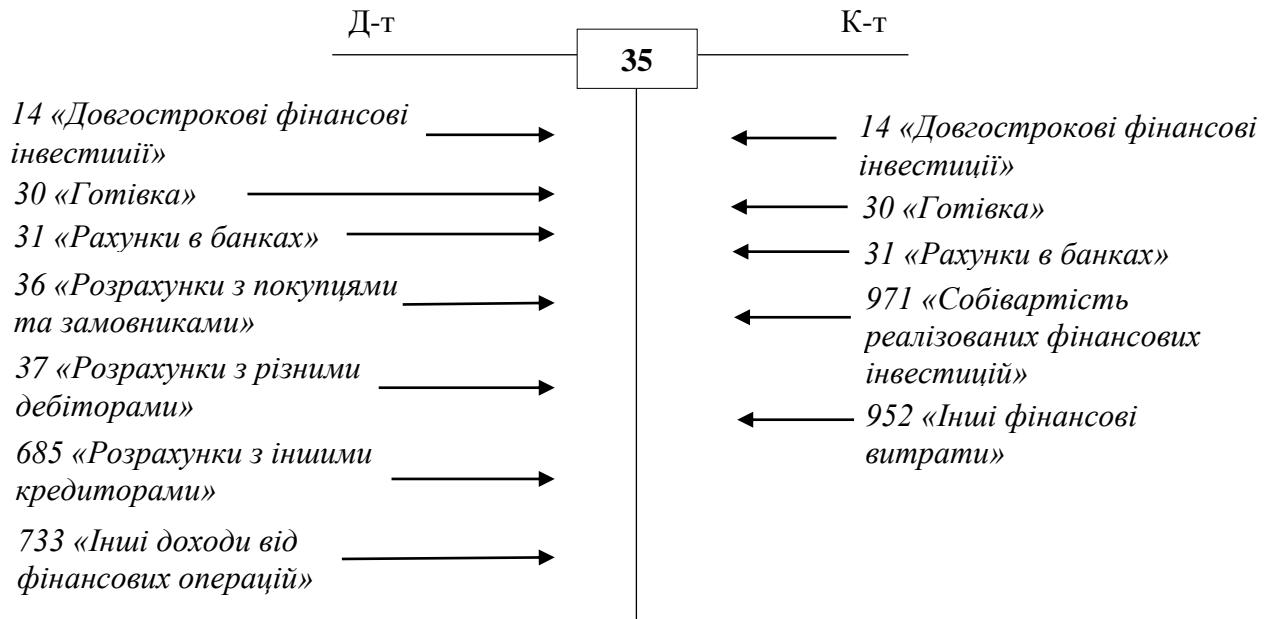

Рис. 2.12. Кореспонденція рахунків з обліку поточних фінансових інвестицій

Джерело: розроблено автором на основі [10, с. 141]

Під еквівалентами грошових коштів (ЕГК) прийнято розуміти короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які здатні вільно конвертуватися у певні суми грошей та характеризуються незначним ризиком зміни вартості. С.М. Остафійчук обґрунтував наступний склад статті еквіваленти грошових коштів:

- строкові депозити, до погашення яких залишилось менше трьох місяців;
- боргові цінні папери, які придбані незадовго до закінчення строку їх обігу та утримуються до погашення;
- боргові цінні папери, які утримуються для продажу та існує впевненість у стабільності їх вартості протягом тривалого часу;
- привілейовані акції, придбані протягом короткого періоду їх погашення і з фіксованою датою викупу;
- дебіторська заборгованість, призначена для перепродажу, щодо якої існує впевненість у її швидкій реалізації [60, с. 265].

Однак, на нашу думку, варто розділити еквіваленти грошових коштів на такі, що утримуються для збільшення прибутку і такі, що використовуються як

платіжні засоби. В подальшому, ті еквіваленти грошових коштів, що є фінансовою інвестицією відображати на субрахунку 351 «Еквіваленти грошових коштів, утримувані для отримання фінансової вигоди», а інші обліковувати на новому субрахунку 303 «ЕГК, призначені для розрахунків».

На основі проведеного дослідження, пропонуємо замінити субрахунки до рахунку 35 «Поточні фінансові інвестиції», передбачені Планом рахунків, на наступні:

– 351 «Еквіваленти грошових коштів, утримувані для отримання фінансової вигоди» – облік високоліквідних цінних паперів (деPOSITНИХ сертифікатів, облігацій, акцій) з коротким строком обігу (до 3 місяців), або придбаних незадовго до погашення чи для перепродажу, що характеризуються низьким рівнем ризику зміни вартості та метою придбання й утримання яких є погашення короткострокових зобов'язань.

– 352 «Поточні інвестиції в боргові фінансові інструменти» – облік поточних фінансових інвестицій в облігації інших підприємств, державні облігації, облігації місцевих позик, казначейські зобов'язання; ощадні (деPOSITНІ) сертифікати, іпотечні облігації, тощо, з терміном обігу від 3 до 12 місяців, які утримуються підприємством до їх погашення з метою одержання доходу у вигляді відсотків або придбані для перепродажу й одержання доходу за рахунок зростання їх ринкової вартості.

– 353 «Поточні пайові фінансові інвестиції» – облік інструментів власного капіталу (акцій, паїв, майнових прав) з терміном обігу до 12 місяців, що утримуються суб'єктом господарювання з метою одержання доходу за рахунок дивідендів, зростання ринкової вартості інвестицій чи шляхом перепродажу.

Аналітичний облік поточних фінансових інвестицій ведеться за їх окремими видами. Первісна оцінка відбувається за собівартістю, а оцінка на дату балансу залежить від того, утримуються інвестиції до погашення (оцінка за амортизованою собівартістю) чи для продажу (оцінка за справедливою вартістю).

Що стосується оцінки за амортизованою собівартістю, то вона полягає у тому, що починаючи з дати придбання і закінчуючи датою погашення згаданих інвестицій інвестором здійснюється амортизація дисконту або премії. Останні виникають при придбанні фінансової інвестиції та являють собою різницю між собівартістю та вартістю погашення фінансових інвестицій.

При купівлі фінансових інвестицій за грошові кошти використовуються такі первинні документи як касові ордери, платіжні доручення, виписки банку. Якщо придбання здійснюється за допомогою обміну на інші цінності, підставою для відображення операцій в обліку виступатимуть акти приймання-передачі основних засобів, накладні на відпуск матеріалів, тощо.

Також особливості документального оформлення операцій з фінансовими інвестиціями залежать від форми їх випуску (документарної чи недокumentарної). Документарна форма означає передачу сертифіката фінансової інвестиції (наприклад, облігації) з доданими купонами при придбанні цінного паперу. За недокumentарної форми документом, що засвідчує право переходу власності є сертифікат, однак самим підтвердженням права власності на цінний папір виступає лише обліковий запис (зроблений зберігачем) та відкриття інвестором рахунку у цінних паперах на якому й ведеться їх подальший облік. В процесі реалізації фінансових інвестицій інвестор укладає з торговцем договір-доручення, в якому зазначаються дані про вид цінних паперів, їхню кількість та вартість. Виплата відсотків підтверджується актом пред'явлення облігацій до сплати купона та безпосередньо актом прийому-передачі за пред'явленими облігаціями [32, с. 201].

Вважаємо за необхідне використовувати на підприємствах відомості обліку фінансових інвестицій, які полегшать процес управління вкладеннями та допоможуть забезпечити оптимальне співвідношення між дохідністю, ризиком і ліквідністю цінних паперів.

2.3. Організаційно-методичні основи обліку операцій з монетарними оборотними активами

Із збільшенням кількості експортно-імпортних операцій на підприємствах України виникла необхідність у більш ретельному обліку та управлінні статтями, що належать до монетарних. Відомості про наявність і рух грошових коштів та їх еквівалентів, як найбільш ліквідної складової оборотних активів, є одними із ключових елементів інформаційного забезпечення системи управління, спрямованої на підвищення фінансової стабільності, платоспроможності й ліквідності компаній.

Поява терміну «монетарні активи» пов'язана з впровадженням П(С)БО 21 «Вплив зміни валютних курсів», в якому визначаються основні засади формування облікової інформації про операції з іноземними валютами та особливості відображення у обліку й звітності українських підприємств розрахунків зі зарубіжними контрагентами. Згідно з цим стандартом до монетарних активів відносять грошові кошти та інші активи й зобов'язання, що будуть отримані або сплачені у фіксованій (визначеній) сумі коштів чи їх еквівалентів [ПСБО 21]. Основні складові монетарних оборотних активів відображені на рис. 2.13.

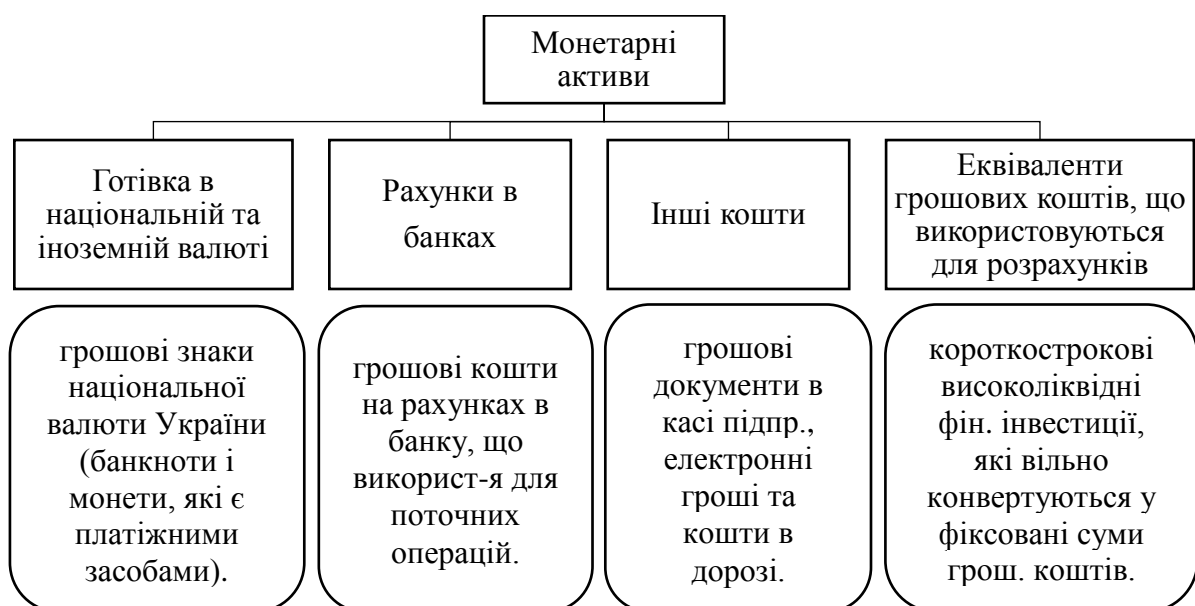

Рис. 2.13. Складові монетарних активів підприємства

Цей регламент передбачає розробку та затвердження суб'єктом господарювання внутрішнього розпорядчого документа із зазначенням особливостей оприбуткування грошових коштів в касу, обсягів готівкових розрахунків та порядку здавання виручки до банку. До основних пунктів положення варто віднести:

- обмеження щодо обсягу готівкових розрахунків протягом одного дня (підприємствами між собою на суму не більше 10000 грн., з фізичними особами – 50000 грн);
- оприбуткування всієї суми готівки в день одержання коштів на основі відповідних касових документів;
- розрахунок ліміту каси та своєчасну передачу понадлімітної готівкової виручки до банку для зарахування на рахунок;
- максимальні строки зберігання понадлімітних сум одержаних з банку в касі підприємства (на виплату заробітних плат – протягом п'яти робочих днів; одержана в банку на інші виплати, видається працівникам у день одержання);
- повернення невикористаних за призначенням понадлімітних сум готівки до банку не пізніше наступного робочого дня;
- право на зберігання понадлімітних сум готівкової виручки для здійснення виплат з оплати праці протягом трьох робочих днів з дня настання строків цих виплат у сумі, що не перевищує зазначену у платіжних відомостях;
- видачу готівкових коштів під звіт на виробничі потреби терміном не більше двох робочих днів, з врахуванням дня отримання готівки;
- порядок оформлення касових операцій відповідними первинними документами;
- перелік документів, що підтверджують факт оприбуткування готівкових коштів в касі;
- регламент дій касира та бухгалтера при оприбуткуванні готівки, її видачі, а також при перевірці операцій та їх оформлення на відповідність встановленим нормам;

- особливості ведення касової книги та контроль за дотриманням касової дисципліни.

Таким чином одним з ключових елементів організації обліку готівки є розрахунок ліміту каси, який здійснюється на підставі середньоденного надходження готівки або її середньоденної видачі та затверджується наказом керівника підприємства.

Форми документів для обліку касових операцій затверджені законодавчо і будь-які зміни в них заборонені. До таких документів належать прибуткові й видаткові касові ордери (ф. КО-1, КО-2), журнали реєстрації прибуткових і видаткових касових ордерів (ф. КО-3) та касових документів (КО-3а), касова книга (КО-4).

Синтетичний облік коштів в касі здійснюється на рахунку 30 «Готівка» з двома субрахунками для національної та іноземної валюти. З метою здійснення аналітичного обліку відкривається окрема касова книга та журнал реєстрації касових ордерів по кожній валюті.

На рис. 2.14. відображена схема бухгалтерських проведення з обліку грошових коштів в касі та на рахунках в банку.

Рис. 2.14. Схема обліку грошових коштів

Джерело: розроблено автором на основі [10, с. 114-115]

Окрім готівки в касі виділяють грошові кошти на банківських рахунках та електронні гроші. Як стверджують М.В. Реслер і М.О. Гребенюк саме класифікація за місцем зберігання має надзвичайно важливе значення, оскільки від цього залежать особливості проведення інвентаризації [81, с.259].

Кожен господарюючий суб'єкт повинен зберігати понадлімітні суми грошових коштів на рахунках в банку. Основним документом, що підтверджує всі безготівкові операції є виписка банку, яка надходить на підприємство у паперовому та електронному вигляді (через систему «Клієнт-Банк»). Цей документ виступає єдиною підставою для формування бухгалтерських записів стосовно безготівкових операцій. Варто також пам'ятати, що інформація про операції з надходження і вибуття коштів у виписках відображається дзеркально відносно дебету і кредиту рахунків [1, с. 446]. Механізм документування операцій з грошовими коштами відображено на рис. 2.15.

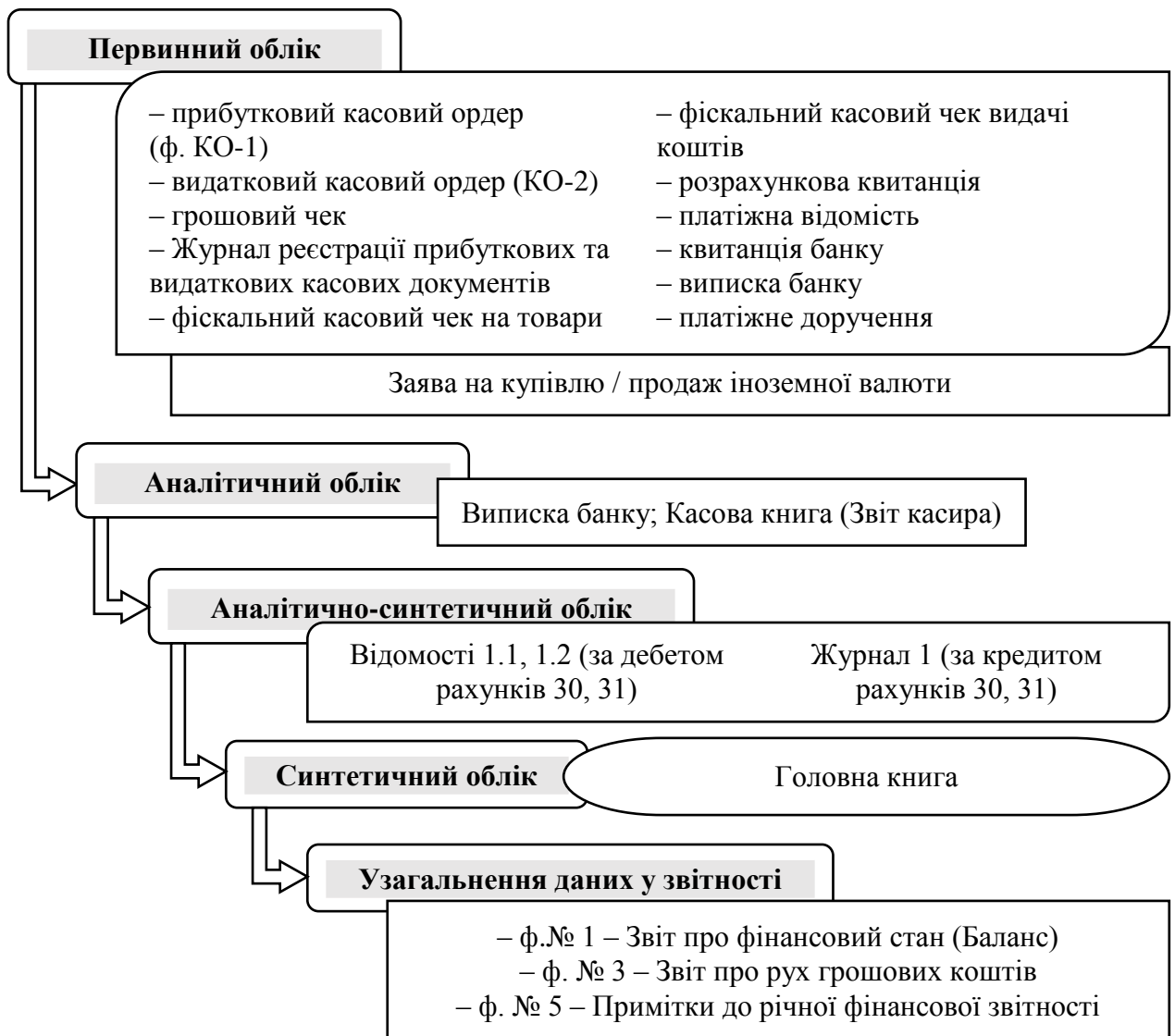

Рис. 2.15. Документування операцій з грошовими коштами

В Плані рахунків бухгалтерського обліку передбачено три види рахунків в банках:

- поточні рахунки – відкриваються для зберігання грошових коштів та здійснення розрахункових операцій згідно з умовами банківського договору; відображаються на рахунках 311 (рахунки в національній валюті) та 312 (в іноземній валюті);
- інші рахунки (акредитиви, чекові книжки, банківські картки, тощо, в національній (рах. 313) та іноземних (рах. 314) валютах);
- спеціальні рахунки:

❖ гривневі (рах. 315) використовуються для обліку грошових коштів на рахунках, що були спеціально відкриті в банку чи органі Казначейства для розрахунків за податками (переважно ПДВ);

❖ валютні (рах. 316) раніше використовувалися для обліку валютних коштів, що підлягали обов'язковому продажу чи додатковому контролю.

Дослідивши особливості окремих видів рахунків, пропонуємо виділити ще один вид – депозитні рахунки, які відкриваються для зберігання грошових коштів, переданих клієнтом банку на певний строк під визначений процент. Доцільність виділення цього виду рахунків полягає в тому, що за умовами договору банківського вкладу, підприємство часто не має права вимагати повернення коштів до закінчення строку дії вкладу. Такі депозитні кошти перестають бути абсолютно ліквідним активом і, на нашу думку, повинні відображатися на окремих рахунках бухгалтерського обліку.

Крім готівки в касі підприємства можуть зберігатися грошові документи (поштові марки, путівки в санаторій, тощо). Для їх обліку використовується рахунок 33 «Інші кошти», на якому відображаються грошові кошти в дорозі та електронні гроші. Прикладом грошових документів можуть бути проїзні квитки, їх придбання відображають за дебетом субрахунку 331 «Грошові документи в національній валюті» та кредитом 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» з подальшим списанням вартості квитків на рахунок витрат після закінчення терміну їх використання.

До грошових коштів в дорозі відносять кошти, внесені підприємством до банківської каси або поштового відділення з метою подальшого зберігання на рахунку господарюючого суб'єкта, однак ще не зараховані за призначенням. Підставою для відображення операцій на субрахунках 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті» і 334 «...в іноземній валюті» є квитанції банку, поштового відділення та копії супровідних відомостей на здавання виручки інкасаторам. Схему обліку грошових коштів в дорозі в іноземній валюті наведено на рис. 2.16.

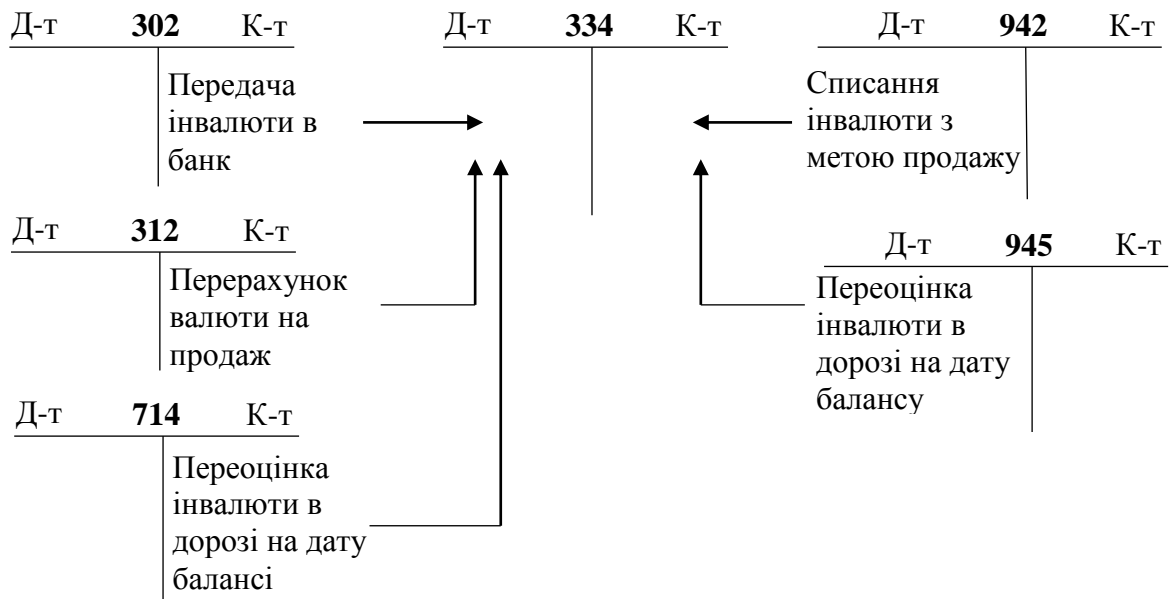

Рис. 2.16. Кореспонденція рахунків з обліку грошових коштів в дорозі

Джерело: розроблено автором на основі [10, с. 139]

На субрахунку 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» здійснюється облік одиниць вартості, які зберігаються на електронних пристроях та приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, що їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що має бути виконане в готівковій або безготівковій формі [73].

Погоджуємося з думкою М.А. Радченко щодо суттєвої обмеженості використання рахунків обліку грошових коштів. Наприклад, рахунок 335 використовують для відображення операцій з електронними грошима, які надаються підприємству в обмін на безготівкові грошові кошти та зберігаються на електронному платіжному засобі, для здійснення розрахунків з постачальниками за товари і покриття інших господарських потреб (оцінених в гривневому еквіваленті) в електронному вигляді. Однак, навіть при безпосередній оплаті за товар з використанням картки й електронних грошей необхідно застосовувати субрахунок підзвітних осіб, адже, рахунки 30, 31, 33 не кореспондують з рахунками 2-го класу, так само як і з рахунком 64, щоб відобразити ПДВ чи сплату податків [80, с. 123].

Аналітичний облік грошей на рахунках в банку та інших коштів ведеться за кожним видом рахунків (коштів), видами грошових документів, а також іншими ознаками, що характеризують їх вид та різновид.

Вважаємо за необхідне звернути більшу увагу на особливості обліку грошових коштів в іноземній валюті як основної складової монетарних оборотних активів. Монетарні статті в інвалюті обліковують безпосередньо у валюті розрахунків та у грошовій одиниці України. Згідно з П(С)БО 21 «Вплив зміни валютних курсів» операції в іноземній валюті при первісному визнанні перераховують у гривні за валютним курсом НБУ на початок дня дати здійснення операції, а на дату балансу – за курсом НБУ на кінець дня дати балансу. Результатом такого перерахунку є курсові різниці, тобто різниці між оцінкою однакової суми валюти за різними валютними курсами НБУ. Для якісного обліково-аналітичного забезпечення управлінського процесу, пропонуємо класифікувати курсові різниці згідно ряду ознак (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Класифікація курсових різниць в бухгалтерському обліку

№	Критерії	Види курсових різниць	Визначення
1	За реалізованістю	реалізовані	Такі, що виникають при здійсненні розрахунків валютою (на дату операції).
		нереалізовані	Розраховуються на дату балансу з метою розкриття достовірної інформації про вартість активів у фінансовій звітності.
2	За видами діяльності	операційні	Виникає в процесі основної діяльності суб'єкта господарювання.
		неопераційні	Виникає в результаті інвестиційної та фін. діяльності.
3	За впливом на фін. результат	позитивні	визначаються доходами та виникають тоді, коли вартість інвалюти в перерахунку в національну на різні дати операцій з валютою збільшує еквівалент у національній валюті в активі балансу без збільшення пасиву.
		негативні	виникають у випадку, коли через зміну вартості валюти на різні дати збільшується еквівалент нац. валюти в пасиві балансу без відповідного збільшення активу.

Джерело: розроблено автором на основі [94, с. 239; 96, с. 390]

Нормативними актами передбачено відображення операційних курсових різниць у складі інших операційних витрат (доходів) на субрахунках 945 «Втрати від операційної курсової різниці» та 714 «Дохід від операційної курсової різниці». До неопераційних курсових різниць належать різниці від перерахунку монетарних статей про інвестиційну і фінансову діяльність. Вони обліковуються у складі інших доходів (витрат) на субрахунку 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці» та субрахунку 974 «Втрати від неопераційних курсових різниць». При цьому, якщо протягом звітного періоду виникли як доходи від курсових різниць, так і витрати, то у звітності вони відображаються без згортання.

Проаналізувавши систему обліку грошових коштів на підприємстві, можемо виділити наступні напрямки її вдосконалення:

- розробка та використання нових програмних продуктів, які дадуть змогу обліковому персоналу підприємства максимально зменшити обіг готівки й забезпечити надійне її збереження [29, с. 219];
- використання корпоративних карток для видачі коштів під звіт, що зменшує необхідність існування каси на підприємстві;
- проведення систематичного аналізу грошових потоків з метою отримання інформації для оцінювання діяльності підприємства, прогнозування та планування майбутніх грошових потоків;
- раціональне формування грошових потоків, що сприятиме підвищенню оборотності та ритмічності руху грошових коштів.

Висновки до розділу 2

Проведене нами дослідження організаційно-методичних засад обліку оборотних активів підприємства, дало можливість зробити наступні висновки:

1. Виявили, що термін «немонетарні активи» вкрай рідко згадується в нормативних документах з бухгалтерського обліку. Науковці, послугуючись критерієм немонетарності, відносять до таких активів запаси, резерв сумнівних боргів та витрати майбутніх періодів.

2. Запропонували форму Видаткової накладної на відпуск запасів, що допоможе прискорити машинну обробку операцій з відпуску матеріальних цінностей. Вважаємо за необхідне, вдосконалити також план рахунків бухгалтерського обліку, шляхом його деталізації чи навпаки скорочення, відповідно до потреб підприємства. Зокрема, відкрити до рахунка 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» ряд субрахунків, які будуть якнайповніше характеризувати об'єкти, що входять до їх складу. А рахунок 25 «Напівфабрикати» навпаки замінити на субрахунок «Напівфабрикати для продажу» у складі рахунку «Продукція для продажу».

3. Проаналізували сутність категорії «витрати майбутніх періодів» та відмітили, що на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів», слід відображати виключно витрати зі строком списання до 12 місяців. А витрати з терміном розподілу більше року включати до складу необоротних активів.

4. На основі аналізу наукової літератури, до складу змішаних активів віднесли дебіторську заборгованість, поточні фінансові інвестиції та короткострокові векселі одержані, як такі, що можуть погашатись іншими активами, відмінними від фінансових. Відзначили необхідність гармонізації П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», стосовно особливостей трактування, класифікації й оцінки ДЗ. Запропонували ряд заходів щодо вдосконалення обліку поточної дебіторської заборгованості та поточних фінансових інвестицій.

5. Дослідили діючу методику обліку монетарних активів (грошових коштів та інших активи й зобов'язань, що будуть отримані або сплачені у фіксованій сумі коштів чи їх еквівалентів) та запропонували перелік дій, що допоможуть її вдосконалити.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Аналіз складу і структури оборотних активів та їх вплив на фінансовий стан

В сучасних умовах господарювання надзвичайно важливого значення набули питання формування та аналізу оборотних активів. Для того, щоб отримувати прибуток та забезпечити фінансову стабільність підприємство повинне функціонувати базуючись на економічних розрахунках щодо особливостей формування активів і їх використання, прогнозування витрат та доходів, оцінки ризиковості тих чи інших операцій тощо.

Аналіз оборотних активів здійснюється, перш за все, для того, щоб оцінити рівень забезпеченості підприємства власними ресурсами, тобто чи достатньо наявних запасів сировини для виробництва продукції та чи є в наявності необхідна кількість коштів для здійснення розрахунків.

Загалом, до основних завдань аналізу оборотних активів можна віднести:

- ✓ пошук резервів підвищення ефективності використання ОА та прискорення їх оборотності;
- ✓ виявлення змін складу та структури оборотних активів і причин їх виникнення за допомогою динамічного і факторного аналізу;
- ✓ визначення рівня ділової активності господарюючого суб'єкта;
- ✓ розрахунок оптимального розміру оборотних коштів для фінансування оборотних активів;
- ✓ обчислення частки абсолютно ліквідних, швидко-, та повільно ліквідних ОА;
- ✓ прорахунок впливу окремих факторів на показники оборотності активів та їх зміну;
- ✓ виявлення наслідків впровадження управлінських рішень [62, с. 982].

Об'єктами аналізу в даному випадку виступають монетарні та немонетарні елементи оборотних активів.

Для подальшого дослідження доцільно побудувати схему за якою здійснюватиметься аналіз оборотних активів ТОВ «Стандарт-Парк» (рис. 3.1).

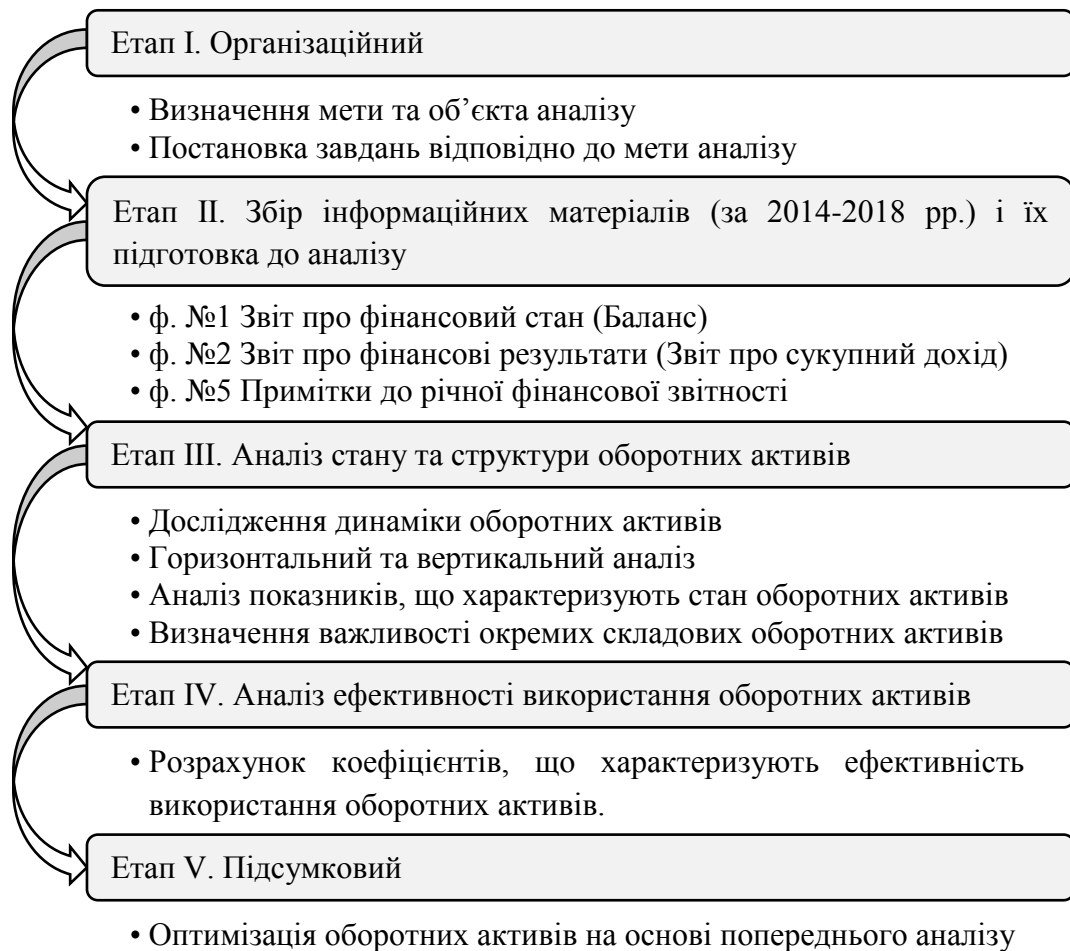

Рис. 3.1. Етапи аналізу оборотних активів

Джерело: розроблено автором на основі [62, с. 982-983]

Основним джерелом інформації для аналізу складу та структури оборотних активів виступає форма фінансової звітності №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан). Усі оборотні активи розміщені в розділі II, що має однойменну назву, за принципом зростання ліквідності.

Аналітичні розрахунки варто починати із горизонтального аналізу, тобто вивчення основних складових оборотних активів (табл. 3.1) та їх динаміки, щоб сформулювати уявлення про особливості діяльності суб'єкта господарювання та виявити зміни у складі його майна.

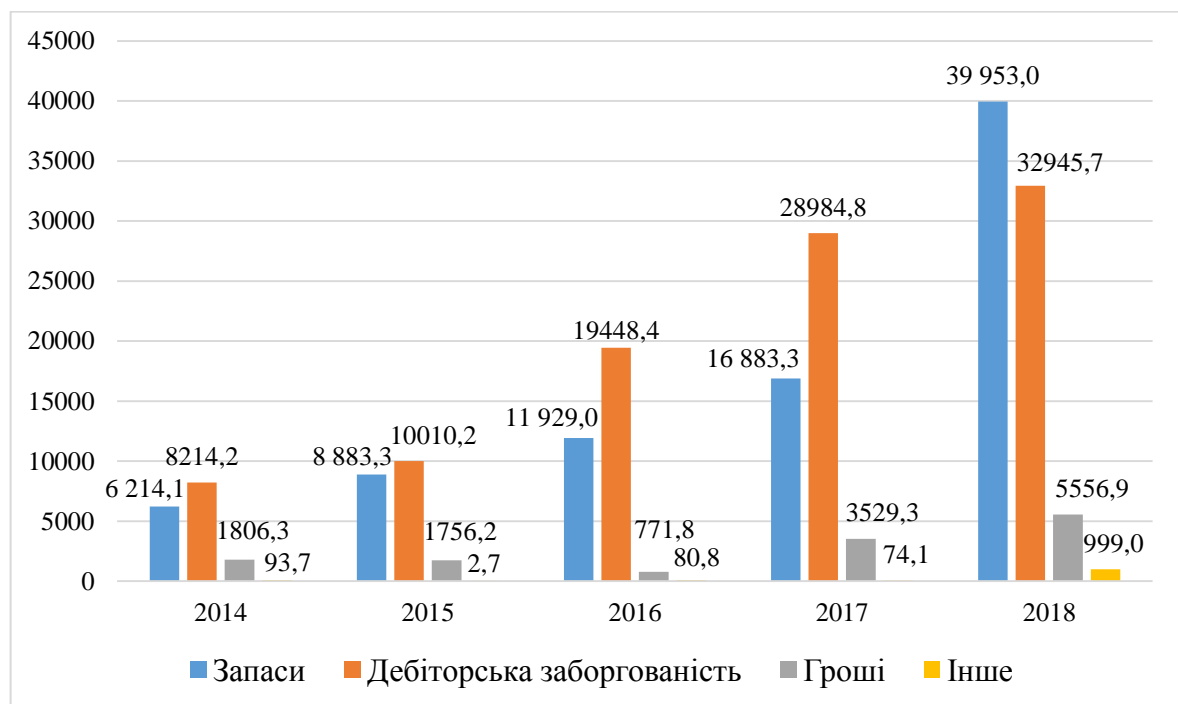
Таблиця 3.1

Склад оборотних активів ТОВ «Стандарт-Парк» в 2014-2018 рр., тис. грн.

Показник	Рік					Відхилення до 2014р.
	2014	2015	2016	2017	2018	
Запаси	6214,1	8883,3	11929,0	16883,8	39953,0	+33738,9
Дебіторська заборгованість	8214,2	10010,2	19448,4	28984,8	32945,7	+24731,5
Гроші та їх еквіваленти	1806,3	1756,2	771,8	3529,3	5556,9	+3750,6
Витрати майбутніх періодів	5,5	1,3	3,6	5,4	65,4	+59,9
Інші ОА	88,2	1,4	77,2	68,7	933,6	+845,4
Усього	16328,3	20652,2	32230,0	49472,0	79454,6	+63126,3

Джерело: розраховано автором

З таблиці 3.1. видно, що обсяг оборотних активів за досліджуваний період зріс у 4,87 рази (на 63126,3 тис. грн.). При цьому в Звіті про фінансовий стан ТОВ «Стандарт-Парк» чітко виділились п'ять складових оборотних активів: запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти, витрати майбутніх періодів та інші оборотні активи. Тоді як поточні фінансові інвестиції на підприємстві взагалі відсутні. Динаміка виявлених складових відображена на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Динаміка оборотних активів підприємства за 2014-2018 рр.

Джерело: розроблено автором

Горизонтальний аналіз передбачає виявлення тенденцій зміни показників за декілька періодів [92, с. 133]. На перший погляд, можна висловити припущення, що в 2014-2017 роках відбувалось стабільне зростання показників

запасів та дебіторської заборгованості, тоді як обсяги грошових коштів та інших оборотних активів відзначились досить значними коливаннями. А у 2018 році всі показники стрімко зросли і вартість запасів перевершила суму дебіторської заборгованості.

Вважаємо за необхідне розрахувати абсолютні прирости окремих елементів ОА, темпи їх приросту та абсолютні значення 1% (табл. 3.2). Абсолютний приріст характеризує зміну показника за одиницю часу, в даному випадку за рік. Темпи приросту показують швидкість зміни у %, а щоб зрозуміти скільки грошових одиниць становить кожен процент зміни показника визначають абсолютне значення 1%.

Таблиця 3.2

Аналіз динаміки оборотних активів ТОВ «Стандарт-Парк»

Показник	Рік				
	2014	2015	2016	2017	2018
Запаси, тис. грн.	6214,1	8883,3	11929,0	16883,8	39953,0
- Абсолютний приріст, тис. грн.		+2669,2	+3045,7	+4954,8	+23069,2
- Темп приросту, %		+42,9	+34,3	+41,5	+36,6
- Абсолютне значення 1%, тис. грн		62,2	88,8	119,4	630,3
Дебіторська заборгованість	8214,2	10010,2	19448,4	28984,8	32945,7
- Абсолютний приріст, тис. грн.		+1796,0	+9438,2	+9536,4	+3960,9
- Темп приросту, %		+21,9	+94,3	+49,0	+13,7
- Абсолютне значення 1%		82,0	100,1	194,6	289,1
Гроші та їх еквіваленти	1806,3	1756,2	771,8	3529,3	5556,9
- Абсолютний приріст, тис. грн.		-50,1	-984,4	+2757,5	+2027,6
- Темп приросту, %		-2,8	-56,1	+357,3	+57,45
- Абсолютне значення 1%		18,1	17,6	7,7	35,3
Витрати майбутніх періодів	5,5	1,3	3,6	5,4	65,4
- Абсолютний приріст, тис. грн.		-4,2	+2,3	+1,8	+60,0
- Темп приросту, %		-76,4	+130,0	+80,0	+1111,1
- Абсолютне значення 1%		0,06	0,01	0,04	0,05
Інші ОА	88,2	1,4	77,2	68,7	933,6
- Абсолютний приріст, тис. грн.		-86,8	+75,8	-8,5	+864,9
- Темп приросту, %		-98,4	5414,3	-11,0	1258,9
- Абсолютне значення 1%		0,9	0,01	0,8	0,7
Усього	16328,3	20652,2	32230,0	49472,0	79454,6
- Абсолютний приріст, тис. грн.		+4323,9	+11577,8	+17242,0	+29982,6
- Темп приросту, %		+26,5	+56,1	+53,5	+60,6
- Абсолютне значення 1%		163,3	206,5	322,3	494,7

Джерело: розраховано автором

Оскільки без запасів господарюючий суб'єкт не може здійснювати свою діяльність, їх наявність та стан мають значний вплив на підприємство [24, с. 130]. Базуючись на проведеному дослідженні можна стверджувати, що протягом всього періоду обсяги запасів стабільно зростали, а темпи їх приросту відзначились незначним коливанням з найбільшим значенням у 2015 році (+42,9%) та найменшим у 2016 р. (+34,3%).

Таке зростання має як позитивне так і негативне значення, з одного боку, воно може бути спричинене розширенням масштабів діяльності, а з іншого, нерациональним управлінням запасами. Однак, в даному випадку спостерігається збільшення обсягів усіх елементів оборотних активів, що свідчить про підвищення ділової активності підприємства.

Сума дебіторської заборгованості за досліджуваний період збільшилася з 9214,2 тис. грн. до 32945,7 тис. грн. При цьому найбільше підвищення спостерігалось у 2016 (на 9438,2 тис. грн або 94,3%) та 2017 (на 9536,4 тис. грн. чи 49,0%) роках. А у 2018 році темпи зростання значно сповільнились і становили всього 13,7% (+3960,9 тис. грн.). Враховуючи збільшення темпів приросту запасів, таке сповільнення росту є позитивним фактором і свідчить про ефективне управління дебіторською заборгованістю. Адже кожне підприємство зацікавлене в зменшенні обсягів дебіторської заборгованості, оскільки вона відволікає кошти з обороту.

Вивчаючи динаміку грошових коштів та їх еквівалентів у ТОВ «Стандарт-Парк», варто відмітити, що в 2014-2016 роках відбувся досить значний спад обсягів грошових коштів, що може бути пов'язано із стрімким зростанням дебіторської заборгованості. Проте, в наступних роках суми грошових коштів в касі та на банківських рахунках щорічно зростали, зокрема, у 2017 р. в 4,6 рази, а у 2018 р. – в 1.6 рази.

Збільшення обсягів грошових коштів на підприємстві є свідченням зміцнення його фінансового стану, збільшення обсягу реалізації продукції, підвищення ділової активності підприємства та здатності розрахуватись за своїми зобов'язаннями в короткі терміни. Водночас таке зростання може

означати збій в системі управління грошовими потоками та неефективне використання коштів.

Також 2018 рік характеризується стрімким зростанням обсягів витрат майбутніх періодів та інших оборотних активів. Збільшення суми витрат пояснюється придбанням спеціалізованої програми для конструкторського відділу та передплатою сервісного обслуговування даної програми. Що стосується інших оборотних активів, то у їх складі зазвичай відображають суми за дебетом рахунку 33 «Інші кошти» та субрахунків 643 «Податкові зобов'язання» і 644 «Податковий кредит». У випадку ТОВ «Стандарт-Парк» таке зростання досліджуваної статті спричинене збільшенням сум непідтвердженого ПДВ.

З метою розкриття інформації про місце окремих монетарних та немонетарних складових в структурі оборотних активів доцільно провести і вертикальний аналіз, який передбачає розрахунок питомої ваги окремих фінансових показників, шляхом розподілу кожної статті на підсумкову величину [19, с. 150]. Він дасть можливість визначити вагомість та вплив кожної статті звітності на загальний результат (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Аналіз структури оборотних активів в 2018 р.

№ п/п	Показник	На початок року		На кінець року		Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %
		тис. грн	Питома вага, %	тис. грн	Питома вага, %		
1	Запаси	16883,8	34,13	39953,0	50,28	+23069,2	+16,15
2	Дебіторська заборгованість	28984,8	58,59	32945,7	41,46	+3960,9	-17,13
3	Гроші та їх еквіваленти	3529,3	7,13	5556,9	7,00	+2027,6	-0,13
4	Витрати майбутніх періодів	5,4	0,01	65,4	0,08	+60,0	+0,07
5	Інші ОА	68,7	0,14	933,6	1,18	+864,9	+1,04
6	Усього	49472,0	100,00	79454,6	100,00	+29982,6	X

Джерело: розраховано автором

Розрахунки свідчать, що найбільшу питому вагу серед оборотних активів на початок 2018 року становила дебіторська заборгованість (58,59%), тоді як

під кінець року її частка зменшилась на 17,13% і перше місце в структурі ОА зайняли запаси із питомою вагою 50,28%.

Хоч обсяги дебіторської заборгованості та грошових коштів за досліджуваний період зросли, їх частка в структурі оборотних активів має негативну динаміку. З фінансової точки зору, такі зміни важко оцінити позитивно, оскільки вони означають зменшення ліквідності майна підприємства.

Враховуючи, що найбільшу частку серед оборотних активів займають дебіторська заборгованість та запаси, варто здійснити більш детальний аналіз цих показників.

Я.І. Костецький, аналізуючи склад і структуру запасів, відмітив важливість порівняння темпів зростання виробничих запасів з темпами зростання виручки від реалізації [41, с. 191]. Динаміка цих показників для ТОВ «Стандарт-Парк» у 2014-2018 рр. відображена на рис. 3.3. Згідно наших розрахунків протягом досліджуваного періоду і вартість виробничих запасів, і обсяги виручки зростали, однак темпи їх зростання досить різняться.

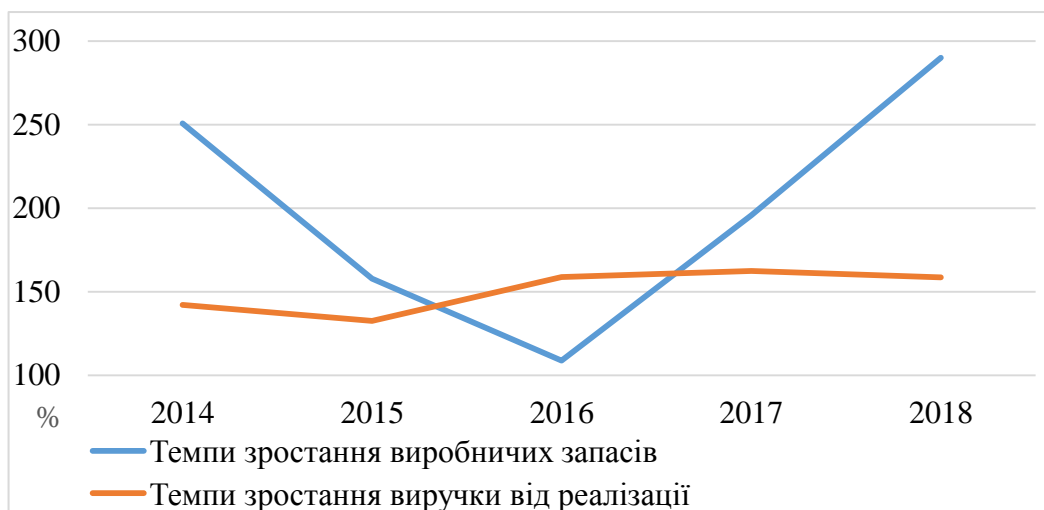

Рис. 3.3 Динаміка темпів зростання обсягу запасів та виручки від реалізації

Джерело: розраховано автором

Вважається, що у випадку незначного перевищення темпів зростання виробничих запасів над темпами зростання виручки від реалізації, підприємство функціонує нормально. Однак, в даному випадку темпи

зростання запасів сильно коливаються і у 2018 році перевищують темпи зростання виручки на 131,53%. Значне збільшення вартості запасів може вважатись позитивним лише у разі зниження оборотності запасів. Тому в процесі подальшого дослідження доцільно розрахувати коефіцієнти оборотності окремих складових оборотних активів ТОВ «Стандарт-Парк».

Для визначення обґрунтованості обсягів та динаміки поточної дебіторської заборгованості, необхідно також порівняти їх з показниками кредиторської заборгованості підприємства (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Стандарт-Парк»

Показник	Рік				
	2014	2015	2016	2017	2018
Дебіторська заборгованість, тис. грн.					
- за продукцію, товари, роботи	7641,3	9389,7	14093,1	21692,4	28994,3
- за розрахунками з бюджетом	43,0	555,2	2829,6	2850,0	2396,9
Інша поточна дебіторська заборгованість	529,9	65,3	2525,7	4442,4	1554,5
Усього дебіторської заборгованості	8214,2	10010,2	19448,4	28984,8	32945,7
Короткострокові кредити банків	3500,0	2000,0	4992,7	-	-
Поточна кредиторська заборгованість, тис. грн.					
- за продукцію, товари, роботи	881,4	2519,0	5162,4	7631,5	7723,2
- за розрахунками з бюджетом	33,9	579,2	-	1080,8	1290,8
- за розрахунками зі страхування	-	-	-	51,0	1,2
- за розрахунками з оплати праці	0,4	-	-	192,4	4,9
Інші поточні зобов'язання	609,5	45,7	1774,9	804,1	7692,6
Усього поточних зобов'язань	5025,2	5144,0	11930,1	9759,8	16712,8

Джерело: розраховано автором

Аналіз структури дебіторської заборгованості ТОВ «Стандарт-Парк» в 2014-2018 роках показав, що найбільшу питому вагу традиційно займає дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (2014 – 93,02%; 2015 – 93,80%; 2016 – 72,46%; 2017 – 74,84%; 2018 – 88,01%). Частки заборгованості за розрахунками з бюджетом та іншої дебіторської заборгованості відзначаються нестабільністю. У 2014 році вони становили 0,52% й 6,45% відповідно, а у 2018р. – 7,28% за розрахунками з бюджетом та 4,72% – інша заборгованість.

Зміни в обсягах та структурі поточної кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства також є досить значними. Зокрема, у 2014 році частка кредиторської заборгованості за продукцію становила 17,54%, у 2015 р. – 48,97%; у 2016 р. – 43,27%. Згодом, в наслідок відмови підприємства від використання короткострокових кредитів, питома вага заборгованості за продукцію в складі поточних зобов'язань зросла до 78,19%. Однак у 2018 р. показники заборгованості за продукцію та інших поточних зобов'язань майже зрівнялися і становили 46,21% та 46,03% відповідно.

Динаміка поточної дебіторської заборгованості в співвідношенні з кредиторською відображена на рис. 3.4.

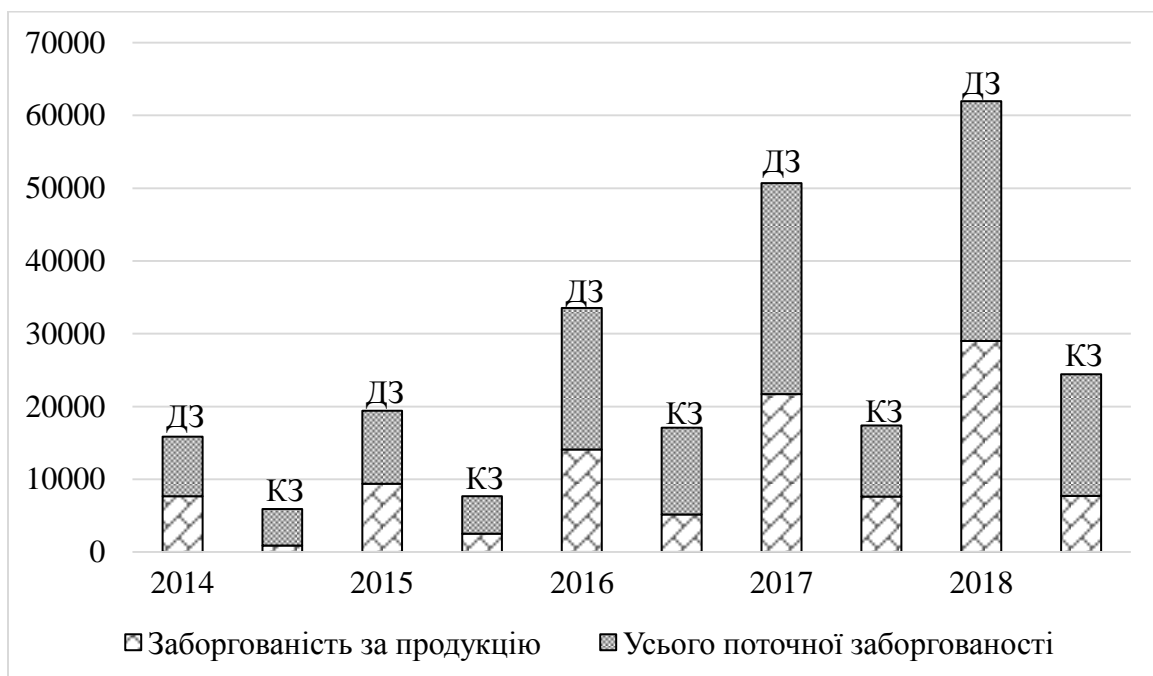

Рис. 3.4. Динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості

Джерело: розраховано автором

Л.В. Кручак стверджує, що збільшення дебіторської заборгованості проти кредиторської може свідчити про неплатоспроможність покупців [43, с. 96]. Ми вважаємо, що підприємству варто звернути увагу на дану ситуацію, оскільки воно відволікає з обороту більше коштів ніж залучає.

Отже, нами було розглянуто склад, структуру і динаміку оборотних активів ТОВ «Стандарт-Парк» за 2014-2018 роки. На основі здійсненого аналізу можна підсумувати, що станом на кінець 2018р. підприємство забезпечене

оборотними активами в повному обсязі, про що свідчить їх питома вага в загальній структурі активів (81,99%). Основними проблемними питаннями, що були виявлені в процесі аналізу та потребують вирішення є:

- необхідність зменшити частку виробничих запасів, що не використовуються та знизити витрати на їх утримання;
- реструктурувати дебіторську заборгованість й розглянути можливості рефінансування;
- зменшити обсяги готівки та грошових коштів на рахунках для зниження ризику їх знецінення.

3.2. Основні показники ефективності використання оборотних активів виробничого підприємства

Жодне підприємство не зможе проіснувати довго, якщо неефективно використовуватиме наявні ресурси. Для того, щоб забезпечити ефективне використання активів, необхідно регулярно здійснювати їх аналіз і приймати на його основі обґрунтовані рішення щодо коригування політики управління оборотними активами. Методика такого аналізу має бути вичерпною та дієвою, не перевантаженою несуттєвими розрахунками.

Погоджуємося з думкою А.М. Лебедевої, що методика аналізу ефективності використання оборотних активів повинна складатися з:

- загальної оцінки ефективності використання ОА;
- дослідження економічних наслідків прискорення чи сповільнення оборотності активів;
- визначення основних чинників, що впливають на оборотність ОА;
- виявлення резервів прискорення оборотності оборотних активів;
- розробки та впровадження заходів стосовно удосконалення системи управління оборотними активами [45, с. 73].

Важливим є вибір показників, що будуть використовуватися та розраховуватися в процесі аналізу. Обрані показники мають відображати стратегічні та тактичні, фінансові й інші економічні завдання суб'єкта

господарювання. Досліджуючи особливості управління оборотними активами в ТОВ «Стандарт-Парк», ми виявили, що наявна на підприємстві система управління ОА є більш орієнтованою на короткострокову перспективу та оперативне прийняття рішень. Тому аналіз ефективності цієї системи доцільно здійснювати з використанням фінансових коефіцієнтів. Складніші методи варто застосовувати лише в тому випадку, якщо від цього підприємством будуть отримані економічні вигоди [88, с. 31].

Необхідним є також порівняння фактичних значень розрахованих показників із встановленими нормативами та обмеженнями. Це дасть можливість вчасно виявляти та коригувати відхилення і оптимізувати витрати понесені на залучення й використання активів [88, с. 31].

Згідно Методичних рекомендацій [52] до показників ефективності формування та використання ОА належать показники фінансової стійкості, а саме:

- оборотність коштів у розрахунках;
- час обороту коштів у розрахунках (в днях);
- оборотність запасів (оборотів) та час обороту запасів (днів);
- час обороту кредиторської заборгованості, днів;
- коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості;
- оборотність власного капіталу;
- оборотність сукупного капіталу;
- коефіцієнт стійкості економічного росту;
- поточна платоспроможність.

Під оборотністю ОА мається на увазі систематичне придбання запасів та перетворення у готову продукцію, її реалізація з виникнення та подальшим поверненням дебіторської заборгованості і закупівлею нової сировини для забезпечення безперервного процесу виробництва. При цьому, чим швидше обертаються активи, тим менший їх обсяг потрібно мати в запасі для виготовлення аналогічної кількості продукції [71, с. 108].

Н.О. Навроцький стверджує, що з метою оцінки ефективності використання оборотних активів слід відібрати найбільш пріоритетні види ресурсів для господарюючого суб'єкта та оцінити ефективність використання кожної відокремленої групи. Тоді, на основі отриманих розрахунків, дати оцінку ефективності використання ресурсного потенціалу в цілому [55, с. 101].

На основі аналізу наукової літератури була сформована система показників для оцінки ефективності використання оборотних активів, яка відображена в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Система показників для визначення ефективності використання ОА

Показник	Формула	Пояснення позначень	Показник характеризує
Коефіцієнт оборотності запасів	$K_{об.З} = \frac{ЧД}{Сз.З}$	Сз.З – середні залишки запасів; ЧД – чистий дохід від реалізації, грн.	швидкість виробничого циклу, кількість оборотів запасів за період.
Коефіцієнт оборотності коштів в розрахунках	$K_{об.ДЗ} = \frac{ЧД}{Сз.ДЗ}$	Сз.ДЗ – середньорічна вартість дебітор. заборгованості.	кількість оборотів дебіторської заборгованості за період.
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$K_{об.КЗ} = \frac{ЧД}{Сз.КЗ}$	Сз.КЗ – середньорічна вартість кредитор. заборгованості.	швидкість погашення підприємством його кредиторської заборгованості.
Термін обороту оборотних активів, днів	$T_{об.ОА} = \frac{Сз.ОА \times Д}{ЧД}$	Сз.ОА – середні залишки оборотних активів, грн.;	період, за який ОА здійснюють повний оборот.
Коефіцієнт обороту ОА, оборотів	$K_{об.ОА} = \frac{ЧД}{Сз.ОА}$	Д - тривалість періоду, за який обчислюється оборот, днів.	кількість оборотів оборотних активів за період.
Коефіцієнт завантаження ОА, грн.	$Kз = \frac{Сз.ОА}{ЧД}$		величину ОА на 1 гривню реалізованої продукції.
Коефіцієнт ефективності ОА, грн.	$K.e.ОА = \frac{ЧП}{Сз.ОА}$	ЧП – чистий прибуток, грн.	скільки прибутку припадає на 1 грн. оборотних коштів.
Сума вивільнення ОА за рахунок прискорення оборотності	$ОА_{вив.} =$ $= Vp \times \frac{T_{об.ОА_1} - T_{об.ОА_0}}{Д}$	Vp – виручка від реалізації у звітному періоді, грн.	вивільнення оборотних коштів завдяки прискоренню їх оборотності.

Джерело: сформовано автором на основі [95, с. 44; 46, с. 133]

Зміну оборотності оборотних активів виявляють через порівняння фактичних показників з плановими або показниками за попередній період. Оскільки на досліджуваному підприємстві планові показники оборотності не встановлюються, виявимо їх прискорення чи сповільнення шляхом порівняння показників звітної року з показниками за попередній період.

Аналіз показників ефективності використання оборотних активів на основі даних ТОВ «Стандарт-Парк» за 2017 – 2018 роки здійснено в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

**Аналіз показників ефективності використання оборотних активів
на основі даних ТОВ «Стандарт-Парк» в 2017 – 2018 рр.**

Показник	Норма	Фактичне значення		Відхилення показника 2018 р., +/-	
		2017	2018	від норми	від попер. п.
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	-	120034,40	190271,40	-	+70237,00
Чистий прибуток, тис. грн.	-	18675,90	33443,00	-	+14767,10
Сер. залишки ОА, тис. грн.	-	40850,95	64463,30	-	+23612,35
Сер. залишки запасів, тис. грн.	-	14406,40	28418,40	-	+14012,00
Сер. залишки ДЗ, тис. грн.	-	24216,60	30961,15	-	+6744,55
Сер. залишки КЗ, тис. грн.	-	10844,95	13236,30	-	+2391,35
Коефіцієнт оборотності запасів	8-18	8,33	6,70	-1,30	-1,63
Коефіцієнт оборотності коштів в розрахунках	12	4,96	6,15	-5,85	+1,19
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	12	11,07	14,38	+2,38	+3,31
Термін обороту оборотних активів, днів	зменш.	122,52	121,97	-	-0,55
Коефіцієнт обороту ОА, оборотів	збільш.	2,94	2,95	-	+0,01
Коефіцієнт завантаження ОА, грн.	зменш.	0,34	0,34	-	0,00
Коефіцієнт ефективності ОА, грн.	збільш.	0,46	0,52	-	+0,06
Сума вивільнення ОА за рахунок прискорення оборотності	-	-1399,95	-290,69	-	+1109,26

Джерело: розраховано автором на основі [85]

У 2018 році запаси здійснили 6,7 оборотів, що на 1,64 обороту менше ніж у 2017 році та на 1,30 обороти менше нормативного значення. Такий спад показника пояснюється значним зростанням обсягів запасів у 2018 році (більші

ніж у 2 рази), в той час як чистий дохід збільшився лише на 58,5% порівняно з попереднім періодом.

На досліджуваному підприємстві існує проблема низької оборотності дебіторської заборгованості. У 2017 р. кошти в розрахунках обернулися 5,96 раз, у 2018 р. – 6,15 раз. Таким чином оборотність дебіторської заборгованості збільшилася, однак все ще знаходиться нижче норми. Для вирішення проблеми потрібно відкоригувати діючу політику управління дебіторською заборгованістю, наприклад, працювати тільки на умовах передоплати з клієнтами, щодо платоспроможності яких існують сумніви.

Водночас кредиторська заборгованість у 2018 р. обернулася 14,38 разів, що є закономірним, оскільки підприємство використовує кредиторську заборгованість переважно для фінансування оборотних активів.

Критерієм ефективності управління оборотними активами виступає також фактор часу. Вважається, що чим довше активи знаходяться в одній і тій самій формі, тим нижчою є ефективність їх використання, і навпаки. Розрахунок терміну оборотності оборотних активів показав, що у 2017 р. ОА обертались за 122,52 дні, а у 2018 р. термін повного обороту скоротився до 121,97 днів. Причиною такої тенденції є значне збільшення сум виручки, завдяки якому підприємство може фінансувати оборотні активи за рахунок власних коштів. Однак темпи прискорення оборотності зменшились (у 2016 році показник становив 129,34 дні і за рік впав до 122,52 днів). Сума вивільнених оборотних активів за рахунок прискорення оборотності за досліджуваний період теж зменшилася, у 2017 р. вона становила 1399,95 грн., а у 2018 р. – 290,69 грн.

На основі отриманих даних, можна стверджувати, що ефективність використання оборотних активів ТОВ «Стандарт-Парк» дещо зросла, проте зміни є незначними. Так, якщо у 2017 р. на 1 грн. оборотних активів припадало 2,94 грн. отриманої виручки, то у 2018 р. цей показник зріс до 2,95 грн. При цьому коефіцієнт завантаження залишився практично незмінним, а на 1 грн. прибутку стало припадати на 0,06 грн. більше оборотних активів.

Для визначення причин зміни розрахованих показників, вважаємо за необхідне розглянути основні чинники, що впливають на оборотність оборотних активів (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Чинники впливу на ефективність використання ОА підприємства
Джерело: розроблено автором на основі [11, с. 332; 100, с. 29-30]

На нашу думку, внутрішні чинники, як такі, що прямо впливають на ефективність використання оборотних ресурсів, повинні знаходитись під постійним контролем управлінського персоналу. Наприклад, на обсяги використання виробничих запасів сильно впливає технологія виробництва та існуюча на підприємстві система управління активами. Оскільки вартість використаних у виробництві матеріалів включається до собівартості готової продукції, впливає на суми прибутку та податкових платежів, рекомендуємо суб'єкту розраховувати також ряд показників (прибуток на грн. матеріальних

витрат, матеріаломісткість, матеріаловіддача, питома вага матеріальних витрат у собівартості), які покажуть наскільки ефективно використовуються запаси.

Дослідивши особливості використання оборотних активів на промисловому підприємстві та основні чинники, що на них впливають, можемо визначити резерви прискорення оборотності активів та шляхи удосконалення системи управління ними.

Виявлення резервів прискорення оборотності оборотних активів здійснюється за допомогою прийому елімінування (факторного аналізу). Для отримання інформації про вплив факторів (чистого доходу та окремих статей ОА) на результативний показник (коефіцієнт оборотності оборотних активів), приймаємо, що оборотні активи ($\Phi 2$), чистий дохід від реалізації продукції ($\Phi 1$). При цьому $\Phi 2 = \Phi 21$ (виробничі запаси) + $\Phi 22$ (готова продукція) + $\Phi 23$ (дебіторська заборгованість) + $\Phi 24$ (грошові кошти) + $\Phi 25$ (ВМП та інші ОА). Таким чином, досягається така рівність: $\Delta\Phi 2 = \Delta\Phi 21 + \Delta\Phi 22 + \Delta\Phi 23 + \Delta\Phi 24 + \Delta\Phi 25$. Розрахунок зміни оборотності оборотних активів за рахунок зміни окремих факторів, подано в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Факторний аналіз коефіцієнта оборотності ОА

Показник	Розрахунок	Зміст показника
1	2	3
К.об.ОА у базовому періоді ($P_б$)	$P_б = \frac{\Phi 1_б}{\Phi 2_б} = \frac{120034,4}{40850,95} = 2,94$	Розраховане значення К.об.ОА у 2016 р.
К.об.ОА у базовому періоді зі зміною фактора ($P_{ум1}$)	$P_{ум1} = \frac{\Phi 1_з}{\Phi 2_б} = \frac{190271,4}{40850,95} = 4,65$	Розраховане значення К.об.ОА з поетапною зміною факторної ознаки
К.об.ОА у звітному періоді ($P_з$)	$P_з = \frac{\Phi 1_з}{\Phi 2_з} = \frac{190271,4}{64463,3} = 2,95$	Розраховане значення К.об.ОА у звітному період
Розрахунок впливу зміни факторів на зміну К.об.ОА	$\Delta P_{\phi 1} = P_{ум1} - P_б = 4,65 - 2,94 = 1,71$	Зміна К.об.ОА за рахунок зміни чистого доходу
	$\Delta P_{\phi 2} = P_з - P_{ум1} = 2,95 - 4,65 = -1,70$	Зміна К.об.ОА за рахунок зміни сер. обсягу ОА
Балансова перевірка	$\Delta P = P_з - P_б = \Delta P_{\phi 1} + \Delta P_{\phi 2} = 0,01$	Факторний аналіз проведений достовірно

Продовження табл. 3.7

1	2	3
Вплив зміни окремих статей оборотних активів		
Виробничі запаси $\Delta\Phi_{21}$	$\Delta P_{\phi 21} = \frac{\Delta P_{\phi 2} \times \Delta\Phi_{21}}{\Delta\Phi 2} =$ $= \frac{-1,70 \times 5044,55}{23612,35} = -0,3632$	Зміна К.об.ОА за рахунок зміни вартості виробничих запасів
Готова продукція $\Delta\Phi_{22}$	$\Delta P_{\phi 22} = \frac{\Delta P_{\phi 2} \times \Delta\Phi_{22}}{\Delta\Phi 2} =$ $= \frac{-1,70 \times 8967,45}{23612,35} = -0,6456$	Зміна К.об.ОА за рахунок зміни вартості готової продукції
Дебіторська заборгованість $\Delta\Phi_{23}$	$\Delta P_{\phi 23} = \frac{\Delta P_{\phi 2} \times \Delta\Phi_{23}}{\Delta\Phi 2} =$ $= \frac{-1,70 \times 6744,55}{23612,35} = -0,4856$	Зміна К.об.ОА за рахунок зміни вартості дебіторської заборгованості
Грошові кошти $\Delta\Phi_{24}$	$\Delta P_{\phi 24} = \frac{\Delta P_{\phi 2} \times \Delta\Phi_{24}}{\Delta\Phi 2} =$ $= \frac{-1,70 \times 2392,55}{23612,35} = -0,1722$	Зміна К.об.ОА за рахунок зміни обсягу грошових коштів
ВМП та інші ОА $\Delta\Phi_{25}$	$\Delta P_{\phi 25} = \frac{\Delta P_{\phi 2} \times \Delta\Phi_{25}}{\Delta\Phi 2} =$ $= \frac{-1,70 \times 463,20}{23612,35} = -0,0334$	Зміна К.об.ОА за рахунок зміни витрат майбутніх періодів та інших оборотних активів
Основна умова	$\Delta P_{\phi 2} = \Delta P_{\phi 21} + \Delta P_{\phi 22} + \Delta P_{\phi 23} + \Delta P_{\phi 24} + \Delta P_{\phi 25} = -1,70$	

Джерело: розраховано автором на основі [59, с. 281-282]

Дослідження показало, що зростання чистого доходу на 70237,0 тис. грн, сприяло збільшенню коефіцієнта оборотності оборотних активів на 1,71 пункти, однак, зростання обсягу оборотних активів (на 23612,35 тис. грн.) майже повністю нівелювало цей вплив. Найбільші негативні наслідки для підприємства мали такі фактори: збільшення залишків готової продукції на складах та зростання обсягів дебіторської заборгованості.

Таким чином до основних резервів підвищення оборотності оборотних активів відносяться:

- встановлення чітких нормативів запасів та уникнення понаднормативних залишків на складах;
- зменшення частки виробничих запасів, що не використовуються в діяльності та зниження витрат на їх утримання;

- удосконалення системи збуту продукції та прискорення процесу реалізації;
- реструктуризація дебіторської заборгованості (проведення обліку векселів в банку, здійснення факторингових операцій);
- здійснення виваженої політики кредитування покупців;
- зменшення обсягів грошових коштів у касі та на рахунках у банку, з метою зменшення ризику їх знецінення.

Підвищити ефективність використання оборотних активів на ТОВ «Стандарт-Парк» можна також за допомогою здійснення:

- економічних заходів щодо інтенсифікації господарських процесів, економнішого використання ресурсів із запровадженням матеріального стимулювання працівників, розрахунку норм споживання запасів тощо;
- організаційних заходів стосовно: удосконалення організації виробництва; оптимізації використання активів та посилення контролю за їх споживанням, поліпшення роботи з контрагентами;
- інноваційних заходів: застосування логістичних підходів в управлінні, впровадження нових (ресурсозберігаючих) технологій.

В даному питанні було застосовано метод аналізу за допомогою системи фінансових показників. Це дозволило зробити висновки щодо ефективності використання оборотних активів на досліджуваному підприємстві. Однак, варто врахувати, що цьому методу притаманні певні недоліки: відсутність чітких меж між різними видами оборотних активів, неврахування вартісного і часового аспектів використання ресурсів, орієнтація на поточні цілі й ігнорування стратегічних тощо.

Проте, можемо із впевненістю констатувати, що для досягнення економічного результату кожному підприємству необхідно здійснювати аналіз ефективності використання оборотних активів, як важливої складової покращення фінансового стану підприємств.

3.3. Оптимізація оборотних активів в системі управління підприємством

Оборотні активи займають переважну частку в загальній структурі активів досліджуваного підприємства та навіть незначні їх зміни мають великий вплив на його фінансовий стан. Саме тому, оптимізація обсягу та структури оборотних активів є одним з ключових напрямків управління майном господарюючого суб'єкта.

Перш ніж досліджувати оптимальність оборотних активів ТОВ «Стандарт-Парк», доцільно визначити суть поняття «оптимізація», описати її основні принципи та етапи здійснення.

Відповідно до словника економічних термінів під оптимізацією варто розглядати відбір найприйнятнішого розв'язку (компромісу) щодо різних фіксованих критеріїв оптимальності [91, с. 356]. В науковій літературі ця категорія трактується більш розгорнуто, як система способів і методів обґрунтування найкращого, з точки зору цілей підприємства та обраного критерію оптимальності, варіанта обсягів та структури оборотних активів за певних обмежень [13, с. 203].

Пропонуємо під процесом оптимізації обсягу оборотних активів вбачати відбір та застосування сукупності методів, способів і прийомів формування складу й структури оборотних активів з дотриманням вимог законодавства та розрахунково-платіжної дисципліни, метою якого є забезпечення високого рівня ліквідності й прибутковості суб'єкта господарювання та отримання максимального прибутку. Традиційно в процесі оптимізації застосовують техніко-економічні розрахунки, економіко-статистичні та евристичні методи чи навіть експертні оцінки.

Оптимізація в системі управління оборотними активами ґрунтується на сукупності принципів стосовно забезпечення постійної наявності мінімально необхідного для безперервної діяльності обсягу ОА; побудови раціональної структури оборотних активів, з метою мінімізації ризиків та здійснення

ефективної діяльності; узгодження системи управління ОА зі стратегічними цілями та тактичними завданнями розвитку господарюючого суб'єкта (рис. 3.9).

Рис. 3.6. Основні принципи оптимізації оборотних активів

Джерело: [13, с. 204]

Як процес, оптимізація обсягу оборотних активів складається з кількох етапів. На основі аналізу наукової літератури ми пропонуємо виділити наступні:

1. Оцінка та реалізація резервів. На основі попереднього аналізу оборотних активів виявляються резерви приросту товарообороту, підвищення продуктивності діяльності та прискорення операційного й фінансового циклів. Здійснюється оцінка виявлених резервів та розробляється комплекс дій для їх реалізації.

2. Нормування оборотних активів. Послугуючись критерієм достатності, економісти підприємства обирають підходи та методи нормування, з використанням яких в подальшому розраховуються обсяги окремих складових оборотних активів. При розрахунку враховуються суми витрат на доставку та зберігання, місткість складів та терміни придатності окремих активів.

Зазначимо також, що оптимальність забезпечується лише у випадку, якщо темпи зростання товарообороту перевищують темпи збільшення запасів.

Окрім того, в процесі нормування враховуються сезонні коливання потреби в запасах, тобто активи поділяються на постійні і змінні та визначається їх оптимальне співвідношення.

3. Визначення сукупного обсягу оборотних активів шляхом сумування його окремих складових, коригування нормативів з метою підбору найкращого варіанта обсягу та структури ОА з врахуванням показників ліквідності та рентабельності.

Погоджуємося з думкою Дехтяр Н.А. та Дейнеки О.В. [22, с. 291], що здатність основних складових оборотних активів забезпечити платоспроможність господарюючого суб'єкта є одним із ключових показників ефективного управління ОА, для визначення якого необхідно розрахувати коефіцієнти ліквідності (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Показники ліквідності ТОВ «Стандарт-Парк»

Показники	Норматив (N)	На 31.12.2017	На 31.12.2018	Відхилення	
				від норми	від 2017р.
Коефіцієнт покриття	1-3	5,07	4,75	>N	-0,32
Коефіцієнт критичної ліквідності	0,5-1	3,34	2,36	>N	-0,98
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,1-0,2	0,36	0,33	>N	-0,03

Джерело: розраховано автором

Коефіцієнт поточної ліквідності – це індикатор здатності компанії відповідати за поточними зобов'язаннями за допомогою оборотних активів. На початок року в компанії було 5,07 гривень на кожен гривню поточних зобов'язань, а в кінці – 4,75 грн. Зазвичай, зниження ліквідності веде до зниження довіри до компанії. Однак, у даному випадку коефіцієнт значно перевищує нормативне значення, що може свідчити про неефективне використання оборотних активів. Тому зниження значення показника на кінець 2018 р. вважаємо позитивним фактором.

Динаміка коефіцієнта критичної ліквідності (-0,32) показує, що за 2018 рік зросла здатність підприємства покрити поточні зобов'язання за рахунок короткострокової дебіторської заборгованості та грошових коштів.

Нормативним значенням коефіцієнта абсолютної ліквідності є 0,1-0,2. Відповідно значення коефіцієнта на початок (0,36) та на кінець (0,33) є більше норми, та свідчить, що на кожну гривню поточних зобов'язань припадає близько 0,33 гривні грошових коштів та їх еквівалентів.

Аналізуючи отримані дані, можна зробити висновок, що склад і структура оборотних активів ТОВ «Стандарт-Парк» не є оптимальними, оскільки розраховані значення показників ліквідності значно перевищують нормативні. Тобто на підприємстві сформовані понаднормативні запаси, які не використовуються у виробництві, значні обсяги ресурсів відволікаються у дебіторську заборгованість, а грошові кошти використовуються неефективно. Необхідним є удосконалення організації оборотних активів суб'єкта господарювання. Для цього пропонуємо використати оптимізаційну модель [17, с. 175], обмежувачими параметрами якої виступатимуть різні нормативні значення показника поточної ліквідності (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Структура оборотних активів для різних значень коефіцієнта покриття

Показник	Значення коефіцієнта покриття (Кп)			
	4,75 (факт)	1,5	2,0	3,0
Частка запасів у структурі оборотних активів, %	50,28	54	65	76
Частка дебіторської заборгованості у структурі оборотних активів, %	41,46	33	25	17
Частка високоліквідних активів у структурі оборотних активів, %	8,26	13	10	7

Джерело: розраховано автором на основі [18, с. 178]

В таблиці 3.10 наведено три варіанти структури оборотних активів для різних значень коефіцієнта поточної ліквідності. Фактична структура ОА ТОВ «Стандарт-Парк» відрізняється від отриманих варіантів. Розрахуємо вартісні показники окремих статей оборотних активів та визначимо значення показників ліквідності для кожної варіації структури (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Обсяги оборотних активів для різних значень коефіцієнта покриття

Показник	Значення коефіцієнта покриття (Кп)			
	4,75 (факт)	1,5	2,0	3,0
Оборотні активи, тис. грн.	79454,6	25069,2	33425,6	50138,4
Запаси, тис. грн.	39953,0	13537,4	21726,6	38105,2
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	32945,7	8272,8	8356,4	8523,5
Грошові кошти та інші ОА, тис. грн.	6555,9	3259,0	3342,6	3509,7
Коефіцієнт критичної ліквідності	2,36	0,69	0,70	0,72
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,33	0,20	0,20	0,21

Джерело: розраховано автором на основі [18, с. 178]

Оскільки при відборі ефективного варіанту потрібно врахувати потреби підприємства в оборотних активах та можливість забезпечення бажаних значень показників, жоден з розрахованих варіантів не є оптимальним. Всі варіанти передбачають скорочення загального обсягу ОА і зміни їх окремих статей. При реалізації варіантів, що відповідають коефіцієнтам 2 та 2,5 передбачається значне збільшення обсягів запасів, в чому фактично немає потреби. Окрім того, пропонується зменшення сум дебіторської заборгованості майже у 5 разів, що також не є можливим.

Економістам підприємства варто здійснювати подальші дослідження в цьому напрямку, адже запровадження оптимізаційної моделі оборотних активів дасть ТОВ «Стандарт-Парк» змогу визначити мінімально допустиму величину оборотних активів та досягти належного рівня платоспроможності.

Висновки до розділу 3

На основі проведеного аналізу стану та використання оборотних активів на досліджуваному підприємстві можна зробити наступні висновки:

1. Базуючись на наукових джерелах, було встановлено основні завдання аналізу оборотних активів та побудовано логічну схему його здійснення. Відповідно до цієї схеми проведено аналіз стану (горизонтальний) та структури (вертикальний) оборотних активів. В результаті горизонтального аналізу показників за 2014-2015 роки виявлено значне зростання усіх складових оборотних активів. Однак, такі зміни складно однозначно трактувати як

позитивні, оскільки надмірні залишки можуть свідчити про неефективне управління майном підприємства.

2. На початку 2018р. найбільшу питому вагу серед оборотних активів становила дебіторська заборгованість (58,59%), тоді як під кінець року її частка зменшилась на 17,13%, і перше місце в структурі ОА зайняли запаси із питомою вагою 50,28%. На фоні стрімкого зростання обсягів дебіторської заборгованості у 2014-2017рр., таке сповільнення темпів її зростання є позитивним фактором, водночас збільшення обсягів запасів, навпаки, розглядається як негативне.

3. Аналіз ефективності використання оборотних активів за допомогою розрахунку коефіцієнтів оборотності окремих складових ОА, коефіцієнтів завантаження, ефективності та термінів обороту оборотних активів показав, що на підприємстві існує проблема низької оборотності запасів та дебіторської заборгованості. За досліджуваний період ефективність використання оборотних активів ТОВ «Стандарт-Парк» дещо зросла, проте зміни є незначними. Так, якщо у 2017 р. на 1 грн. ОА припадало 2,94 грн. отриманої виручки, то у 2018 р. цей показник зріс до 2,95 грн. При цьому коефіцієнт завантаження залишився практично незмінним, а на 1 грн. прибутку стало припадати на 0,06 грн. більше оборотних активів.

4. Факторний аналіз дозволив виявити основні резерви прискорення оборотності оборотних активів та сформулювати перелік заходів щодо підвищення ефективності їх використання.

5. Розкрито сутність та принципи оптимізації оборотних активів, як одного з ключових напрямків управління майном господарюючого суб'єкта. До основних етапів її здійснення віднесено оцінку та реалізацію резервів, нормування та розрахунок сукупного обсягу оборотних активів, а також коригування нормативів з метою підбору найкращого варіанта обсягу та структури ОА з врахуванням показників ліквідності. Аналізуючи розраховані показники, можна зробити висновок, що склад і структура оборотних активів

ТОВ «Стандарт-Парк» не є оптимальними, оскільки розраховані значення показників ліквідності значно перевищують нормативні.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Для забезпечення безперервного функціонування промислового підприємства необхідною є наявність достатнього обсягу оборотних активів, що повністю відповідатиме потребам суб'єкта і, водночас, не призведе до виникнення наднормативних запасів та додаткових витрат на їх зберігання. За таких умов достовірний облік оборотних активів, відповідно до вимог законодавства, відіграє надважливу роль, а його методика потребує постійного вдосконалення.

За результатами проведеного дослідження можуть бути сформовані такі висновки та пропозиції:

1. Правильне розуміння понятійного апарату має вагоме значення для раціонального та ефективного управління оборотними активами, їх обліку та оцінки. Лише володіючи ґрунтовними знаннями щодо сутності та класифікації окремих об'єктів обліку можливо раціонально управляти ними та прогнозувати майбутню діяльність підприємства. Базуючись на аналізі наукової літератури, нами сформовано наступне визначення досліджуваної категорії: оборотні активи – це частина ресурсів підприємства, яка забезпечує поточну господарську діяльність та повністю переносить свою вартість на готову продукцію чи перетворюється на грошові кошти протягом одного календарного року або операційного циклу.

2. Обґрунтована класифікація активів допомагає впорядкувати інформацію і встановити взаємозв'язки між окремими обліковими категоріями. В роботі узагальнено різні класифікації оборотних активів та особливо виділено групи за ступенем ліквідності (абсолютно-, високо-, середньо-, низьколіквідні та неліквідні ОА) та за грошовою ознакою (монетарні, немонетарні та змішані), які найповніше розкривають сутність окремих складових оборотних активів та характеризують їх як об'єкти обліку.

3. Не менш важливим є вибір методу оцінки активів, який підприємство здійснює самостійно. В роботі наведено існуючі класифікації оцінок, розглянуто особливості оцінки елементів оборотних активів та відзначено необхідність усунення розбіжностей стосовно оцінки окремих об'єктів, зокрема, дебіторської заборгованості, за різними стандартами бухгалтерського обліку.

4. Від ефективності запровадженої системи управління підприємством залежить його платоспроможність і рентабельність, масштаби та рівень діяльності, тощо. Зважаючи на це, ми визначили основні завдання, принципи та етапи управління ОА, побудували логічну схему управлінського процесу, що включає: визначення підходу до формування та фінансування активів, їх аналіз, оптимізацію, контроль за раціональним розміщенням і використанням.

5. Дослідження сутності запасів, як однієї з ключових складових немонетарних активів, дозволило стверджувати, що запаси – сукупність предметів праці, малоцінних засобів праці, що використовуються менше року, а також продуктів виробництва й інших оборотних активів утримуваних для продажу, які належать підприємству та беруть участь у його господарських процесах. Існуюча практика обліку запасів не є досконалою, зокрема необхідні нові форми документів, які прискорять машинну обробку операцій. Вважаємо за доцільне розробити та затвердити нову форму Видаткової накладної на відпуск запасів до якої буде додано реквізит «Шляхи надходження/витрачання виробничих запасів». А також використовувати Відомість МШП в експлуатації та інші відомості для контролю фактичного використання майна підприємства.

6. Необхідним є удосконалення плану рахунків бухгалтерського обліку, шляхом його деталізації чи навпаки скорочення, відповідно до потреб підприємства. Зокрема, варто відкрити ряд субрахунків до рахунка 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», а рахунок 25 «Напівфабрикати» замінити на субрахунок «Напівфабрикати для продажу» у складі рахунку «Продукція для продажу». До якого створити й такі субрахунки як «Готова продукція промислового виробництва» та «Продукція сільськогосподарського

виробництва» з подальшою аналітикою за видами продукції. Це допоможе чітко розподілити активи на такі, що будуть спожиті підприємством в процесі господарської діяльності та такі, що будуть реалізовані з метою отримання прибутку, і полегшить процес управління майном суб'єкта господарювання.

7. Варто відзначити неправомірність віднесення всіх витрат майбутніх періодів до складу оборотних активів. На рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів», слід відображати виключно витрати зі строком списання до 12 місяців, а інші, з терміном розподілу більше року, включати до складу необоротних активів.

8. В науковій літературі виділяють чотири підходи до трактування поняття «дебіторська заборгованість», які узагальнені в наступному визначенні: дебіторська заборгованість – розрахована на конкретну дату сума боргових зобов'язань контрагентів перед підприємством, що виникла в процесі господарської діяльності та має бути погашена протягом певного періоду часу. Оскільки висвітлення заборгованості за товари в Балансі передбачається за чистою вартістю реалізації, тобто за мінусом резерву сумнівних боргів, доцільно додати до ф. №1 рядки 1126 «Первісна вартість» та 1127 «Резерв сумнівних боргів». Відповідно в р.1125 відобразатиметься різниця р.1126 та р. 1127.

9. В роботі досліджено облік векселів, як інструмента рефінансування дебіторської заборгованості, за допомогою передачі якого банківській установі чи продажу на фондовому ринку можна отримати необхідний оборотний капітал та мінімізувати ризики неплатежу. Запропоновано також ряд контрольних заходів щодо перевірки стану й достовірності розрахунків з покупцями і замовниками та удосконалення обліку поточної дебіторської заборгованості.

10. Вивчаючи особливості обліку поточних фінансових інвестицій, відзначили необхідність розподілу еквівалентів грошових коштів на такі, що утримуються для збільшення прибутку і такі, що використовуються як платіжні засоби. Еквіваленти грошових коштів, що є фінансовою інвестицією

відображати на субрахунку 351 «Еквіваленти грошових коштів, утримувані для отримання фінансової вигоди», а інші обліковувати на новому субрахунку 303 «Еквіваленти грошових коштів, призначені для розрахунків». Окрім того, варто замінити субрахунки до рахунку 35 «Поточні фінансові інвестиції», передбачені Планом рахунків, на такі, що будуть краще характеризувати об'єкти обліку, що на них відображаються.

11. Діюча методика обліку монетарних активів також не є досконалою. Вважаємо за необхідне виділити депозитні рахунки як окремий вид рахунків, які відкриваються для зберігання грошових коштів, переданих клієнтом банку на певний строк під визначений процент. Під час побудови схем обліку окремих видів монетарних активів виявили, що використання рахунків обліку грошових коштів є суттєво обмеженим. Навіть при безпосередній оплаті за товар з використанням картки й електронних грошей, необхідно застосовувати субрахунок підзвітних осіб, що потребує доопрацювання.

12. Аналіз стану та структури оборотних активів ТОВ «Стандарт-Парк» показав, що обсяг оборотних активів за 2014-2018 рр. збільшився у 4,87 рази. Протягом всього періоду запаси стабільно зростали, а темпи їх приросту відзначились незначним коливанням з найбільшим значенням у 2015 році (+42,9%) та найменшим у 2016 р. (+34,3%). Сума дебіторської заборгованості за досліджуваний період збільшилася з 9214,2 тис. грн. до 32945,7 тис. грн. При цьому найбільше підвищення спостерігалось у 2016 (+94,3%) та 2017 (+49,0%) роках. А у 2018 році темпи зростання значно сповільнились і становили всього 13,7%. Вивчаючи динаміку грошових коштів та їх еквівалентів, відмітили, що в 2014-2016 рр. відбувся досить значний спад обсягів фінансових ресурсів. Проте, в подальшому суми грошових коштів в касі та на банківських рахунках щорічно зростали, зокрема, у 2017 р. в 4,6 рази, а у 2018 р. – в 1,6 рази.

13. Найбільшу питому вагу серед оборотних активів на початок 2018р. становила дебіторська заборгованість (58,59%), тоді як під кінець року її частка зменшилась і перше місце в структурі ОА зайняли запаси (50,28%). У 2018р. вони здійснили 6,7 оборотів, що на 1,64 обороту менше ніж у 2017 р. та на 1,30

обороту менше нормативного значення, що пояснюється порівняно незначним зростанням обсягів чистого доходу (+58,5%). Розрахунок терміну оборотності ОА показав, що у 2017 р. вони обертались за 122,52 дні, а у 2018 р. термін повного обороту скоротився до 121,97 днів. Керівництву підприємства потрібно також звернути увагу на значення коефіцієнтів ліквідності, які значно перевищують нормативні.

14. Структура оборотних активів підприємства не є оптимальною, а ефективність їх використання хоч і зросла, проте, зміни є незначними. За допомогою факторного аналізу та застосування оптимізаційної моделі було виявлено основні резерви прискорення оборотності ОА та сформовано перелік заходів щодо удосконалення системи управління ними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамик, О.В. Адамик, К.Б. Автоматизація обліку безготівкових коштів: проблеми формування інформації та технологія її обробки. *Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподат. суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти* : матер. III Всеукр. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 28-29 березня 2019 р. Дніпро, 2019. С. 442-451.
2. Бетехтіна Л.О. Економічна сутність оборотного капіталу підприємства. *Бізнес навігатор*. 2009. №1 (16). С. 74-77.
3. Білик М.Д. Управління фінансами державних підприємств. Київ : Знання, 1999. 312 с.
4. Бланк И. А. Управление активами и капиталом предприятия. Киев : Ника-центр, 2003. 448 с.
5. Боди З., Мертон Р. Финансы. Москва : Вильямс, 2007. 592 с.
6. Болгар Т. М., Кальченко А. О. Шляхи підвищення ефективності управління активами підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. № 14. С. 765-771.
7. Брейли Р., Майерс С. Принципы корпоративных финансов. Москва : Олимп-Бизнес, 1997. 1088 с.
8. Брушко Г.В. Методологічні основи управління оборотними активами. *Культура народів Причорномор'я*. 2010. № 179. С. 31-33.
9. Бурак І.О., Гиршкан Р.Р. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління оборотними активами суб'єкта підприємницької діяльності. *Молодий вчений*. 2018. № 5. С. 277-281.

10. Бухгалтерський облік : підручник / Я.Д. Крупка та ін. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 460 с.
11. Ващенко Н.В., Максимович, Ю.І. Чинники формування та ефективності використання потенціалу оборотних активів підприємства. *Інноваційна економіка*. 2013. № 6. С. 330–335.
12. Власова Н. О., Михайлова О.В. Політика формування оборотних активів – елемент управління торговельним підприємством. *Актуальні питання науки та практики: досягнення та перспективи – 2009* : міжнар. наук.–практ. конф., м. Полтава, 24–25 грудня 2009 р. Полтава, 2009. С. 16–18.
13. Власова Н. О., Смольнякова Н.М., Михайлова О.В. Принципи та основні етапи оптимізації в системі управління оборотними активами на підприємствах роздрібно́ї торгівлі. *Бізнес Інформ*. 2013. № 6. С. 202-208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2013_6_35 (дата звернення: 06.09.2019).
14. Войналович Ю. С. Облік розрахунків за виданими авансами постачальникам та підрядникам. *Облік, аналіз і контроль в умовах сучасних концепцій управління економічним потенціалом і ринковою вартістю підприємства* : зб. наук. пр. ЖНАЕУ. 2017. Т. IV. Ч. I. С. 52–55.
15. Галушка Н., Стецюк Н. Європейський досвід та вітчизняна практика обліку вексельних операцій. *Журнал європейської економіки*. 2015. Т. 14, № 3. С. 298-311. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jee_2015_14_3_8 (дата звернення: 22.09.2019).
16. Герасимович А.М. Економічна сутність господарських операцій як основа облікового розмежування монетарних і немонетарних активів. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2015. № 3. С. 86-91.
17. Голубко А. І. Управління оборотними активами підприємства. *Матеріали XLVII наук.-тех. кон. підрозділів ВНТУ* : збірник доповідей, м. Вінниця, 14-23 березня 2018 р. Вінниця, 2018. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/view/4521> (дата звернення: 28.09.2019).

18. Гросул В.А., Филипенко О.М. Оптимізація структури оборотних активів підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2011. Вип. 2. С. 172-179.
19. Гуменюк О.О. Особливості проведення аналізу фінансового стану підприємства. *Інноваційна економіка*. 2016. № 7-8. С. 147-152.
20. Данілов О.Д., Паєнтко Т.В. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 256 с.
21. Демченко Т.А. Дослідження основних концепцій оцінки активів. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. №3(57). С. 97–102.
22. Дехтяр Н.А., Дейнека О.В., Голик Д.В. Оптимізація структури оборотних активів підприємства. *Східна Європа : економіка, бізнес та управління*. 2018. №1 (12). С. 289-293.
23. Дідоренко Т.В. Белова І.М. Завдання та принципи побудови обліку розрахунків з покупцями і замовниками. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 3 (28). С. 217-220.
24. Довга Т. А. Роль та місце аналізу виробничих запасів в системі управління ресурсним потенціалом підприємства. *Молодий вчений*. 2015. № 5(1). С. 130-134.
25. Донін Є. О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства. *Економіка і організація управління*. 2018. № 1. С. 75–85.
26. Донін Є. О. Політика управління оборотними активами сучасного підприємства. *Фінанси, облік, банки*. 2017. № 1. С. 231-240.
27. Дробишева О.О. Роль оборотних засобів у виробничому процесі підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 2. С. 19-24.
28. Дядюк М. А., Васильєва В. В. Оборотні активи як об'єкт управління у процесі розробки та прийняття господарських рішень. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2012. Вип. 1(1). С. 263-271.

29. Єрмолаєва М. В., Черненко К.В., Гафіяк А.М. Облік грошових коштів та застосування інформаційних технологій. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка*, 2018. Вип. 191. С. 215-222.

30. Задорожний З.В. Панасюк В.М., Ковальчук Є.К., Бобрівець Л.Я. Облік і звітність за міжнародними стандартами : навч. посіб. 2-ге вид. Тернопіль : Економічна думка, 2015 р. 340 с.

31. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. Київ : Знання, 2007. 1072 с.

32. Здренник В. С., Чирка Д.М. Система документування операцій з фінансовими інвестиціями: проблеми та перспективи. *Економічний аналіз*, 2013. Т. 14(2). С. 198-205.

33. Зелгавилс И.В. Финансы предприятий. Москва : ООО «ВИТ+РЭМ», 2002. 352 с.

34. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 № 291 / Міністерство Фінансів України. 1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 01.09.2019).

35. Казачков І.О., Даньченко О.Е. Напрямки удосконалення процесу управління оборотними коштами підприємства. *Економічний випуск Запорізької державної інженерної академії*. 2014. Вип.7. С. 136-143.

36. Кирейцев Г. Г. Финансовый менеджмент : учеб. пособ. Киев : ЦУЛ, 2006. 496 с.

37. Кірдіна О.Г. Управління оборотними активами підприємств. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. Вип. 43. С. 133-137.

38. Коваленко А.Н. Бухгалтерський облік в Україні: Від теорії до практики. Дніпропетровськ: ВКК «Баланс-Клуб», 2010. Т.1. 656 с.

39. Коваленко Л.О., Жданюк Д.С. Ефективність використання оборотних активів підприємств виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових

виробів та напрямки удосконалення управління ними. *Чернігівський науковий часопис. Серія 1 : Економіка і управління*. 2017. Вип. 1. С. 70-77.

40. Колумбет О.П. Оборотні активи: сутність, класифікація та структура у вітчизняній та зарубіжній практиці. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер. : Економіка і управління*. 2013. Вип. 23-24. С. 324-332.

41. Костецький Я. І. Аналіз складу і структури оборотних активів. *Інноваційна економіка*. 2014. № 1. С. 188-192.

42. Крейнина М. Н. Финансовый менеджмент : учеб. пособие. Москва : Дело и сервис, 2008. 308 с.

43. Кручак Л.В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. Тернопіль: Економічна думка, 2016, Том 25. № 2. С. 93-98.

44. Кулакова С.Ю., Лоховський Д.М. Методологічні аспекти управління оборотними засобами підприємства. *Ефективна економіка*. 2013. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2516> (дата звернення: 01.09.2019).

45. Лебедева А. М. Методичні аспекти аналізу ефективності використання оборотних активів підприємства. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2015. № 1. С. 67-76.

46. Левченко Ю. Г., Шекмар Н.А. Методичні підходи до визначення ефективності господарської діяльності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*. 2011. Вип. 32. С. 130–137.

47. Лищенко О. Г., Суха Т.М. Актуальні аспекти обліку дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги. *Академія*. 2012. С. 90-95. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_3_090.pdf (дата звернення: 01.09.2019).

48. Маринович О.О. Класифікація оборотних активів для удосконалення обліку та аналізу. *Глобалізація обліку та звітності : збірник наукових праць студентів*. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 112-116.

49. Маринович О.О. Порівняння категорій, суміжних із поняттям «оборотні активи». *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 1307-1311.

50. Маринович О. О., Шухманн В. А. Основні стратегії фінансування оборотних активів підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6854> (дата звернення: 03.09.2019).

51. Мельникова О., Швець І. Управління оборотними коштами в умовах інноваційного підприємництва. *Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку* : зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 29-30 березня 2018 р. Київ : КНЕУ, 2018. С. 54–56.

52. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: Наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 № 14. Дата оновлення: 26.10.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06> (дата звернення: 06.09.2019).

53. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». Дата оновлення: 22.01.2010. URL: <https://www.minfin.gov.ua/> (дата звернення: 18.09.2019).

54. Москалюк Г. О. Система внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості: напрямки удосконалення і розвитку. *Ефективна економіка*. 2013. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_3_50 (дата звернення: 12.09.2019).

55. Навроцький Н. О. Оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 1(2). С. 97-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_1%282%29__22 (дата звернення: 03.09.2019).

56. Назарова І.Я., Крупка Я.Д. Актуальні питання організації обліку та фінансової звітності в Україні. *Стан і перспективи розвитку обліково-аналіт. забезпечення управління підприємницькою діяльністю в умовах євроінтеграційних процесів* : мат. між. н.-п. конф. Чернівці, 2015. С. 203-205.

57. Нашкерська Г.В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 464 с.

58. Носань Н. С., Мартінович В.Г. Сутність та генезис економічної категорії «оборотний капітал підприємства». *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 15. С. 272-275.

59. Олександренко І.В. Методичні підходи до діагностики оборотних активів підприємства. *Бізнес Інформ*. 2014. № 2. С. 277-283. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_2_50 (дата звернення: 03.10.2019).

60. Остафійчук С. М. Класифікація грошових коштів та їх еквівалентів для потреб бухгалтерського обліку та економічного аналізу. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2011. Вип. 20(2). С. 261-267.

61. Офіційний сайт Державної служби статистики України : веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 21.10.2019).

62. Павленко О.П., Бурсук Г.Ю. Фінансовий аналіз оборотних активів та оптимізація джерел їх формування. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 981-984.

63. Падій І. Бухгалтерський облік формування резервів сумнівних боргів на сільськогосподарських підприємствах. *Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи* : зб. наук. праць / наук.ред. В.С. Лукач. Ніжин, 2019. С. 84-86.

64. Панасюк В.М., Маринович О.О. Деякі аспекти обліку та управління дебіторською заборгованістю. *Сучасні перспективи розвитку науки* : матер. III міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 10-11 вересня 2019 р. Київ, 2019. С. 13-15.

65. Панасюк В. М., Маринович О. О. Рефінансування дебіторської заборгованості як засіб подолання проблеми неплатежів. *Сучасні економічні дослідження: теорія, методологія, практика* : матер. II міжнар. наукової конф., м. Кельце, Республіка Польща, 27 вересня 2019 р. Кельце, 2019. С. 117-119.

66. Панасюк В.М., Маринович О.О., Шухманн В.А. Обліково-аналітичний інструментарій управління оборотними активами підприємства в частині витрат майбутніх періодів. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 4(72). Ч. 2. С. 178-184.

67. Партута Т.О. Ефективність використання оборотних засобів підприємства. *Агросвіт*. 2012. № 13. С. 62-68.

68. Пархоменко О.П. Оборотний капітал в умовах глобальних викликів: формування та використання: монографія. Луганськ : Ноулідж, 2012. 216 с.

69. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 у редакції наказу Міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1591. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11> (дата звернення: 05.07.2019).

70. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Правління Національного банку України від 29 грудня 2017 р. № 148. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17> (дата звернення: 05.04.2019).

71. Польова Т.В., Резнік А.С. Оцінка ефективності використання виробничих запасів як підґрунтя для прийняття зважених управлінських рішень. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2017. №2. С. 106-112.

72. Починок, Н. В. Значення бухгалтерського обліку для сталого розвитку суб'єктів господарювання. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні*: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 31 травня-01 червня 2018 р. Тернопіль, 2018. С.106-108.

73. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2346-III / Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14> (дата звернення: 05.09.2019).

74. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства Фінансів України від 07.02.2013 № 73. Дата оновлення: 03.08.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 05.08.2019).

75. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Наказ Міністерства Фінансів України від 20.10.99 р. № 246. Дата оновлення: 01.01.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 10.08.2019).

76. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.99р. №237. Дата оновлення: 09.08.2013. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0725-99> (дата звернення: 08.09.2019).

77. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001р. №559. Дата оновлення: 09.08.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01> (дата звернення: 18.09.2019).

78. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.07.99р. №163. Дата оновлення: 09.08.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99> (дата звернення: 22.09.2019).

79. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: Наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000р. №193. Дата оновлення: 19.08.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00> (дата звернення: 30.09.2019).

80. Радченко М. А. Особливості відображення електронних грошей в обліку. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*, 2015. Вип. 1(2). С. 121-124.

81. Реслер М.В., Гребенюк М.А. Класифікація грошових коштів, її використання для потреб обліку. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2016. Вип. 21(16). С. 257-260.

82. Сирцева С.В. Напрями вдосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків із контрагентами. *Глобальні та національні проблеми економіки*.

2016. Вип. 14. С. 1001-1005. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua> (дата звернення: 03.10.2019).

83. Скоробогатова В.В. Бухгалтерський облік та контроль монетарних активів: проблеми теорії та методології : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2012. 520 с.

84. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств : навч. посіб. Луцьк: Ред.-вид. відд. «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. 460 с.

85. Словник економічних показників : веб-сайт. URL: <https://www.finalon.com/> (дата звернення: 03.09.2019).

86. Стаднік Л. І. Організація документального оформлення операцій з біологічними активами на сільськогосподарських підприємствах. *Економіка та управління АПК*. 2012. Вип. 8. С. 107-112.

87. Степаненко О. І. Побудова процесу документування виробничих запасів: організаційний аспект. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 1 (63). С. 229-239.

88. Стецюк П.А. Методичні аспекти оцінки ефективності фінансових ресурсів телекомунікаційних підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2017. № 2(20). С. 28-32.

89. Стоянова-Коваль С. С., Стоянова О.М. Оборотні активи аграрних підприємств: економічна сутність та науково-методичні підходи до специфіки їх класифікації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 10. Ч. 2. С. 100–105.

90. Терлецький О., Балахонова О.В. Оборотні активи у діяльності підприємств. *Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Вінниця : ВННІЕ ТНЕУ, 2016. Т. 2, Ч. 2. С. 128-129.

91. Толковый словарь экономических терминов / сост. В. Коноплицкий, А. Филина. Киев : Альтерпресс, 2000. 450 с.

92. Федішин, М. П. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств для цілей планування. *Економічний аналіз*: зб. наук. праць. Тернопіль: Економічна думка, 2016. Том 25. № 2. С. 132-138.

93. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : МАУП, 2004. 328 с.

94. Циган К.А. Операції в іноземній валюті на підприємстві: особливості обліку. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Полтава, 23 квітня 2019 р. Полтава, 2019. Ч.1. С. 238-239.

95. Чернишова Л.В., Даниско Ю.І. Аналіз ефективності використання оборотних активів. *Економіка, фінанси, облік та управління: оцінка та перспективи розвитку в Україні та світі* : тези допов. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава. Полтава, 2017. Ч.2. С. 43-45.

96. Чирка Д.М., Поплавська А.А. Курсові різниці як наслідок коливання валютних курсів: обліковий аспект. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2011. С. 385–392.

97. Чобіток В. І., Пятилокотова К.С. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. № 41. С. 230-234. URL: <https://cyberleninka.ru> (дата звернення: 03.10.2019).

98. Чорнобривець М.М. Дебіторська заборгованість: сутність та причини виникнення. Європейські перспективи. 2013. № 10. С. 181–185.

99. Чубка О.М., Рудницька О.М. Оцінка методів управління оборотним капіталом промислових підприємств. *Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка»*. 2009. № 640. С. 440-444.

100. Швець Ю.О. Вплив чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на ефективність стратегічного управління оборотними коштами підприємств машинобудування. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 1. С. 26–36.

101. Штех А. А., Харченко Н. В. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів. *Інвестицій: практика та досвід*. 2018. №2. С. 64-68.

102. Юрій С.М. Концептуальні підходи до аналізу оборотного капіталу. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2016. Вип. 6 (48). С. 184-188.

103. Яременко Л. М. Формування обліково-аналітичної інформації в управлінні дебіторською заборгованістю підприємства. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 32(1). С. 123-129. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/есву_2017_32\(1\)__19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/есву_2017_32(1)__19) (дата звернення: 03.10.2019).

Додаток А

Додаток 1
до Положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Фінансовий звіт суб'єкта
малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ суб'єкта малого підприємництва

			КОДИ		
			2019	01	01
Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "Стандарт-Парк"	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	31276864		
Територія	Україна, 46002, м. Тернопіль	за КОАТУУ	6110100000		
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	240		
Вид економічної діяльності	посередн. в торгівлі товарами шир. асорт	за КВЕД	46.73		
Середня кількість працівників, осіб	55				
Одиниця виміру:	тис. грн з одним десятковим знаком				

Адреса, телефон: 46002, Тернопіль, Бродівська, Будинок № 44, Офіс6, +38 (0352) 43-46-67

1. Баланс **Форма № 1-м** **Код за ДКУД** **1801006**
на 31 грудня 2018 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	340,7	1 257,2
Основні засоби:	1010	5 945,6	16 194,7
первісна вартість	1011	10 433,6	23 617,6
знос	1012	(4 488,0)	(7 422,9)

Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	6 286,2	17 451,8
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	16 883,8	39 953,0
у тому числі готова продукція	1103	12 661,3	27 706,2
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	21 692,4	28 994,3
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	2 841,8	2 396,9
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4 442,4	1 554,5
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	3 529,3	5 556,9
Витрати майбутніх періодів	1170	5,4	65,4
Інші оборотні активи	1190	76,9	933,6
Усього за розділом II	1195	49 472,0	79 454,6
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	55 758,3	96 906,4

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	102,0	102,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	45 813,3	79 247,6
Неоплачений капітал	1425	-	-
Усього за розділом I	1495	45 915,3	79 349,6
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:	1610	-	-
довгостроковими зобов'язаннями			
товари, роботи, послуги	1615	6 933,1	7 723,2
розрахунками з бюджетом	1620	1 080,8	1 290,8
у тому числі з податку на прибуток	1621	1 035,3	1 284,2
розрахунками зі страхування	1625	51,0	1,2
розрахунками з оплати праці	1630	192,4	4,9
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	1 502,5	7 692,6
Усього за розділом III	1695	9 759,8	16 712,8
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	55 758,3	96 906,4

2. Звіт про фінансові результати
за 2018 р.

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	190 271,4	120 034,4
Інші операційні доходи	2120	2 869,0	2 613,0
Інші доходи	2240	9,8	4,6
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	193 150,2	122 652,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(129 074,7)	(86 209,1)
Інші операційні витрати	2180	(22 239,4)	(12 932,7)
Інші витрати	2270	(1 035,9)	(734,1)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(152 350,0)	(99 875,9)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	40 800,2	22 776,1
Податок на прибуток	2300	(7 357,2)	(4 100,3)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	33 443,0	18 675,9